

INFORME SOBRE LA SITUACIÓ DE LA LLENGUA CATALANA (2008-2009)

Coordinació:

Miquel Àngel Pradilla i Cardona
Director de la Xarxa CRUSCAT

Natxo Sorolla Vidal
Tècnic de la Xarxa CRUSCAT

**INFORME SOBRE LA SITUACIÓ
DE LA LLENGUA CATALANA
(2008-2009)**

Coordinació:

- Miquel Àngel Pradilla i Cardona (director de la Xarxa CRUSCAT)
- Natxo Sorolla Vidal (tècnic de la Xarxa CRUSCAT)

Autors:

- Natxo Sorolla Vidal (Xarxa CRUSCAT – IEC) i Xavier Tenorio Segarra (Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació – PCB/UB), per al capítol *Context demogràfic i econòmic. L'evolució de la comunitat lingüística*.
- Agustí Pou i Pujolràs (professor associat de la Universitat de Barcelona) per al capítol *Estatus jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua, i relacions entre territoris*.
- Josep Maria Baldaquí Escandell (professor de la Universitat d'Alacant, Unitat per a l'Educació Multilingüe i Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana) per al capítol *Ensenyament*.
- Bernat López López (Departament d'Estudis de Comunicació, Universitat Rovira i Virgili) per al capítol *Els mitjans de comunicació i les indústries culturals*.
- Anna Torrijos López (llicenciada en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona) per al capítol *Institucions públiques. Projecció exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció*.
- Miquel Àngel Pradilla Cardona (director de la Xarxa CRUSCAT – IEC) per a la *Introducció, la Síntesi de l'informe i les Conclusions*.

Autoria:

De cada capítol:
Els seus autors.

De la publicació:

Observatori de la Llengua Catalana
C. de Rocafort, 242, bis 3r
08029 Barcelona, Països Catalans
Correu electrònic: observatori@observatoridelallengua.cat
Web: <http://www.observatoridelallengua.cat>

Coordinació

La Xarxa CRUSCAT – IEC ha elaborat aquesta obra per a l'Observatori de la Llengua Catalana.

Amb el Suport de:

Generalitat de Catalunya

Còpia i distribució de l'obra:

L'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2008-2009)* ha estat publicat sota llicència *Creative Commons (Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0)* <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/deed.ca>

ÍNDEX

1	Introducció	6
1.1	Origen i abast de l' <i>Informe</i>	6
1.2	Procediment d'elaboració de l' <i>Informe</i>	7
1.3	Estructura de l' <i>Informe</i>	7
1.4	Autoria i coordinació	7
2	Informe sobre la situació de la llengua catalana (2008–09)	9
2.1	Context demogràfic i econòmic. L'evolució de la comunitat lingüística	9
2.1.1	Situació econòmica i estructura demogràfica	9
2.1.2	Situació i evolució sociolingüística a Catalunya	11
2.1.3	Situació sociolingüística a Andorra	16
2.1.4	Situació sociolingüística a València i Alacant	17
2.2	Estatus jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua, i relacions entre territoris	19
2.2.1	Algunes dades rellevants sobre el context sociopolític	19
2.2.2	La consolidació d'un estatus per al català: avenços i dificultats	20
2.2.3	L'estatus jurídic del català per territoris	22
2.2.4	La unitat de la llengua: un balanç mitjanament positiu	34
2.2.5	La col·laboració entre territoris	35
2.2.6	Canvis en els organismes responsables de les polítiques lingüístiques	37
2.3	Ensenyament	38
2.3.1	Ensenyament infantil, primari i secundari	38
2.3.2	Ensenyament universitari	52
2.3.3	Altres tipus d'ensenyament	57
2.4	Els mitjans de comunicació i les indústries culturals	62
2.4.1	Premsa diària	62
2.4.2	Revistes	64
2.4.3	Ràdio	65
2.4.4	Televisió	65
2.4.5	Indústries culturals	66
2.4.6	Internet	66
2.4.7	Bibliografia i referències	67
2.5	Institucions públiques. Projecció exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció	68
2.5.1	Institucions públiques	68
2.5.2	Projecció exterior de la llengua	80
2.5.3	Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció	82
3	Síntesi de l'Informe	88
3.1	Context demogràfic i econòmic	88
3.2	Estatus jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua, i relacions entre territoris	91
3.3	Ensenyament	93
3.4	Els mitjans de comunicació i les indústries culturals	97
3.5	Institucions públiques. Projecció exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció	100
4	Conclusions	103

1 Introducció

1.1 Origen i abast de l'Informe

Aquest informe té el seu origen en un conveni de l'Observatori de la Llengua Catalana,¹ organisme independent creat per iniciativa de tot un seguit d'entitats cíviques i culturals, amb la Xarxa CRUSCAT,² xarxa científica dependent de l'Institut d'Estudis Catalans que aplega diversos centres i grups de recerca que treballen sobre la situació i l'evolució del català, per tal de fer un seguiment i una avaluació de la llengua catalana, amb la major solvència i rigor acadèmic possibles, tant pel que fa al seu ús social com pel que fa al marc legal en què es desenvolupa. En el marc de l'Observatori s'havia publicat anteriorment l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2005 – 2007)*³ i l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-2004)*,⁴ dels quals l'actual Informe es pot considerar hereu i continuador.

Actualment, l'interès i la preocupació que susciten l'estat del català i la seva vitalitat en els diversos àmbits de la realitat és, sortosament, transversal. La situació de la llengua catalana, de difícil parangó amb altres realitats lingüístiques del nostre entorn, és objecte d'anàlisi i de reflexions des de diversos nivells i disciplines. Les institucions públiques i també organismes socials de base sectorial han anat creant els darrers anys eines i instruments a través dels quals es difonen i s'avaluen informacions i dades sobre l'estat del català. En aquest context, el present *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2008-2009)* té un abast i respon a uns objectius que contribueixen a dotar-lo d'un perfil i una justificació propis i específics.

En efecte, en aquest estudi es recullen les dimensions demogràfiques, polítiques, jurídiques, econòmiques i socials de l'idioma. És a dir, s'hi poden trobar diverses perspectives que incideixen en les representacions, els usos i el coneixement de l'idioma per part de les persones i els col·lectius. La combinació d'aquests diferents vessants permet oferir al lector unes claus interpretatives bastant àmplies sobre la situació actual de la llengua. Cal advertir, però, que no s'hi inclouen altres aspectes, com són els relatius a la variació social o sociolingüística de la llengua, l'evolució terminològica, les interferències lingüístiques, o altres aspectes filològics o gramaticals en el seu sentit més ampli.

A més, i com a segona característica rellevant, l'estudi inclou la totalitat de l'àrea lingüística de parla catalana. Aquest abast territorial general, ja present en els anteriors informes, és un tret encara poc freqüent en les anàlisis d'aquest tipus. Un dels objectius de l'Observatori era, precisament, el de contribuir a fer visible i consolidar l'àrea lingüística, caracteritzada per una notable fragmentació política, jurídica i comunicativa. L'evolució del procés de mundialització i els efectes lingüístics que se'n desprenen contribueixen a destacar la importància de les influències recíproques entre els diferents territoris de parla catalana a l'hora d'avaluar la situació i identificar els reptes del català.

Quant als objectius de l'estudi, es continua amb l'etapa oberta amb l'anterior *Informe* de l'Observatori de la Llengua Catalana. En efecte, la voluntat principal és ara la de parar atenció als esdeveniments recents que han afectat la situació de la llengua catalana en la totalitat de la

---

¹ <http://www.observatoridelallengua.cat>.

² <http://www.demolingüistica.cat>.

³ PONS, Eva; SOROLLA, Natxo (2009). *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2005 – 2007)*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. (http://www.observatoridelallengua.cat/arxius_documents/informe_llengua_2005-07.pdf).

⁴ PONS, Eva; VILA, Xavier (2005). *Informe general sobre la situació de la llengua catalana 2003-2004*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. (http://www.observatoridelallengua.cat/arxius_documents/informe6_ok.pdf).

seva àrea lingüística. De fet, es continua amb la intenció inicial de l'Informe precedent, que fou finalment superada en el primer treball per la necessitat de construcció prèvia del marc teòric i històric d'anàlisi. En el treball actual la voluntat teòrica és molt menor ja que, partint del marc teòric preestablert, es pretén bàsicament deixar constància, estudiar i fer un comentari crític dels fets més significatius que han afectat la llengua durant el període analitzat.

1.2 Procediment d'elaboració de l'Informe

L'experiència de la realització de dos informes generals ha permès palesar les dificultats metodològiques que presenta la realització d'un treball d'aquestes característiques, degudes a l'amplitud del camp d'estudi, els tipus diversos de dades a tractar i l'heterogeneïtat de les fonts utilitzades. En aquest cas, el procediment d'elaboració venia guiat per la intenció més descriptiva que teoritzadora de l'Informe. Amb tot, no per això han estat menors les dificultats i els entrebancs que ha calgut anar salvant durant el procés d'elaboració, amb més o menys encert en cada cas.

L'Informe recull les dades sociolingüístiques, els fets polítics i socials, les normatives i sentències, i altres fets noticiables que han afectat la llengua catalana durant els anys 2008-2009.

1.3 Estructura de l'Informe

L'organització interna de l'Informe segueix bastant de prop l'adoptada en els anteriors *Informes sobre la situació de la llengua catalana*. Tanmateix, s'han subdividit i reordenat una part dels capítols i s'ha tendit a simplificar alguns apartats respecte del treball precedent, d'acord amb els objectius de l'Informe actual. També s'ha dedicat un capítol (capítol 3) a sintetitzar les dades més rellevants de cadascun dels apartats de l'informe.

Com es pot observar en l'índex, en l'apartat 2.1 es descriuen els resultats publicats més recentment en el camp sociolingüístic, així com el context demogràfic i econòmic i sociolingüístic del període. En l'apartat 2.2 s'exposen els canvis que han afectat l'estatus jurídic de la llengua catalana, la dinàmica sociopolítica i les qüestions referents a la unitat de la llengua i les relacions entre els diferents territoris. L'apartat 2.3 s'ha dedicat a la presència i l'ús del català en els diferents tipus d'ensenyament. En l'apartat 2.4 s'examina la situació de la llengua en els mitjans de comunicació i les indústries culturals. I, finalment, en l'apartat 2.5 s'avalua el tractament del català en les institucions públiques en els diferents nivells territorials i els àmbits socioeconòmics, sanitari i associatiu, així com la projecció exterior de la llengua.

1.4 Autoria i coordinació

L'Observatori de la Llengua Catalana ha editat, dissenyat, maquetat, publicat, distribuït i emmagatzemat l'obra. La selecció dels continguts que havia d'abraçar l'Informe sobre la situació de la llengua catalana (2008-2009), així com l'estructura de l'obra, la selecció dels autors i la seva coordinació ha anat a càrrec de la Xarxa CRUSCAT de l'Institut d'Estudis Catalans. La coordinació, el capítol introductori i la síntesi de l'informe han anat a càrrec de Miquel Àngel Pradilla, director de la Xarxa CRUSCAT, i Natxo Sorolla, tècnic de la Xarxa CRUSCAT. Les conclusions han estat elaborades per Miquel Àngel Pradilla.

Els diferents apartats de l'informe (capítol 2) són signats per cadascun dels seus autors. El primer apartat ha estat elaborat per Natxo Sorolla i Xavier Tenorio, el segon per Agustí Pou, el tercer per Josep Maria Baldaquí, el quart per Bernat López i el cinquè per Anna Torrijos. El Consell Supervisor de la Xarxa CRUSCAT – IEC ha revisat els continguts de l'obra.⁵

⁵ El Consell Supervisor de la Xarxa CRUSCAT està compost per Mariàngela Vilallonga (presidenta del Consell Supervisor), Ricard Guerrero (secretari del Consell Supervisor), Lluís Garcia Sevilla (representant de la Secció de Ciències Biològiques), Isidor Marí

La Xarxa CRUSCAT de l'Institut d'Estudis Catalans ha elaborat aquesta obra per a l'Observatori de la Llengua. L'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2008-2009)* ha estat publicat sota llicència *Creative Commons (Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0)*. Podeu copiar o distribuir-ne el seu contingut lliurement, i fer-ne obra derivada, sempre que reconegueu els autors d'aquesta obra, no ho feu amb motius comercials i compartiu l'obra derivada amb els mateixos termes de la llicència.⁶ L'obra es posa a disposició pública també en format electrònic a la web de l'Observatori de la Llengua Catalana⁷ com de la web de la Xarxa CRUSCAT – IEC.⁸

(representant de la Secció Filològica), Salvador Alegret (representant de la Secció de Ciències i Tecnologia), Jordi Castellanos (representant de la Secció Històrico-Arqueològica) i Joaquim Arnau (representant de la Secció de Filosofia i Ciències Socials).

⁶ Per llegir els termes complets de la llicència, visiteu <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/deed.ca>.

⁷ www.observatoridelallengua.cat/.

⁸ www.demolinguistica.cat.

2 Informe sobre la situació de la llengua catalana (2008–09)

2.1 Context demogràfic i econòmic. L'evolució de la comunitat lingüística

Natxo Sorolla Vidal

Xarxa CRUSCAT – IEC

Xavier Tenorio Segarra

Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació – PCB/UB

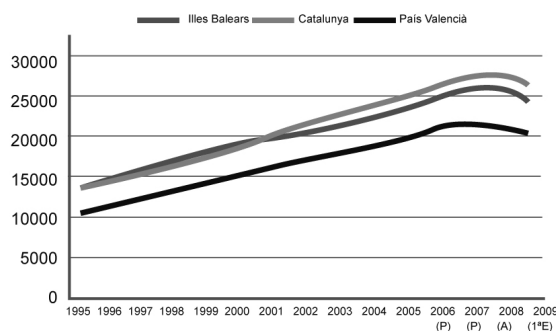
El present capítol tracta el català des d'un prisma centrat en la demografia de la llengua. I es posa en relació els aspectes sociolingüístics amb els aspectes socials amb què està vinculat més íntimament: els demogràfics i els econòmics. S'actualitzen les dades i les informacions que ja apareixien en anteriors informes per al bienni 2008-2009.

En primer lloc, es realitzarà una aproximació al context general dels territoris de llengua catalana des d'un punt de vista econòmic i demogràfic, per tal de conèixer quin és el context en el qual es mou l'evolució de la llengua catalana. En segon lloc, es descriurà la situació de la llengua catalana en els territoris que compten amb dades recents: Catalunya, Andorra i les ciutats de València i Alacant.

2.1.1 Situació econòmica i estructura demogràfica

La situació econòmica als territoris de parla catalana està marcada en el bienni 2008-2009 per un context de crisi econòmica de caire global, la qual ja s'intuïa en l'anterior informe. La situació es reflecteix en les dades del producte interior brut per càpita (Gràfic 1). Els tres territoris de llengua catalana majors segueixen una tendència de creixement continu any rere any. Catalunya i les Illes Balears mantenen unes xifres superiors a les del País Valencià, que en la darrera dècada són més favorables per a Catalunya. Aquest creixement econòmic és continu fins l'any 2007. Però l'any 2008 el creixement econòmic s'estanca i dibuixa una línia plana. En passar a l'any 2009 les xifres de variació interanual ja són negatives, i marquen una recessió generalitzada. Aquesta afecta les xifres econòmiques i la resta de camps socials, com el món laboral o els fluxos migratoris.

Gràfic 1. Producte interior brut per càpita de Catalunya, País Valencià i Illes Balears. De l'any 1995 a l'any 2009. Euros per càpita

Font: Institut Nacional d'Estadística (INE). Les dades de 2006 i 2007 són provisionals, les de 2008 són un avanç i les de 2009 la primera estimació⁹

⁹ www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft42%2Fp11%2F&file=pcaxis&L=0&divi=&his.

En el context demogràfic, els territoris de parla catalana continuen en creixement durant el bienni 2008-2009. Tal com es pot observar en la Taula 1, la població continua creixent l'any 2009 fins arribar als 13,5 milions d'habitants en el conjunt dels territoris de llengua catalana.¹⁰ Amb tot, les taxes de creixement es redueixen de l'any 2008 al 2009. Amb les recessions econòmiques és habitual que hi vagin lligats canvis en el camp demogràfic, tant en les taxes migratòries com en la natalitat, que estabilitzaran la població durant un temps. Al llarg d'aquesta dècada Catalunya i el País Valencià tenen un creixement anual total que varia entre l'1% i el 3%. Aquest augment encara és més important a les Illes Balears, que arriba a màxims del 4%.

En el cas dels territoris més menuts, com la Catalunya del Nord i Andorra, però, observem una desacceleració en les taxes de creixement que durant el 2009 es tradueixen en valors negatius i, per tant, en una pèrdua sensible de població.

Taula 1 – Població als territoris de llengua catalana

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Catalunya (sense Aran)	6.353.427	6.498.353	6.695.773	6.804.487	6.985.987	7.125.143	7.200.693	7.353.884	7.465.125
País Valencià (catparl.)	3.612.106	3.706.816	3.822.234	3.881.973	3.998.289	4.086.938	4.144.647	4.260.240	4.313.988
Illes Balears	878.627	916.968	947.361	955.045	983.131	1.001.062	1.030.650	1.072.844	1.095.426
Catalunya del Nord	402.990		411.447	426.008	432.112	437.157	445.877		440.885
Andorra	66.334	67.159	72.320	76.875	78.549	81.222	83.137	84.484	84.082
Franja	46.250	46.674	46.836	46.694	47.148	47.771	47.686	48.363	48.946
L'Alguer	38.404	38.393	39.504	39.985	40.257	40.391	40.563	40.802	40.887
El Carxe				656	675	670	721	751	
TOTAL	11.398.138		12.035.475	12.231.723	12.566.148	12.820.354	12.993.974	13.307.245	13.489.339

Dades elaborades per la Xarxa CRUSCAT – IEC. S'exclouen del còmput les comarques castellanoparlants del País Valencià i el territori de llengua occitana de la Vall d'Aran. Fonts: Institut d'Estadística de Catalunya, Institut Valencià d'Estadística, Institut Balear d'Estadística, Institut Nacional de la Statistique et des Études Économiques, Servei d'Estudis del Govern d'Andorra, Instituto Nazionale di Statistica, Instituto Aragonés de Estadística i Centro Regional de Estudios de Murcia.

El creixement demogràfic té el seu origen en els fluxos migratoris, i no tant en el creixement natural de la població.¹¹ Les taxes de natalitat i de mortalitat dels territoris majors (Catalunya, País Valencià i Balears) es mantenen en nivells baixos i constants durant el període 2003 – 2007. En el cas de la taxa bruta de natalitat, el valor se situa al voltant del 12‰ i en el de la taxa bruta de mortalitat, el valor està sobre el 8‰. Això fa que el creixement natural de la població es trobe en uns valors situats entre el 3‰ i el 5‰. Andorra, però, segueix una tendència una mica diferent dels altres tres territoris, amb un creixement natural major, situat al voltant, i superant-lo en ocasions, del 7‰. Aquesta situació es dona com a conseqüència d'una taxa de mortalitat molt baixa, que se situa al voltant dels 3‰, i d'unes taxes de natalitat semblants a les de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears.

Per altra banda, però, les taxes netes de migració¹² són molt més elevades. Així, a Catalunya, a les Illes Balears i al País Valencià podem trobar unes taxes netes de migració que ronden el 20‰, o que fins i tot en ocasions arriben al 25‰. Amb tot, l'any 2008 es pot detectar un canvi

¹⁰ S'exclou dels còmputos la població dels territoris no catalanoparlants, com la Vall d'Aran i les comarques castellanoparlants del País Valencià.

¹¹ Diferència entre els naixements i les defuncions per cada mil habitants.

¹² Diferència entre el nombre d'immigrants i d'emigrants per cada mil habitants.

de tendència, ja que les taxes de migració disminueixen arreu i freqüen el 10‰, mentre que el creixement natural augmenta considerablement en tots els territoris, superant el 4‰.¹³

2.1.2 Situació i evolució sociolingüística a Catalunya

Per tal de conèixer la situació sociolingüística a Catalunya s'analitzaran tres dels estudis més recents realitzats al territori. En primer lloc, l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població del 2008 (EULP08)*,¹⁴ que és el darrer estudi sociolingüístic realitzat a població adulta i que replica els realitzats en l'onada 2003-2004 en tots els territoris de llengua catalana. L'*EULP08* és un estudi portat a terme per la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. L'estudi se centra en la població de 15 i més anys. Gràcies a l'*EULP08* es poden obtenir dades referents a una diversitat considerable de variables en el camp de la sociolingüística, com la llengua inicial, el coneixement del català, la llengua d'identificació, la llengua amb els fills i els usos lingüístics fora de la llar.

En segon lloc, utilitzem l'*Enquesta demogràfica de l'any 2007 (ED07)*,¹⁵ que, tot i dedicar només un petit apartat a qüestions sociolingüístiques, té una mostra molt important i també té en compte població menor de 15 anys. Aquest estudi l'ha dut a terme l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) i omple el buit intercensal de 2001 i 2011, donant una visió general de les principals variables estructurals de Catalunya, entre les quals en trobem algunes de sociolingüístiques. La informació recollida fa referència a les llars i recull la informació de tots els membres que hi viuen. En aquest estudi, s'utilitzarà la variable referent a la llengua inicial.

Finalment, l'*Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya de 2006: Avaluació de l'educació secundària obligatòria de 2006 (ESO06)*¹⁶ és una recerca amb quantiosa informació sociolingüística sobre població escolar que cursa 4t d'ESO l'any 2006. L'ESO06 està impulsat pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya amb l'objectiu de conèixer el comportament pel que fa a l'estudi, el consum cultural i les representacions, coneixements i comportaments lingüístics dels estudiants de 4t d'ESO. L'enquesta es va realitzar en els 51 centres on es va dur a terme l'Informe PISA 2006.

Llengua inicial

a) Enquestes a població adulta

L'Enquesta d'usos lingüístics de la població de 2008 (EULP08)

L'*Enquesta d'usos lingüístics de la població* de l'any 2008 situa el nombre de catalanoparlants inicials adults¹⁷ en 1.949.500. Però el català no és, ni de bon tros, el grup major de parlants. El castellà ocupa la posició més preponderant de la societat: 3.389.000 són castellanoparlants inicials. Entre les dues llengües s'alça un grup més reduït de parlants que declara que a la llar quan eren menuts van parlar simultàniament les dues llengües: 236.500 habitants. Finalment, els parlants inicials d'altres llengües (i altres combinacions de llengües) aglutinen fins a 537.300 adults.

L'Enquesta demogràfica de 2007 (ED07)

L'*Enquesta demogràfica* de 2007 omple el buit de l'anàlisi censal relacionat amb el Cens de 2001 i el futur Cens de 2011. El seu univers d'estudi és el de població de 2 i més anys. És per això

¹³ El creixement és general a excepció d'Andorra.

¹⁴ INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (2009). *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/Dades_territori_poblacio/Altres/Arxius/EULP2008.pdf.

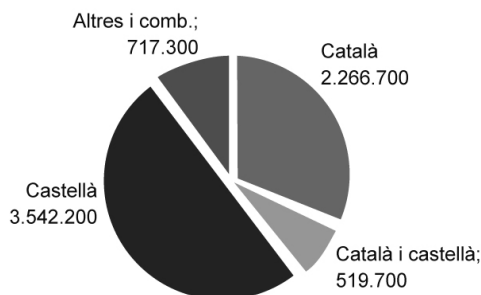
¹⁵ Dades en línia www.idescat.cat/cat/poblacio/ed/ed.html.

¹⁶ Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (2008) *Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya. Avaluació de l'educació secundària obligatòria 2006*. Col·lecció Informes d'avaluació 11. Barcelona: Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, Generalitat de Catalunya. [Publicació en línia](#).

¹⁷ Població de 15 i més anys.

que els seus resultats no són directament comparables amb les recerques que només estudien la població adulta, com per exemple l'EULP08. Segons aquesta operació, a Catalunya, el nombre de catalanoparlants inicials de Catalunya (de 2 i més anys) ascendiria a 2.266.700, mentre que el de castellanoparlants serien 3.548.200. Els bilingües inicials són 519.700 i els parlants inicials d'una altra llengua o combinació ascendirien a 717.300 efectius.¹⁸

Gràfic 2 – Llengua inicial. *Enquesta demogràfica*, 2007. Catalunya, població de 2 i més anys

Aquestes dades, com hem dit, fan referència a població de 2 i més anys. És per això que no són estrictament comparables amb les de l'*Enquesta d'usos lingüístics*. Però en aïllar la població de 15 i més anys de l'*Enquesta demogràfica* observem que els resultats són força equivalents entre els dos estudis. Els catalanoparlants inicials aglutinen fins a 1.965.400 d'efectius, mentre que els castellanoparlants inicials arriben als 3.202.300. Els parlants d'ambdues llengües són 378.000 i els d'altres, un important nombre de 594.000.

Les llengües inicials a Catalunya: conclusió a les enquestes de població adulta

Les dues enquestes analitzades confirmen que els parlants inicials de català adults (de 15 i més anys) se situen al voltant dels 2.000.000 d'habitants, mentre que els de castellà depassen els 3.000.000. Entre les dues llengües es mouria un flux de població d'uns 300.000 efectius.¹⁹ Els parlants inicials d'altres llengües (i altres combinacions) superen en els darrers estudis el mig milió.

Amb aquests efectius totals, les proporcions de les llengües inicials és força clar: els catalanoparlants inicials se situen en un terç del total de població adulta, mentre que els castellanoparlants inicials són la meitat. De la resta, al voltant d'un 5% se situa entre el català i el castellà i els parlants inicials d'altres llengües no arriben a superar el 10% de la població.

Taula 2 – Nombre de parlants de català, castellà, català i castellà, i altres llengües segons l'ED07 i l'EULP08. Catalunya, població de 15 i més anys. Freqüències

	Català	Català i castellà	Castellà	Altres
2007	1.965.000	378.000	3.202.000	594.000
2008	1.949.000	236.000	3.389.000	537.000

Les dades són molt properes d'un any a l'altre, però mantenen discrepàncies. Aquesta discrepància és, fins i tot, metodològica, ja que en molts casos no es fa referència ni tan sols a la mateixa pregunta. És per això que la seua comparació estricta, així com l'explotació

¹⁸ Els parlants inicials d'una o diverses llengües inicials altres són 653.000, als quals cal afegir 64.300 que tenen com a llengua inicial una altra llengua juntament amb el català i/o el castellà.

¹⁹ El seu gruix varia àmpliament possiblement per qüestions metodològiques.

longitudinal, requereix una aproximació més aprofundida, detallada i detinguda del que pot fer aquest Informe.

b) La població jove: els nascuts a partir dels anys 90

Les cohorts més joves dels estudis de població adulta (EULP08) són nascudes en el primer lustre dels anys 90. Gràcies a les dades de l'estudi *ESO06* i a les dels enquestats més joves de l'ED07 tenim informació complementària per avaluar la continuïtat d'aquestes generacions nascudes a partir dels anys 90. D'una banda, l'*ESO064T* avalua població nascuda l'any 1991 i, per tant, se centra en el final de la cua generacional dels estudis a població adulta, el sector més jove. De l'altra, l'*Enquesta demogràfica* aglutina els resultats de 2 a 14 anys, que és la població nascuda entre 1993 i 2005.

L'Estudi sociodemogràfic i lingüístic a 4t d'ESO (ESO06)

Pel que fa a l'*ESO06*, els percentatges de catalanoparlants i castellanoparlants són molt similars: els parlants inicials de català representen un percentatge del 39,9% i el dels castellanoparlants, un 42,8%. Els parlants inicials d'ambdues llengües simultànies representen el 14,1% i els parlants inicials d'altres llengües, el 3,2%.

Cal tenir en compte, en primer lloc, que la presència d'altres llengües inicials pot ser més baix per la formació de la mateixa mostra. L'*ESO06* té una concentració de nascuts a Catalunya del 91,8%, que es completa sobretot amb nascuts a l'estranger (5,5%), i amb molt pocs nascuts a la resta de l'Estat (2,7%).²⁰ Les dades oficials ens indiquen que les generacions nascudes els anys 90 (tant en el grup nascut entre 1989 i 1993, com el nascut entre el 1994 i el 1998) es componen al voltant d'un 80% de nascuts a Catalunya, un 18% de nascuts a l'estranger i un 2% de nascuts a la resta de l'Estat.²¹ Hi ha una subrepresentació de les *altres llengües* per l'exclusió dels nouvinguts per motius de competència lingüística, atesa la metodologia de l'estudi. Però és possible que aquesta subrepresentació no afecte de manera tan directa la immigració hispanoamericana.

L'evolució que marca aquest estudi per a la població escolar nascuda a partir dels 90 apunta dos fets cabdals. En primer lloc, les proporcions de catalanoparlants i castellanoparlants inicials convergeixen en aquestes generacions més joves, gràcies a la represa de les taxes de catalanoparlants inicials i a la baixa agregació (encara?) de població immigrada hispanòfona en aquestes cohorts. L'enquesta de Secundària confirma que aquesta convergència arriba ja a una aproximació percentual tan important que els valors no són significativament diferents (39,9% i 42,8%, respectivament).²² En segon lloc, destaca la presència de parlants que declaren les dues llengües com a inicials, que representa un creixement percentual respecte a les dades de població adulta, fins a situar el seu percentatge en el 14,1%. En els estudis a població adulta s'observa que els parlants inicial d'ambdues llengües creixen entre les generacions més joves, i l'estudi *ESO06* confirmaria aquesta dinàmica.

Els més joves a l'Enquesta demogràfica de 2007 (ED07)

L'*Enquesta demogràfica* de 2007 aprofundeix en els més joves de la piràmide de població, amb dades dels nascuts el 1993 fins als nascuts el 2005. Les afirmacions fetes aquí sobre l'evolució generacional de la llengua inicial a Catalunya es veuen corroborades. Vegeu-ho al Gràfic 3. En primer lloc, la distància entre el percentatge de parlants inicials de català i de parlants inicials de castellà és de fins a 19,8 punts en el grup de 15 a 29 anys. Però les dues línies

²⁰ Part de la població estrangera, majoritària entre els no nascuts als TLC, podia quedar exclosa de l'estudi, que permetia, sota criteris establerts pel consorci PISA, excloure de la mostra aquella població amb necessitats educatives especials diagnosticades o que no dominaven la llengua d'escolarització a causa de la incorporació recent al sistema educatiu català (ESLA4T:19).

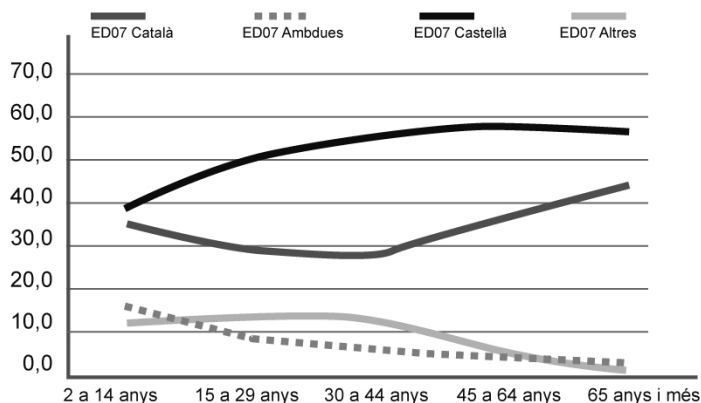
²¹ Població segons el lloc de naixement i edat. Catalunya. Any 2008. Idescat.

www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=0&V3=673&V4=678&P=N&PARENT=1&CTX=B&ALLINFO=TRUE&ANYS=2008&x=8&y=3.

²² En la generació més jove de l'EULP08 (de 15 a 25 anys) la diferència arriba als 20 punts.

convergeixen fins a tenir només una distància de 4,4 punts entre els enquestats de 2 a 14 anys. En aquest tram d'edat, els catalanoparlants inicials són el 33,4% i els castellanoparlants, el 37,7%. En segon lloc, es confirma l'ascens de la resposta simultània del català i el castellà com a llengua inicial. Hem de considerar alguns fets metodològics que poden fer que en l'*Enquesta demogràfica* l'opció bilingüe inicial tinga valors inferiors als d'altres estudis.²³ Però amb tot, l'ascens és important: es passa del 3,5% de respostes bilingües entre els majors de 65 anys, al 9,1% que ja manté entre el grup de 15 a 29 anys i el 15,8% que obté entre els enquestats de 2 a 14 anys. Finalment, el disseny de l'*Enquesta Demogràfica* també fa possible confirmar la presència de les llengües altres, i fins i tot la seua consolidació entre els grups que (encara?) no han rebut l'impacte de migracions al·lòfones: només un 2,2% de la població gran (majors de 65 anys) té una llengua inicial diferent al català o el castellà. Per contra, ascendeix en les generacions centrals fins al seu màxim entre els 15 i els 29 anys, amb el 15,5% de parlants inicials d'altres llengües. Entre els adolescents i infants, on hi ha un menor impacte de les migracions, sembla que tot i el decreixement (sensible) del percentatge de les altres llengües, el seu volum es manté en un important nivell del 13,1%.

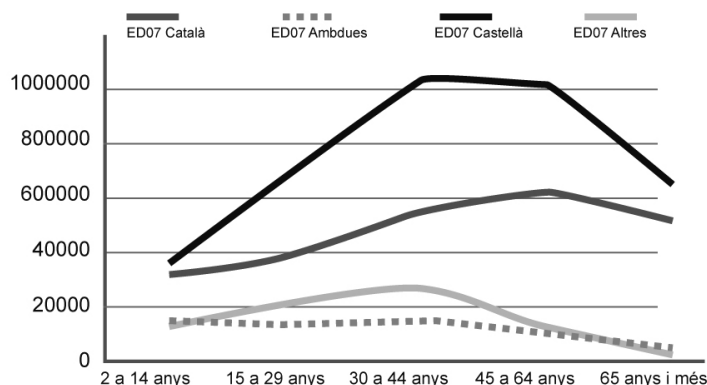
Gràfic 3 – Llengua inicial segons l'edat (a partir de 2 anys). Catalunya. *Enquesta demogràfica*, 2007. Percentatge

Aquests resultats es confirmen també en nombres absoluts. Vegeu-ho al Gràfic 4. Dels 901.000 efectius que té la cohort de 2 a 14 anys, 301.000 corresponen a catalanoparlants inicials i 340.000 a castellanoparlants inicials. Els bilingües inicials són 142.000 i els al·lòfons, 118.000. El nombre absolut de catalanoparlants inicials dels adolescents i infants no es diferencia gaire amb el grup major (373.000 entre els de 15 a 29 anys), tot i que quantitativament aquest grup és en general més quantiós de població, atès el model demogràfic del país. És per això que el gran gruix de la reducció se l'emporta el castellà, que veu reduir el seu volum del pràcticament milió d'efectius que tenen entre 30 i 44 anys a pràcticament un terç en el grup de 2 a 14 anys.

²³ L'ED07 dona el català i el castellà com a opcions de resposta, però el català i el castellà no s'ofereixen com una opció de resposta diferenciada, considerant les dues llengües simultàniament com a llengua inicial en els casos en què s'especifica les dues llengües per separat. En el cas de l'EULP08 l'opció de les dues llengües s'incorpora com una opció de resposta més.

Gràfic 4 – Llengua inicial segons l'edat (a partir de 2 anys). Catalunya. *Enquesta demogràfica, 2007*. Freqüències absolutes

Coneixement del català

Segons l'EULP08, pràcticament tota la població adulta de Catalunya entén el català (94,6%), però un percentatge gens negligibile del 5,4% declara no entendre'l. Gran part d'aquesta població exclosa de la llengua pròpia prové dels darrers fluxos migratoris que han impactat en la societat catalana. Els efectes a llarg termini d'aquests moviments s'hauran de mesurar amb el pas del temps i la seua consolidació, pel fet que són de natura provisional i recent.

En referència a la capacitat de parlar, la més important, abraça quatre de cada cinc enquestats (78,3%). Un important percentatge que no pot amagar, però, que una cinquena part dels enquestats (21,7%) declara no poder parlar en català. Les competències escrites mantenen una evolució força activa per l'efecte del sistema d'ensenyament, i situen en el 61,8% els qui declaren saber escriure la llengua. El percentatge dels qui declaren poder llegir el català són un 81,7%. En termes generals s'ha de constatar que gran part de la població competent en català no té aquesta com a llengua inicial, la qual cosa és una informació positiva.

Llengua d'identificació

Si ens referim a la llengua d'identificació en l'EULP08, veiem com el percentatge de població que declara que la seua llengua és el català (37,2%) continua sent menor que els que s'inclinen pel castellà (46,5%). Amb tot, en relació a la llengua inicial, el català augmenta 5,3 punts, mentre que el castellà redueix fins a 9 punts. També la identificació simultània amb les dues llengües observa un augment relatiu fins al 8,8%. Les llengües altres tenen una lleugera reducció fins al 7,4%.

Transmissió lingüística intergeneracional

Per tal d'analitzar la transmissió intergeneracional del català, es compara el percentatge general de catalanoparlants inicials de Catalunya amb el corresponent per a l'ús del català amb els fills.²⁴ Els resultats que s'obtenen a l'EULP08 són favorables per al català. Així, la diferència entre els parlants inicials de català i els que el parlen amb el seu fill gran són sempre favorables al segon. Si bé el percentatge de catalanoparlants inicials és de 31,6%, el d'enquestats que parla només o sobretot català al seu fill més gran és de 41,9%. Uns gens negligibles 10,3 punts de diferència. En el cas del castellà, els qui parlen només o sobretot en castellà als fills són el 42,6%, 12,4 punts per davall dels enquestats que la tenen com a llengua inicial. Les llengües altres, per contra, tenen una presència de 6,9%. Tot i que se situen en 2,6 punts per davall dels

²⁴ Utilitzem només la llengua parlada amb el fill gran perquè és l'única dada publicada fins al moment per l'Idescat. Els resultats no poden diferir de manera significativa amb els de la llengua parlada amb el conjunt dels fills. (REF)

parlants inicial, és possible que la natalitat diferencial de les migracions recents donen un valor més notori a les llengües altres. Finalment, els enquestats que declaren triar el català i el castellà per a parlar amb el seu fill gran arriben al 8,6%.

Usos lingüístics interpersonals

L'ús del català fora de la llar varia segons l'àmbit on ens situem. On té més preeminència el català és tant en àmbits públics com privats: en les entitats financeres (45,6%), amb els metges (41,9%) o en el petit comerç (40%). Per contra, en altres àmbits el català té una presència menor. Les diferències no són extremes, i afecta tant àmbits socioeconòmics, els grans centres comercials (34,3%) i els companys de feina (34,3%), com àmbits de més proximitat com els amics (33,4%) o els veïns (32,6%) o amb els membres de la llar actual (35,2%). A la banda més baixa d'ús del català se situa l'ús escrit en les notes personals (29,1%), on afecta la menor competència escrita. Per contra, a la banda més alta se situa l'ús amb els companys actuals d'estudi (51,6%), atès que només fa referència als enquestats que actualment estan estudiant, concentrats per tant en els grups de població més jove, i relacionat amb un sistema educatiu on el català és la llengua vehicular.

2.1.3 Situació sociolingüística a Andorra

Per conèixer la situació de la llengua catalana a Andorra es té en compte l'estudi sociolingüístic més recent, intitulat *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra* i que ha realitzat l'any 2009 el Centre de Recerca Sociològica (CRES09).²⁵ La recerca replica l'*Enquesta d'usos lingüístics* (2004) i altres estudis anteriors fets a Andorra, amb l'objectiu de conèixer les competències, els usos i les representacions lingüístiques de la població andorrana major de 15 anys.

Parlants inicials de català

L'any 2009 la llengua inicial²⁶ majoritària a Andorra és el castellà (37,9%). El català es manté a distància (23,5%), seguit de prop pel portuguès (16,6%). La resta d'opcions se situen en posicions més perifèriques: el francès en el 9%, el català i el castellà de manera simultània en el 4,5%, i la resta de llengües en un 8,5%.

Coneixement del català

La competència declarada en català a CRES09 se situa en una escala d'interval entre 0 i 10 en cadascuna de les competències: entendre, parlar, llegir i escriure el català. La competència declarada és força alta en totes elles: la mitjana de puntuació en entendre se situa en els 8,7 punts, i la de parlar en els 7,3 punts. La de llegir en els 8,1 punts, força propera de la d'entendre. Per contra, la d'escriure obté un valor baix, situat en els 5,5 punts.

Llengua d'identificació²⁷

La llengua amb què s'identifiquen els enquestats observa uns canvis importants respecte de la configuració mostrada en la llengua inicial. El català escala posicions fins compartir, ara sí, una posició central (33,6%) amb la del castellà (35,8%). De fet, el castellà perd alguns punts respecte del percentatge de castellanoparlants inicials. Les dades mostren com l'any 2009 una

²⁵ Govern d'Andorra, Servei de Política Lingüística, Centre de Recerca Sociològica (2010). *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra. Situació actual i evolució (1995-2009)*
www.catala.ad/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=5.

²⁶ Els resultats d'Andorra amb la llengua inicial no són estrictament comparables amb les enquestes a l'ús, perquè els resultats publicats són multiresposta. És per això que la població que, per exemple, té el català i el castellà com a llengua inicial, es comptabilitza tant en la casella del català com en la del castellà.

²⁷ Aquesta variable és anomenada com a "llengua d'identificació" a l'EULC i com a "llengua pròpia" al CRES; en tot cas, són dues nomenclatures que fan referència a una mateixa realitat, per la qual cosa són perfectament comparables.

proporció ben reduïda del 23,5% de catalanoparlants inicials és capaç d'atreure la identificació amb aquesta llengua un gruix de població gens menyspreable, que fa arribar el percentatge fins al 33,6%. Això representaria un 43% més del seu pes inicial. Ni el portuguès ni el francès perden massa pes com a llengua d'identificació, situant-se en el 13,4% i el 7,9% respectivament.

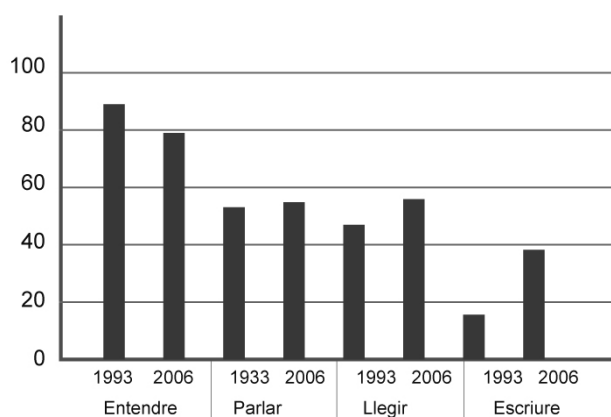
2.1.4 Situació sociolingüística a València i Alacant

Per tal de conèixer la situació de les dues ciutats més grans del País Valencià, utilitzem les dades del Servei d'Investigació i Estudis Sociolingüístics (SIES). La ciutat de València compta amb dades corresponents a l'any 2006, referents al coneixement i els usos del català en aquesta ciutat. Aquestes dades es compararan amb les de l'últim estudi en la ciutat, tretze anys enrere, el 1993. Per a la ciutat d'Alacant trobem informació referent només al coneixement del català, també en un estudi del SIES de l'any 2008. Aquest el comparem amb les de l'any 1994, catorze anys enrere.²⁸

Coneixement del català a la ciutat de València i d'Alacant

Quant al coneixement del català a la ciutat de València (Gràfic 5),²⁹ s'observa com l'habilitat d'entendre ha disminuït de manera visible (9,7 punts). Pel que fa a l'habilitat de parlar, no hi ha excessives variacions entre el 1993 i el 2006 (creix en 1,9 punts). És en les habilitats escrites (llegir i escriure) on es pot observar un gran augment en aquesta més que dècada. Si bé la capacitat de llegir un text en català augmenta en 9,4 punts, la d'escriure passa d'un 18% de persones que diuen que ho fan "bé" o "perfectament", a un 40,3% (22,3 punts per sobre).

Gràfic 5 – Coneixement del català a la ciutat de València (1993 – 2006). SIES

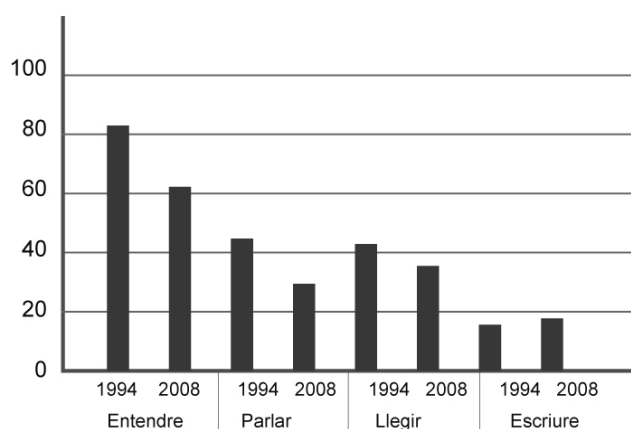
Pel que fa al coneixement del català en la ciutat d'Alacant (Gràfic 6), en canvi, trobem una disminució general en l'habilitat d'emprar el català. La reducció afecta més les capacitats orals que les lectoescriptores, però aquestes darreres ja parteixen de nivells més baixos. Així, tant el fet d'entendre com el de parlar el català pateixen una forta disminució d'uns 20 punts respecte del 1994, mentre que en el de llegir-lo, la caiguda és més moderada. Per acabar, hi ha un

²⁸ Dades en línia http://www.edu.gva.es/polin/val/sies/sies_fonum.htm.

²⁹ Les enquestes del SIES avaluen la competència en català amb una categorització en 4 codis: prou bé, bastant bé, un poc o gens. És habitual considerar competents els qui han respost amb un dels dos primers codis (prou bé i bastant bé), equiparant-lo amb el «sí» de les preguntes dicotòmiques.

nombre major de persones que creuen que escriuen bastant o prou bé el català, si bé ni el 1994 ni el 2008 arriben a una cinquena part de la població.

Gràfic 6 – Coneixement del català a la ciutat d'Alacant (1994 – 2008). SIES. Percentatges

Usos lingüístics a la ciutat de València

L'ús del català a la ciutat de València (Taula 3) s'ha vist reduït en tots els àmbits estudiats durant el període 1993 – 2006, fins al punt que no hi ha cap àmbit on l'ús del català arribe al 20%. La disminució més important del català es produeix en un àmbit associat amb el comerç tradicional i de proximitat: a les botigues el percentatge passa del 18,7% (el més alt fora de la llar a mitjan anys 90) al 7,1%. Així, si bé l'any 1993 el català rondava una cinquena part de població que l'utilitzava de manera preminent a la llar (22,5%), a les botigues (18,7%) i amb els amics (17,2%), tretze anys més tard "conserva" aquests percentatges només a la llar (17,1%). Amb els amics l'utilitza un 14%, i a la feina, un 10,5%. Però a les botigues se situa ja a la cua d'ús del català, amb un 7,1%, equivalent a l'ús del català a les grans superfícies, o amb un desconegut (7,6%).

Taula 3 – Usos lingüístics en català (només o sobretot) a la ciutat de València (1993 - 2006). SIES. Percentatges

	SIES 1993	SIES 2006
A casa	22,5	17,1
Amics	17,2	14,0
Feina	14,1	10,5
Desconeguts	9,4	7,6
Botigues	18,7	7,1
Grans superfícies	9,9	7,0

2.2 Estatus jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua, i relacions entre territoris

Agustí Pou i Pujolràs
Universitat de Barcelona

2.2.1 Algunes dades rellevants sobre el context sociopolític

Aquest període ha tingut pocs canvis polítics, però a l'Estat espanyol han estat dos anys d'una gran confrontació entre el Partit Popular i el Partit Socialista Obrer Espanyol. El 9 de març de 2008 el PSOE tornava a guanyar les eleccions generals per majoria simple en un procés electoral molt polaritzat entre els dos grans partits estatals, fet que va perjudicar les expectatives dels partits nacionalistes dels Països Catalans. A Catalunya la victòria del PSOE va ser contundent; a les Illes va guanyar, però per poc; a Aragó guanya també i la Chunta Aragonesista perd el seu escó; al País Valencià, el PP torna a guanyar.

Mentrestant, a Catalunya continua governant el tripartit (PSC, ERC i IC), a les Illes Francesc Antich, del PSIB, governa en coalició, i al País Valencià el PP té la majoria absoluta obtinguda en les eleccions de 2007. A la Catalunya francesa, Georges Frêche presideix el Consell Regional del Llenguadoc-Rosselló i Jean-Paul Alduy, després d'unes polèmiques eleccions (9 de març de 2008) amb denúncies de frau, torna a guanyar l'alcaldia de Perpinyà. A Andorra, les eleccions de 26 d'abril de 2009 les guanya el Partit Socialdemòcrata, encapçalat per Jaume Bartumeu, que el 5 de juny de 2009 substitueix Albert Pintat, del Partit Liberal, com a president del país.

Les eleccions europees del març de 2009 demostren l'escàs interès que susciten, amb índexs de participació que en molts casos no arriben ni al 40%. Entre els candidats catalans, destaca la presència dels *sobiranistes* Ramon Tremosa, de CiU, i Oriol Junqueras, d'ERC; davant d'un candidat del PP com Aleix Vidal-Quadras, l'estatut del català a les institucions passa a ser un tema recurrent i polèmic.

Aquest període ha estat marcat pels múltiples ajornaments de la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Catalunya, que havia estat objecte de recurs plantejat pel Partit Popular, el defensor del Poble i diverses comunitats autònomes, entre les quals hi ha la Comunitat Valenciana i Aragó. Les tensions polítiques en el si de l'alt tribunal i la no-renovació dels seus membres per la falta d'entesa entre el PP i el PSOE generen una progressiva falta de credibilitat en l'òrgan constitucional. Pel que fa a l'aplicació de l'Estatut català, es va ajornant l'acord del finançament que estableix l'Estatut, fins al punt que l'acord entre Generalitat i Govern de l'Estat no arriba fins al juliol de 2009, un any més tard del termini fixat. Una mostra de la precarietat del finançament, i després d'anys esperant, el juliol de 2008 es publiquen les balances fiscals, i tot i els esforços de Madrid per treure-hi rellevància, demostren amb dades l'espoli fiscal denunciat des de diversos sectors polítics i econòmics. Amb tot, i malgrat el retard i la greu afectació dels trens de rodalia, el 20 de febrer de 2008 l'Alta Velocitat arriba a Barcelona i, ja el 2009, entra en funcionament la terminal 1 de l'Aeroport del Prat. En defensa de l'Estatut, i molt crítics amb la situació d'atzucac polític en què es troba el Tribunal Constitucional, cosa que perjudica Catalunya, el 26 de novembre els dotze principals diaris catalans amb seu a Catalunya publiquen l'editorial conjunt *La dignitat de Catalunya*, que va tenir l'adhesió de la major part de la classe política i les organitzacions socioeconòmiques catalanes.

Tot i que amb una dinàmica pròpia, però estretament vinculat a aquest malestar, el 2009 s'engeguen les consultes populars per la independència, iniciades al municipi d'Arenys de Munt (13/09/2009), amb polèmica legal i mediàtica i amb una manifestació de la Falange incloses, i

seguida per una consulta a molts municipis el 13 de desembre. Malgrat no ser una convocatòria oficial, la participació va ser de prop del 30%.

La corrupció ha estat, de maneres diferents, un altre fet ben present aquests anys. El cas *Gürtel*, sobre el possible finançament il·legal del PP, ha convulsionat la política valenciana i ha posat sota sospita el president Camps, o el cas *Palma Arena* i altres trames de corrupció a les Illes, en què s'han vist involucrats polítics tan rellevants com Maria Antònia Munar, d'Unió Mallorquina i presidenta del Parlament balear, i Jaume Matas, del PP i expresident balear. A Catalunya, el 2009 s'han destapat dos casos que, tot i no assolir la dimensió política dels anteriors, sí que també tenen derives en aquest sentit. Un és el cas *Millet*, en què el president de la Fundació Orfeó Català-Palau de la Música es va apropiat de grans sumes de diners, alguns provinents de l'Administració pública; alguns documents del cas vinculen partits catalans, com CiU o l'extint Partit per la Independència, de Colom, a les activitats del processat Millet. L'altre, el cas *Pretòria*, relatiu a la corrupció urbanística a Santa Coloma de Gramenet, que va significar l'ingrés a presó de l'alcalde, del PSC, i d'alguns antics alts càrrecs de Convergència.

La crisi econòmica, però, constitueix el teló de fons d'aquests dos anys. El Govern de Madrid augmenta molt la despesa pública per afrontar-la (subvencions per fer obra pública, ajuts al sector de l'automòbil, increment de la despesa social), alhora que, fruit de la suavització impositiva en l'època precedent de bonança, la recaptació disminueix, fins arribar a un fort endeutament. Per la seva banda, les xifres de l'atur no paren de pujar i se situen en una de les taxes més altes de la Unió Europea. Aquest context fa trontollar un dels projectes socials estrella del Govern de Rodríguez Zapatero, la Llei de la dependència, que a l'hora de desplegar-la queda aviat curta de finançament. Aquesta situació, amb matisos, és traslladable a totes les comunitats dels Països Catalans. El conseller d'Economia, Antoni Castells, el mes de gener de 2009 anuncia que Catalunya entra en recessió. Fora de l'Estat espanyol, Andorra, el juny de 2008, ja inicia una política de contenció de la despesa, juntament amb reformes econòmiques com la liberalització de la inversió (Llei d'inversió estrangera), que pretén atreure capital d'altres països. Des d'un punt de vista de l'economia de l'àrea de parla catalana, també el 2008 es produeix un acostament empresarial entre el País Valencià i Catalunya, que evidencia interessos comuns, com ara que el nou eix ferroviari passi per la costa mediterrània.

Finalment, dins d'aquest marc de crisi, el 2008 i 2009 s'arriba al màxim nombre de població estrangera (a Catalunya, 13,3% el 2008, d'acord amb l'Idescat), però en canvi el fenomen migratori comença a frenar-se i, fins i tot, ja s'incentiva el retorn als països d'origen.

2.2.2 La consolidació d'un estatus per al català: avenços i dificultats

Després dels canvis normativament importants de les reformes de diversos estatuts, el règim jurídic del català durant el període 2008-2009 no ha tingut gaires variacions. Tot i això, la controvèrsia generada pels sectors contraris al català ha estat notable. En el marc de la campanya electoral de les generals, Rajoy, candidat del Partit Popular, planteja una llei per garantir l'ensenyament en castellà a tot l'Estat, que, finalment, es presenta un any després, el 27 de gener de 2009, i que és rebutjada pel Congrés dels Diputats. Així mateix, el juny de 2008 es dona a conèixer el *Manifiesto por la lengua común*, signat per uns quants intel·lectuals espanyolistes, entre els quals hi ha els habituals Albert Boadella, Félix de Azúa, Arcadi Espada, Mario Vargas Llosa o Fernando Savater. El manifest no ofereix gaires arguments nous (totes les llengües són igualment respectables, però l'espanyol ho és més perquè és una sort tenir-lo com a idioma comú; els drets són de les persones no dels territoris, etc.), però potser destaca per la nitidesa de les propostes a favor de la superioritat jurídica del castellà. El document va generar una gran controvèrsia als mitjans i partits com la UPyD, de Rosa Díez, se'l van fer seu i es van convertir en altaveu per captar adhesions.

Una altra manifestació d'una certa estructuració de l'espanyolisme radical d'aquests anys es produeix arran del procés que conduirà a l'aprovació de la Llei de llengües d'Aragó (desembre de 2009). Es produeix una comunitat d'aquests moviments, cadascun amb les seves qüestions al territori respectiu, però tots units en defensa de la supremacia legal del castellà. Així, a Catalunya, Convivència Cívica es mostra molt activa pel que fa al dret de tria de llengua a l'ensenyament; a les Illes, el Círculo Balear o l'Academi de sa Llengo Baléa, ocupades en el requisit lingüístic a tota la funció pública impulsat pel Govern; a Aragó, la FCAAO o la plataforma No Hablamos Catalán, i al País Valencià la Coordinadora d'Entitats Culturals del Regne de València, entre altres. Cap a finals d'any es reuneixen a Madrid per denunciar l'"expansionisme catalanista", i malgrat la seva exigua representativitat, obtenen un ampli ressò en mitjans com *El Mundo* o *Libertad Digital*.

Aquest activisme, marginal però amb ressò, cal relacionar-lo amb les circumstàncies políticouridiques del període i com a resposta a la voluntat de fer passes per normalitzar el català, que són tractades en els epígrafs corresponents. Les iniciatives més remarcables són la reincorporació de les Illes Balears a l'Institut Ramon Llull i la constitució de la Fundació Ramon Llull, amb seu a Andorra, que aplega tots els territoris de parla catalana; el debat i l'aprovació de la Llei de llengües a Aragó, que dóna un estatut jurídic al català en aquest territori; la derrota judicial del secessionisme del Govern valencià i la validació del model escolar català, periòdicament impugnat; la represa del "requisit lingüístic" per accedir a la funció pública a les Illes Balears, o la voluntat de projecció del català i la cultura catalana a l'exterior, amb el Departament de la Vicepresidència de la Generalitat catalana al capdavant. També es produeixen diversos intents per modificar el Reglament del Senat per tal de poder usar les llengües oficials diferents del castellà (per exemple, la moció presentada per Entesa el 27 de maig de 2008), actuacions que, expressió de bones intencions a banda, no es concreten en cap reforma. Per la seva banda, el 28 de gener de 2008 es constitueix el Consell de les Llengües Oficials (creat pel Reial decret 905/2007, de 6 de juliol), que té per objectiu l'impuls i la coordinació de l'ús de les llengües oficials a l'Administració general de l'Estat a les comunitats autònomes i l'atenció dels drets dels ciutadans; sembla, però, que ha tingut poca activitat.

Menció especial mereix l'Informe del Comitè d'Experts, d'11 de desembre de 2008, i les recomanacions del Consell de Ministres del Consell d'Europa sobre l'aplicació de la *Carta de llengües regionals o minoritàries*. En línies generals, valora molt positivament el català al sistema educatiu i la immersió lingüística a Catalunya, en fa notar les deficiències i la falta d'informació a les Illes i al País Valencià, i esmenta la necessitat de protegir el català a la Franja; continua posant una nota negativa pel que fa a la justícia, respecte a la qual adverteix que calen mesures de l'Estat per canviar la situació de desatenció del català a tot el territori;³⁰ o pel que fa als serveis, detecta deficiències en l'administració estatal i adverteix del compliment només parcial dels compromisos de la *Carta* i, sobretot, la falta de capacitació del personal que serveix aquesta Administració. Dins els mitjans de comunicació espanyols, va causar sorpresa la valoració molt positiva de la immersió lingüística. Malauradament, tot i aquesta valoració, poc després, el 17 de febrer de 2009, la Comissió de Cultura del Parlament europeu va aprovar, amb la implicació del Partit Popular, un informe amb el nom *Multilingüisme: un avantatge per Europa i un compromís compartit*, on qüestionava aquesta política i considerava essencial la

³⁰ Cal ressaltar com a fet positiu, encara que derivi d'un altre de molt negatiu, la sentència de la sala penal de l'Audiència Nacional de 24 d'abril de 2008, que acull favorablement el recurs d'apel·lació contra la Sentència de 22 de novembre de 2007, dictada pel jutjat penal central núm. 1 de l'Audiència Nacional, per la qual es condemnava els dos encausats per un delicte d'injúries contra la Corona. L'únic motiu analitzat en l'apel·lació és la vulneració del dret d'autodefensa dels acusats, provocada per l'actuació del jutge José María Vázquez Honrubia en negar-los la possibilitat de declarar en català i oposar-se al nomenament d'intèrpret sol·licitat per l'advocat, amb l'acord del ministeri fiscal. L'Audiència Nacional estima el recurs i ordena repetir el judici amb un magistrat distint i amb la intervenció d'intèrpret, per tal de permetre als acusats declarar en català. Ara bé, tot i que la sentència introdueix el pluralisme lingüístic en l'argumentació, el cert és que el motiu de decisió determinant és el dret de defensa dels acusats.

llibertat de tria de llengua de l'educació entre les llengües oficials. Dins l'àmbit europeu, precisament, les eleccions europees del març de 2009 tornen a ser un altre fòrum de debat sobre l'estatut que ha de tenir el català dins les institucions comunitàries.

Quant a la Catalunya del Nord, el fet més rellevant és la reforma constitucional promoguda pel president Sarkozy, la qual, de manera inesperada, va posar a l'ordre del dia la incorporació de la protecció de les llengües regionals a l'article 1 de la Constitució. La menció al final no va quedar en aquest lloc destacat, però va evidenciar tant l'existència de les llengües que, com el català, estan en una situació de simple reconeixement de fet, com també la resistència del jacobinisme francès, tant de dretes com d'esquerres, a cedir ni que sigui un petit espai a les anomenades llengües regionals. Per la seva banda, Andorra, l'únic estat en què el català és llengua oficial única, ha continuat desenvolupant la seva política lingüística a favor de l'ús social del català, sense novetats destacades. I, finalment, a l'Alguer el 2009 se subscriu un conveni amb la Generalitat per promoure l'ús social de la llengua i continua la col·laboració a través de l'IRL.

En conjunt, doncs, ha estat un període amb molts pronunciaments i declaracions, però amb pocs canvis normatius. Més aviat es pot parlar d'una etapa que beu dels canvis anteriors (reformes estatutàries) i els desenvolupa, però que topa amb les dificultats que la comesa implica.

2.2.3 L'estatus jurídic del català per territoris

País Valencià

Durant aquest període el Partit Popular ha governat amb una còmoda majoria a les Corts Valencianes i a molts municipis, fet que li ha permès mantenir una política lingüística de caire secessionista i desfavorable a la promoció del valencià. Per la seva banda, l'Estatut valencià, aprovat el 2007, ateses les seves magres previsions, no ha implicat cap efecte en l'impuls de la llengua. Aquesta falta d'impuls per part de l'administració i el poder polític només ha tingut el contrapunt, per una banda, des de l'activisme de la societat civil i el món acadèmic i, per l'altra, per un seguit de resolucions judicials, tant des del Tribunal Superior de Justícia com del Tribunal Suprem, que han tomat reiteradament els intents de la Generalitat per instaurar el secessionisme en l'àmbit de l'Administració.

La conseqüència lògica d'aquest context ha estat la continuïtat en la situació del català i l'aplicació d'una política semblant a la del darrer informe. Els dos fets més destacables del període són la negociació sindical de la Llei d'ordenació i gestió de la funció pública valenciana, que ha entrat a les Corts el 2010, i les esmentades resolucions judicials adverses a les resolucions administratives que qüestionaven la unitat del català.

Pel que fa al projecte de Llei de funció pública, el coneixement de català com a requisit d'accés ha quedat exclòs com a criteri general i s'ha mantingut, com ja feia la legislació anterior, encara de l'època socialista, només en l'àmbit docent. El Govern valencià va signar el 30 de juliol de 2009 un esborrany de llei acordat amb la majoria dels sindicats (CCOO, UGT, CESH i CSI-CSIF). Malgrat les declaracions públiques de CCOO i UGT a favor d'incloure-hi el "requisit lingüístic" valencià, al final aquests dos sindicats van prioritzar altres reclamacions. Quant a llengua, el text no canvia res del que havia proposat el PP i tampoc respecte al contingut de la llei que, en el seu moment, va aprovar el Govern del PSPV-PSOE i que és ara vigent. En concret, l'article 52, que estableix els requisits per accedir a la funció pública, perfila de la manera següent la valoració de la llengua:

Article 52 Requisits d'accés

1. Són requisits generals de participació en els procediments selectius els següents:
(...)

2. Els qui superen les proves selectives, acreditaran els seus coneixements de valencià mitjançant la presentació dels certificats, diplomes o títols que hagen sigut homologats per la Generalitat, o a través de la realització d'un exercici específic a l'efecte. El personal que no puga acreditar estos coneixements haurà de realitzar els cursos de perfeccionament que organitze amb esta finalitat l'administració de la Generalitat.

Aquest tractament del valencià ha generat una notable contestació des de l'àmbit associatiu. Setanta-cinc organitzacions, partits i sindicats (paradoxalment també UGT i CCOO) van signar un manifest a favor de l'exigència del valencià per accedir a la funció pública, amb el lema *Sí a/ valencià. Requisit lingüístic*. S'hi denuncia, entre altres, que només un 1,2% de les places funcionaries tenen aquest requisit.

Una altra qüestió rellevant durant aquests dos anys ha vingut per la resposta contundent, segurament més que no pas eficaç, que els tribunals han donat a l'intent d'establir una pràctica administrativa que negui l'equivalència entre valencià i català.

Moltes sentències d'aquests dos anys reconeixen el nom de *llengua catalana* com a equivalent acadèmic de la denominació estatutària de *valencià* i el consegüent reconeixement del títol de Filologia catalana per acreditar el coneixement de valencià en les oposicions a cossos docents.

D'una banda, hi ha les referides als estatuts de les universitats públiques valencianes, estatuts renovats obligatòriament a partir de la Llei orgànica d'educació, cosa que el Govern valencià va aprofitar per censurar el nom de llengua catalana. El 2008 arriben al Tribunal Suprem en recurs de cassació interposat per la Generalitat Valenciana, després d'haver perdut en el Tribunal Superior de Justícia valencià. El Tribunal Suprem confirma el nom de llengua catalana en els estatuts com a equivalent a valencià (STS de 23 de setembre i de 13 d'octubre de 2008). D'una altra banda, continuen succeint-se les convocatòries d'oposicions a cossos docents sense admetre les titulacions acadèmiques i administratives de català per a acreditar coneixement de valencià i continuen paral·lelament les sentències del TSJCV (10 de juny de 2008 i 19 i 29 de maig, 1 de juny i 1 de juliol de 2009) i del Tribunal Suprem (29 d'octubre de 2008 i de 27 de maig —dues—, 29 de juny, 28 de setembre, 29 d'octubre i 10 de desembre de 2009) en sentit favorable a considerar que no es pot excloure la titulació de Filologia catalana com a títol que acredita el coneixement de valencià. Val a dir, tanmateix, que no s'anul·len les convocatòries, sinó que s'interpreten en el sentit indicat, i això ha permès la continuïtat d'aquesta mala pràctica administrativa.

Pel que fa a l'activisme de la societat civil, n'és una mostra significativa el nombre de queixes presentades al síndic de greuges per raó de la falta d'ús del valencià: 96 en l'informe de 2007 i 119 en el del 2008, aproximadament un 3% del total. Les administracions denunciades són bàsicament la de la Generalitat i la local, i la raó de les queixes és, principalment, l'absència del valencià en les pàgines web de les administracions i, en menor nombre, la retolació viària i els serveis públics només en castellà, el dret de triar el valencià com a llengua de comunicació amb l'Administració i la discriminació del valencià en impresos, formularis, models i publicitat institucional. Destaquem, doncs, la dada: la "deixadesa" envers el català no s'imputa, com en el cas de Catalunya, a l'Administració de l'Estat, sinó a les administracions locals i autonòmica, les mateixes que haurien d'assumir i impulsar més clarament la llengua pròpia.

En l'àmbit de l'ensenyament no hi ha hagut variacions substancials, ni en la normativa ni en la pràctica administrativa. Esmentem només, pel seu caràcter pintoresc, i parcialment relacionat amb el valencià, la voluntat del Govern valencià d'impartir en anglès l'assignatura Educació per a la ciutadania (Ordre de 10 de juny de 2008, de la Conselleria d'Educació), aprofitant de manera esbiaixada la possibilitat d'implantar programes d'educació plurilingüe que preveia el Decret 112/2007.

Pel que fa a la recepció de TV3 i els canals de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, continua la batalla administrativa i judicial d'Acció Cultural del País Valencià contra la voluntat de la Generalitat valenciana de tancar repetidors i els intents d'articular solucions com la

Proposició no de llei que Compromís va presentar a les Corts valencianes que passaria per la instal·lació d'un tercer múltiplex (per "compensar" la recepció de TV3) al País Valencià o les diverses gestions fetes des de la Generalitat de Catalunya per assolir la reciprocitat de recepció amb Canal 9. Aprofundint en aquesta línia, s'engega la campanya "Per TV3 al País Valencià" (ACPV i Televisió Sense Fronteres), que fa una recollida de signatures per presentar una Proposició de llei de televisió sense fronteres per iniciativa legislativa popular al Congrés dels Diputats, amb l'objectiu, segons l'article 1, de "garantir la recepció directa de les emissions de ràdio i televisió autonòmiques realitzades totalment o majoritàriament en les llengües incloses en l'àmbit de protecció de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries en les altres comunitats autònomes amb les quals compartesquen llengua utilitzada en una forma idèntica o semblant, a fi d'afavorir el desenvolupament dels espais de comunicació de les dites llengües".

Quant a l'activitat de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, la institució ha intentat dur a terme una tasca d'impuls del valencià. Així, el 26 de juny de 2009 aprova el document *Situació social del valencià i iniciatives per a fomentar-ne l'ús*, o impulsa l'adhesió de 54 ajuntaments a un protocol de col·laboració el 23 de novembre de 2009, subscrit també per la Conselleria d'Educació, amb l'objectiu de contribuir a la promoció del valencià i a la creació de noves oficines amb les quals dinamitzar l'ús oficial i social de la llengua. Així mateix, el 28 de novembre de 2008 l'Acadèmia va aprovar el Corpus Toponímic Valencià, que pot contribuir a la normalització de l'ús dels topònims valencians.

Finalment, indiquem que el 23 de novembre de 2008 es van complir 25 anys de l'aprovació de la Llei d'ús i ensenyament del valencià. Diverses entitats van fer actes per commemorar l'efemèride, des de la mateixa Acadèmia Valenciana de la Llengua fins a organitzacions com la Mesa per l'Ensenyament en Valencià, constituïda per entitats implicades amb la llengua com ACPV, Escola Valenciana, FAPA-València, Intersindical Valenciana, Comissions Obreres del País Valencià, UGT-PV, etc. En el cas de la Mesa, s'ha tornat a aprofitar l'ocasió per palesar la falta d'implicació i de voluntat de normalitzar l'ús del valencià i es van formular propostes d'actuacions. Com és prou conegut, doncs, en el País Valencià cal fer un esment especial a la importància de l'activisme de les entitats a favor de la llengua.

Aragó

La discussió política i social sobre la llei de llengües, i la seva aprovació final (amb el títol Llei 10/2009, de 22 de desembre, d'ús, protecció i promoció de les llengües pròpies d'Aragó), marca el debat lingüístic a Aragó durant aquest període. Amb la reforma de l'Estatut aragonès, aprovat per la Llei orgànica 5/2007, de 20 d'abril, ja va quedar establert que les llengües pròpies d'Aragó, que no esmenta nominalment, no serien oficials, atès que només la norma estatutària els pot atribuir aquest caràcter. La qüestió, doncs, era determinar si finalment la voluntat política favorable a l'aprovació d'una llei de llengües es podia acabar imposant i, si era així, quin seria el règim jurídic de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies.

Cap a mitjan 2008, des del Govern aragonès es comença a treballar en el Projecte de la Llei de llengües, però no és fins al 17 de juliol de 2009 que entra a les Corts aragoneses com a proposició presentada pel Grup Socialista. Durant aquest temps es van succeint els posicionaments dels partits.

Per una banda, el Partit Popular i el PAR, soci del Partit Socialista en el Govern, tenen una posició clarament adversa al reconeixement del català, que el veuen com una intromissió del "nacionalisme català". Per això rebutgen la denominació de català i insisteixen en les diferents modalitats locals (ribagorçà, lliterà, fragatí, etc.), o fins i tot, en el terme "aragonès oriental" i, lluny de qualsevol criteri filològic, en el fet mateix que a la part oriental d'Aragó es parlen unes varietats lingüístiques diferents del català. El PAR proposa que siguin els ajuntaments qui acordin la denominació que tingui la llengua pròpia de cada municipi i que una sola acadèmia s'ocupi de totes les varietats locals. Això arriba al punt que es crea una plataforma com No

Hablamos Catalán; a finals de 2009 es fa una campanya “contra la imposició del català”, organitzada per la Federación de Independientes de Aragón, amb el suport de l'esmentada No Hablamos i de la FACAO, entitat molt activa en contra del català, i el PP recull signatures sota el lema *No a la imposición del catalán* (la majoria a Saragossa). Amb aquest context tan combatiu, s'instrumentalitza la llengua per desgastar el Govern i per situar el PAR fora del consens lingüístic. En són exemple algunes iniciatives parlamentàries (a banda de les esmenes presentades a la Proposició de Llei), com la que insta el Govern a retirar els llibres de text que es fan servir en l'ensenyament en llengua catalana perquè “*utilizan contenidos de marcado cariz nacionalista catalán que, por una parte, pretenden socavar la identidad histórica, cultural y patrimonial de los aragoneses y, por otra, son discriminatorios respecto a la enseñanza y uso del castellano*”,³¹ la que critica el cost que suposaria una nova llei de llengües,³² o, just després d'aprovar-se la Llei, la que insta a “*impedir la desaparición de las modalidades lingüísticas de Aragón con el argumento de normalizar el variado patrimonio aragonés bajo la fórmula de dos únicas lenguas propias: el aragonés y el catalán*”.³³ Aquesta actitud tan bel·ligerant es complementa amb la pràctica administrativa dels ens locals sota l'òrbita del PP, com el cas de la denegació per part de l'Ajuntament de Fraga d'una sol·licitud de subvenció perquè era redactada en català.³⁴

Per altra banda, la Chunta Aragonesista i Izquierda Unida mantenen al llarg d'aquest temps una posició a favor del màxim reconeixement del català i de l'aragonès, i tant en seu parlamentària com als mitjans intenten contrarestar l'ofensiva dels conservadors. Cal destacar també les iniciatives a favor del reconeixement del català d'institucions de la Franja, com ara, i molt especialment, les associacions culturals històriques d'àmbit comarcal.

Finalment, en la votació del text de la Llei, feta el 17 i 18 de desembre de 2009, la Chunta arriba a un acord amb els socialistes i hi dóna suport, i IU el considera un retrocés respecte del que ja hi havia. El PP i el PAR van votar en contra de la major part de la Proposició de Llei.

Els aspectes més rellevants de la Llei 10/2009, de 22 de desembre, d'ús, protecció i promoció de les llengües pròpies d'Aragó són els següents. En primer lloc, la no-oficialització de l'aragonès i del català. El castellà es reconeix com a llengua oficial de tots els aragonesos (article 2.1), mentre que les altres dues són “llengües pròpies originals i històriques” (article 2.2). La falta de declaració d'oficialitat, encara que políticament i jurídicament esperable, ha disgustat les entitats de defensa del català a la Franja, que hi veuen la consolidació del català com a llengua de segona.

En segon lloc, es posa nom a les llengües seguint un criteri científic àmpliament acceptat: aragonès i català (article 2.2). Però es matisa aquesta determinació amb la facultat dels municipis de proposar al Consell Superior de Llengües d'Aragó, si hi ha majoria absoluta del Ple de la corporació, la denominació de la seva modalitat lingüística (article 3).

En tercer lloc, s'estableixen les “zones d'utilització històrica predominant” (articles 3, 7, 8 i 9) de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó (aragonès en la zona nord i català en la zona oriental), “zona mixta” d'utilització històrica d'ambdues llengües pròpies d'Aragó (aragonès-català o català-aragonès, en la zona nord-oriental) i “zones de transició-recepció” (localitats pròximes a les zones anteriors que, per la seva capitalitat o vinculació històrica o geogràfica, siguin receptores de ciutadans aragonesos amb llengua pròpia). Aquesta zonificació serveix també per graduar en diversos nivells la intensitat de les mesures aplicables quant al procediment administratiu, l'ensenyament i la toponímia. La Llei, no obstant això, no

³¹ Proposició no de llei 116/08 sobre l'ensenyament del català a les comarques de l'Aragó oriental (BOCA núm. 81, Legislatura VII, 16 d'octubre de 2008).

³² Proposició no de llei núm. 290/09, sobre el cost de la política lingüística (BOA núm. 170, Legislatura VII, 19 d'octubre de 2009).

³³ Moció núm. 3/10, dimanant de la Interpel·lació núm. 11/10, relativa a la política general en matèria de desenvolupament i aplicació de la Llei 10/2009, de 22 de desembre, d'ús, protecció i promoció de les llengües pròpies d'Aragó (BOCA núm. 203, Legislatura VII, 22 de febrer de 2010).

³⁴ Segre, 18/07/2008.

estableix els municipis que corresponen a cadascuna d'aquestes zones, sinó que autoritza el Govern d'Aragó per declarar-les, amb l'informe previ del Consell Superior de Llengües d'Aragó. Ha de ser el Govern, doncs, qui desplegui la Llei i inclogui els municipis en les zones d'ús, la configuració de les quals passa a estar a mans de la seva voluntat política.

En quart lloc, es creen institucions lingüístiques: a) el Consell Superior de les Llengües d'Aragó (articles 10-14), com a òrgan consultiu en matèria de política lingüística; i b) l'Acadèmia de la Llengua Aragonesa i l'Acadèmia Aragonesa del Català (articles 15 i 16), com a institucions que exerciran l'autoritat lingüística dels dos idiomes. Per descomptat, no hi ha cap menció específica a la unitat de la llengua catalana o a la possible col·laboració amb altres institucions normativitzadores com l'Institut d'Estudis Catalans.

En cinquè lloc, es recull l'ensenyament de les llengües pròpies com a dret, que té un caràcter voluntari, però que entrarà dins del currículum educatiu (articles 22-26). Per a això s'han de crear places de professors de les dues llengües, que ja s'han anunciat.³⁵ La regulació reconeix la situació que hi havia fins ara i hi introdueix una lleugera millora, però no hi ha cap menció del català com a llengua vehicular. Igualment, en les relacions amb les administracions, s'estableixen el dret a fer servir les dues llengües pròpies en les zones d'utilització històrica predominant i el dret a ser-hi atès, juntament amb la versió en castellà (articles 27-30). En tot cas, però, no es preveu l'ús del català o l'aragonès com a llengua de treball de la mateixa Administració.

Finalment, d'entre els altres preceptes que conté la Llei (instruments públics, antroponímia, mitjans de comunicació, etc.), destaquem que la toponímia serà la tradicional que s'ha fet servir en el territori i s'estableix que és el Govern d'Aragó qui en determina la denominació (article 33). Caldrà veure com es concreta la previsió.

En definitiva, és una llei que, per una banda, estableix drets, però no facilita dinàmiques d'ús, atès que l'ús "normal" de les institucions continua sent el del castellà, només alterat quan es produeix l'exercici individual de fer servir el català. De fet, la clàusula "juntament amb el castellà" recorre tot el text de la norma. I per l'altra, separa el català del seu sistema lingüístic: dóna peu a l'aprofundiment en les varietats locals i a la manca d'estandardització, crea una institució normativa pròpia i, en principi, sense connexió amb l'IEC, o no es fa cap menció a la unitat de la llengua o a les relacions intercomunitàries que la facilitin (criteri disposat, a més, per la *Carta europea de llengües regionals o minoritàries*). El desenvolupament, doncs, serà bàsic per comprovar el compliment de l'objectiu, que la mateixa llei fixa, de mantenir l'ús de la llengua pròpia.

Illes Balears

El canvi de govern el 2007, amb el socialista Francesc Antich al capdavant de les forces d'esquerra i nacionalistes i amb el suport d'Unió Mallorquina, comporta un gir molt significatiu en la política lingüística i en la perspectiva a l'hora de constituir un règim jurídic per al català. L'impuls es nota tant en el paquet d'iniciatives que emprèn l'Administració de la Comunitat (canvis normatius, mesures de foment) com en l'activitat que es du a terme des dels consells insulars (Eivissa, Grup Progressista; Mallorca, PSIB, BLOC i UM; Menorca, PSIB PSM-Verds). En seu parlamentària, es produeixen diverses resolucions de suport al català, com les que es van aprovar els dies 21, 22 i 23 d'octubre de 2008, sobre l'impuls del català a l'Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes, o les que insten el Govern a assegurar el català a la TDT i a promoure el català en els segments socials on estigui en pitjors condicions. O les resolucions aprovades a la sessió del 24 de setembre de 2009, derivades del debat general sobre l'orientació política general del Govern, que l'insten a promoure el coneixement de la llengua entre la immigració, a garantir el coneixement dels funcionaris i a prendre les mesures per protegir els drets lingüístics.

---

³⁵ *Heraldo de Aragón*, 28/12/2009.

El Partit Popular, fora del govern de la majoria d'institucions i assetjat per diversos escàndols de corrupció, juntament amb alguns sectors socials que li donen suport, ha mantingut una posició molt contrària a les mesures de la política lingüística empresa. En són bons exemples les campanyes dutes a terme per Mesa del Turismo (entitat espanyola que aplega unes trenta empreses del sector turístic, com Air Berlin o Grupo Marsans) per denunciar que el català perjudica el turisme (estiu 2008). O, per les mateixes dates, el *Manifiesto por la lengua común*, que va tenir una important campanya per captar adhesions a Mallorca feta pel partit de Rosa Díez, Unión, Progreso y Democracia. El ressò a la premsa balear va ser molt gran (el periòdic *El Mundo* va dedicar articles diaris a la qüestió) i, tot i que alguns escriptors, sobretot en castellà, s'hi van adherir, es va produir una reacció de rebuig molt contundent dins del món cultural illenc. I també en la mateixa línia, el maig del 2009, la Sociedad Cultural Círculo Balear, presidida pel bel·ligerant Jorge Campos, va preparar una manifestació contra la política lingüística del Govern amb el lema *Nuestras lenguas nos unen. Volem llibertat d'elecció*, que es va acabar confonent amb la campanya electoral del PP a les eleccions europees.

Aquesta confrontació per la llengua també ha estat portada al Parlament. Així, la Interpel·lació 4917/09, del Grup Parlamentari Popular, relativa a política lingüística del Govern, debatuda el 31 de març de 2009, sota l'excusa de la llibertat i la convivència, qüestionava tota la política lingüística del Govern, en especial l'establiment de requisit lingüístic i el Pla de Normalització Lingüística aprovat, i insistint en la protecció de les especificitats dialectals. El 21 d'abril de 2009 es va debatre i es va aprovar una resolució que només feia esment al respecte a les varietats i apel·lava a la convivència.

Pel que fa a les normes que, en concret, incideixen en l'estatut del català durant aquest període, esmentem en primer lloc, el Decret 114/2008, de 17 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament a través del qual es regula l'exigència de coneixements de llengua catalana en els procediments selectius d'accés a la funció pública i per ocupar llocs de treball que es convoquin en l'àmbit de l'administració de la comunitat autònoma de les Illes Balears, que adequa els nivells d'exigència de llengua catalana (eleva el nivell B que s'exigia fins al moment), d'acord amb el criteri fixat per la Sentència 121/2008, d'11 d'abril, de la sala contenciosa administrativa del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears.³⁶ Aquest tribunal va anul·lar diversos articles del Decret 162/2003 que el govern anterior havia publicat per modificar a la baixa el Decret 25/2001, aprovat pel primer pacte de progrés (1999-2003), en què s'establien els coneixements de català per a accedir a la Funció Pública. El Decret 114/2008 suposa un impuls clar a l'exigència d'un nivell adequat de llengua i, doncs, de la capacitació lingüística del funcionariat. Desplegant-ne les previsions, es va modificar la relació de llocs de treball (27 de novembre de 2008) i la resolució que aprovava l'oferta pública d'ocupació contenia les previsions lingüístiques del Decret (Resolució de la consellera d'Interior de 19 de novembre de 2009).³⁷

Dins del mateix àmbit de la competència lingüística del personal de l'Administració pública, més complicada ha estat la normativa relativa al personal mèdic, almenys pel que fa a la seva aplicació. Després de diverses denúncies a través dels mitjans de la falta absoluta de coneixements de català per part de molt personal de l'Ib-Salut, i de la petició que va fer l'Obra Cultural Balear al Govern perquè s'exigís al personal coneixements de català i que les pàgines web donessin la informació en català, es publica el Decret 24/2009, de 27 de març, que regula per primera vegada l'exigència de coneixements de català en els procediments selectius d'accés i de mobilitat relatius a la funció pública estatutària i per ocupar llocs de treball que es

³⁶ Ratificada per la sentència de la sala contenciosa del Tribunal Suprem de 9 de febrer de 2009. La resolució troba una exempció injustificada que els majors de 50 anys no han d'acreditar el coneixement de català per accedir a la provisió del lloc de treball a l'Administració autonòmica.

³⁷ Dins aquesta voluntat, cal esmentar la Resolució del Parlament balear, de 16 d'abril de 2008, que insta el Govern de l'Estat d'establir el requisit lingüístic en els llocs de treball de l'Administració perifèrica de l'Estat.

convoquin en el sector públic sanitari de les Illes Balears (s'exigia el nivell B o A, segons el grup al qual pertanyia el funcionari).

Una part del sector hi va protestar (Agrupació CEMSATSE, amb el suport de la Unió Sindical y Auxiliares de Enfermería, la Central Sindical Independiente y de Funcionarios) i l'1 d'abril es va fer una manifestació amb el lema *Por una sanidad sin exclusiones. Sí a la valoración del catalán como mérito, no a la imposición como requisito*, amb el suport del PP, tant al carrer com al Parlament, on el 7 d'abril de 2009 presenta una Proposició no de llei relativa al desenvolupament de l'Estatut propi del personal estatutari del Servei de Salut de les Illes Balears per tal que el català sigui un mèrit i no un requisit. Sota la pressió del sector i del Partit Popular, i malgrat que la Sentència 611/2009 de la sala contenciosa del TSJIB, de 14 de setembre de 2009, avala l'exigència lingüística, l'executiu aprova per resolució l'exempció del requisit lingüístic que estableix el Decret (per exemple, la primerenca Resolució de 31 de març o la de 29 de desembre de 2009).

En l'àmbit de l'ensenyament, el Govern va derogar el Decret 52/2006 ("decret de trilingüisme"), que establia que l'ensenyament s'havia d'impartir en català, castellà i una llengua estrangera, en considerar que col·lidia amb el Decret 92/1997, de 4 de juliol, anomenat *de mínims* d'ensenyament de llengua catalana. El Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears, preveu que la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, és la llengua de l'ensenyament, i en regula l'ús com a llengua vehicular i d'aprenentatge de l'educació infantil, l'educació primària, i de l'educació secundària obligatòria. Tanmateix, la Conselleria d'Educació i Cultura podrà autoritzar que una part de les àrees i matèries del currículum s'imparteixin en llengües estrangeres, sense que això suposi modificació dels aspectes bàsics del currículum regulats en aquest Decret ni afecti allò que estableix el Decret 92/1997. A partir d'aquí s'han anat aprovant els diferents decrets que validen els currículums de cada cicle.

Dins la línia de reactivació de les polítiques de normalització, el 2 d'abril de 2009 el Consell Social de la Llengua Catalana aprova el Pla general de normalització lingüística de les Illes Balears. El Pla pretén la posada en marxa de més de nou-centes mesures que abracen les àrees següents: usos oficials; educació i formació; mitjans de comunicació i noves tecnologies; lleure i associacionisme; activitats socioeconòmiques; institucions sanitàries i assistencials; relacions institucionals; manifestacions culturals i artístiques, i campanyes informatives i promocionals. Aquest Pla és la culminació de les tasques que es van iniciar el 2002, però que van estar interrompudes durant el període 2003-2007.

Pel que fa a l'àmbit de la projecció exterior de la llengua i la col·laboració entre territoris de parla catalana, esmentem la decisió important del Govern de reincorporar-se a l'Institut Ramon Llull (Resolució del conseller de Presidència de 25 de setembre de 2008, per la qual ordena la publicació del Conveni de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per fer efectiva la modificació dels Estatuts de l'Institut Ramon Llull, la consegüent incorporació de les Illes Balears a l'IRL i la correlativa adhesió de les Illes Balears als Estatuts esmentats, BOIB núm. 136, de 27 de setembre de 2008). Així es tanca el període d'absència de les Illes en la institució, quan el maig de 2004 el Govern de Jaume Matas va decidir la retirada de l'IRL.

Finalment, quant a la normativa d'avaluació i de certificació de coneixements de català, es produeix una adaptació al Marc europeu de referència establert pel Consell d'Europa per mitjà de l'Ordre de 8 de gener de 2008 per la qual es regulen els aspectes generals de l'organització dels ensenyaments d'idiomes de règim especial a les Illes Balears, i l'Ordre de la consellera d'Educació i Cultura, de 4 de setembre de 2009, per la qual determina les equivalències entre els certificats de coneixements de català que expedeix la Direcció General de Política Lingüística i els estudis de llengua catalana de les escoles oficials d'idiomes.

Catalunya

Els anys 2008 i 2009 han sigut poc productius des del punt de vista de la situació jurídica de la llengua a Catalunya. El desplegament de l'Estatut em matèria lingüística, quan n'hi ha hagut, s'ha fet amb molt poca celeritat i, amb excepcions, no hi ha hagut innovacions legislatives importants. Només en el segon semestre de 2009 han començat a sorgir iniciatives legislatives que regulen la llengua en diversos sectors i que són desplegament dels mandats estatutaris. En línies generals, doncs, podem dir que la política juridicolingüística s'ha desenvolupat sobretot en un pla normatiu inferior i en el de l'actuació administrativa.

En canvi, sí que hi ha hagut un ampli debat polític que, com s'ha indicat anteriorment, molts cops depassa les fronteres administratives de les comunitats autònomes i se situa en el marc de les relacions entre comunitats de parla catalana i en la dinàmica política de l'Estat espanyol. En la mesura, però, que Catalunya és la comunitat amb un règim jurídic més avançat per al català, amb una política lingüística amb una trajectòria més consolidada i una vindicació institucional de la llengua notable, també és el centre del debat i, molt sovint, de la fustigació per part dels sectors i mitjans que hi són contraris.

Per una banda, la reiteradament anunciada i llargament ajornada sentència del Tribunal Constitucional sobre els recursos contra l'Estatut català ha fet que diversos aspectes sobre el règim jurídic de la llengua establerts a la norma estatutària es mantinguin sota l'amenaça de ser declarats inconstitucionals. Aquesta circumstància ha propiciat que els sectors espanyolistes hagin fet bandera dels temes lingüístics recurrents: l'establiment del deure de conèixer el català com a "imposició" del nacionalisme català; el sistema de conjunció lingüística a l'ensenyament, amb el català com a llengua vehicular, com a vulneració dels drets dels castellanoparlants; el qüestionament de la unitat de la llengua presentant-la com a "expansionisme catalanista", o la imposició de sancions per contravenir la normativa lingüística.³⁸ Així mateix, des de les institucions catalanes s'han fet gestos per evidenciar tant el perill que implica el trencament del consens lingüístic, com la possibilitat de fer cas omís de la possible declaració d'inconstitucionalitat.³⁹

Per altra banda, la campanya de les eleccions europees de 7 de juny de 2009 ha relançat el debat sobre l'estatus del català a la Unió Europea. El perfil dels candidats (dos de perfil independentista i un totalment refractari a l'ús oficial del català) han tornat a posar en qüestió la situació precària que el català té, de dret i de fet, a les institucions de la Unió. I més encara quan els acords administratius als quals va arribar el Govern espanyol amb les institucions (entre el 2005 i 2006, amb el Consell, la Comissió, el Comitè Econòmic i Social, el Comitè de les Regions, el Defensor del Poble i el Parlament, i el 27 d'abril de 2009, amb el Tribunal de Justícia), molt empès pel Govern català, s'han demostrat a la pràctica totalment deficitaris i ineficaços.⁴⁰ Per això en diverses ocasions dirigents catalans han demanat avenços en el règim lingüístic de la llengua catalana.⁴¹

³⁸ La insistència dels mitjans contraris a la normalització del català ha estat notable; com a mostra, l'article de *La Razón*, de 23 de març de 2008, de títol inequívoc, "Cataluña: 25 años de multas e inmersión lingüística contra el castellano". Aquest qüestionament ha estat paral·lel a denúncies mediàtiques de casos concrets, com l'obligació imposada a un mossos d'esquadra de redactar els atestats en català (*El Mundo*, 28/02/2009) o la polèmica sorgida arran del no-reconeixement dels certificats de nivell C i D de l'Escola Oficial d'Idiomes, a partir de 2008, per part de la Secretaria de Política Lingüística (diversos mitjans, 07/12/2009).

³⁹ Declaracions en aquest sentit del secretari de Política Lingüística, Bernat Joan (*El Periódico*, 24/08/2009) o de la portaveu adjunta del PSC al Parlament, Carme Figueras (*El Mundo*, 25/08/2009).

⁴⁰ Vegeu de l'entitat Horitzó Europa *Estudi sobre l'estat de compliment dels acords signats pel Govern espanyol amb les institucions comunitàries sobre l'ús de la llengua catalana en el seu si*, de gener de 2009; o una notícia publicada a l'*Avui* (07/05/2010) sobre la comprovació de l'incompliment d'aquests acords (enviament d'escrits a aquestes institucions i falta de resposta en català).

⁴¹ Ben significativa va ser la visita del president del Parlament europeu, Hans-Gert Pöttering, a Barcelona, on, a desgrat seu, l'ús del català a les institucions europees, en especial al Parlament, va ocupar una part considerable de les intervencions i els contactes que va mantenir. Per exemple "Montilla lamenta que Pöttering saliera defraudado de Catalunya", *La Vanguardia*, 29/01/2009.

Anant a l'activitat normativa sobre el català en sentit estricte, la innovació més rellevant és l'aprovació de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació.⁴² En primer lloc, cal destacar-ne l'atenció que s'ha donat a la llengua; concretament, tot el títol II, "Del règim lingüístic del sistema educatiu a Catalunya", de l'article 9 al 18. L'article 10 disposa que els currículums han de garantir el ple domini de les dues llengües oficials (tres a l'Aran) per tal de satisfer el dret i el deure de conèixer-les i, en aquest sentit, s'ha de donar tot el suport necessari als alumnes que s'hi incorporen de nou; fins i tot, conté una previsió per a l'ensenyament del català a la població no escolar. Tot seguit la Llei estableix que el català és la llengua vehicular i d'aprenentatge i es prohibeix la separació per raó de llengua (article 11).⁴³ Pel que fa al polèmic punt de l'elecció de llengua en el primer ensenyament, l'article 11.4 preveu:

"En el curs escolar en què els alumnes iniciïn el primer ensenyament, les mares, els pares o els tutors dels alumnes la llengua habitual dels quals sigui el castellà poden instar, en el moment de la matrícula, i d'acord amb el procediment que estableixi el Departament, que llurs fills hi rebin atenció lingüística individualitzada en aquesta llengua."

El sistema previst en aquest precepte recull la pràctica duta a terme pel Departament d'Educació, a partir de l'aplicació de la mateixa Llei de política lingüística, sistema que ha estat impugnat per grups contraris a l'escolarització en català. Tanmateix, la sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya núm. 1131/2009, de 12 de novembre, que, seguint jurisprudència anterior, ha avalat tant el model de sol·licitud, en què s'informa els pares de la possibilitat que l'infant rebi atenció individualitzada, com la mateixa escolarització amb el català com a llengua vehicular, ratificada ja per la sentència del Tribunal Constitucional 337/1994.

L'article 13 assenyalava la necessària capacitació del professorat i del personal d'administració i serveis en les dues llengües oficials i l'ús del català com a llengua normalment emprada pels professors. Tots els centres han de redactar un "projecte lingüístic" que descriu el tractament que es fa del català com a llengua vehicular, l'ensenyament del castellà i les opcions en llengües estrangeres (article 14). En aquest últim cas, obre les portes a la introducció d'un cert trilingüisme (article 13). La Llei recull específicament la confecció de programes d'immersió lingüística (article 15) i preveu que la projecció externa dels centres sigui en català i que es doni suport a centres de fora de Catalunya i que es concertin acords de cooperació amb països i territoris que tinguin vincles històrics i lingüístics amb Catalunya (article 18). Finalment, les actuacions de l'Administració educativa (les actuacions en l'aspecte no docent) seran també normalment en català (article 16). Pel que fa a l'Aran, les referències fetes al català s'entenen fetes a l'occità (article 17).

Cal esmentar també, encara que innovi poc l'ordenament, la Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions; l'article 421.12 i la disposició addicional segona regulen la llengua del testament i d'altres documents notariais.

Un segon bloc d'iniciatives, molt important, que incideixen sobre l'estatut de la llengua i que són desenvolupament de l'Estatut, dins d'aquest període encara són projectes de llei.⁴⁴ La iniciativa més rellevant duta a terme en aquest període, o almenys la més mediàtica i d'antecedents convulsos, és el Projecte de Llei del cinema de Catalunya, aprovat pel govern el 23 de

⁴² La Llei d'educació consolida i amplia el règim també establert en dues normes aprovades durant aquest període: el Decret 142/2008, de 15 de juliol, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del batxillerat i el Decret 181/2008, de 9 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil.

⁴³ La Resolució 126/VIII del Parlament de Catalunya, de defensa de la política lingüística escolar també posava l'accent en la defensa del sistema.

⁴⁴ Una bona part d'aquestes iniciatives ja les preveu la Resolució 301/VIII del Parlament de Catalunya sobre l'orientació política general del consell executiu, punt 16è, sobre política lingüística, que recull el gruix de la política lingüística de la Generalitat al llarg del 2009.

desembre de 2009, que preveu que “quan s'estreni un llargmetratge cinematogràfic a Catalunya, doblat o subtitulat, les empreses distribuïdores tenen l'obligació de distribuir el 50 per 100 de totes les còpies en versió en llengua catalana”. Aquesta regla té l'excepció de les obres cinematogràfiques en versió original catalana o castellana o les europees de les quals es distribueixin a Catalunya menys de 16 còpies. El projecte, com era d'esperar, va ser contestat pels distribuïdors i exhibidors (per exemple, van crear una xarxa de “sales de cines en català”, que tanmateix representa una part ínfima respecte del total). La tramitació parlamentària es fa el 2010, amb l'oposició frontal del Partit Popular i Ciudadanos.

Dins del camp audiovisual, l'Acord 103/2008, de 18 de juny (DOGC núm. 5177, de 21 de juliol), aprova la Instrucció general del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre les obligacions de difusió i finançament d'obres audiovisuals europees i en matèria de reserva d'espai a programadors independents. La Instrucció fixa unes quotes per als prestadors de serveis televisius, tant de pel·lícules europees com en llengua originària en català com en castellà. Respecte a aquest àmbit, i en relació amb la política tuitiva envers la llengua, mereix una menció especial la sentència del Tribunal Suprem de 17 de març de 2009, que recull la sentència del Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees de 5 de març, i que estima justificada l'obligació de les operadores de televisió d'haver de destinar un percentatge dels beneficis (sobre un 3%) a la producció de pel·lícules i llargmetratges en llengües oficials per una “raó imperiosa d'interès general”.

Dins de l'àmbit de les iniciatives governamentals, esmentem també els projectes següents:

El Projecte de llei d'acollida de les persones immigrades i les retornades a Catalunya, aprovat pel Govern el 2 de juny de 2009, és tramitat al Parlament i aprovat ja al 2010. L'article 9 està dedicat a les competències lingüístiques necessàries per a tenir accés al servei de primera acollida; el punt 4 estableix que “El català, com a llengua pròpia de Catalunya, és la llengua comuna per a la gestió de les polítiques d'acollida i d'integració. També és la llengua vehicular de la formació i la informació, instrument bàsic per a la plena integració al país. Amb aquesta finalitat, l'aprenentatge lingüístic ofert pels serveis de primera acollida comença per l'adquisició de les competències bàsiques en llengua catalana”. Es tracta d'una norma totalment necessària per impulsar el català dins l'àmbit de la immigració. Malauradament la Llei no ha coincidit amb el període de màxima arribada d'immigrants.

El Projecte de llei de llengua de signes catalana, aprovat pel Govern el 21 de juliol de 2009, a partir del setembre va seguir la tramitació parlamentària. Regula l'ús de la llengua en l'àmbit administratiu, l'aprenentatge, la docència, l'acreditació professional per a la seva interpretació; la designació de la seva institució acadèmica o la previsió dels canals de participació social en les polítiques lingüístiques relacionades amb aquesta llengua.

També esmentem el Projecte de mitjans electrònics al sector públic de Catalunya, aprovat l'1 de desembre i admès a tràmit al Parlament el 9 de desembre, que conté una disposició addicional 4a que estableix que “Les aplicacions que les entitats que integren el sector públic posin a disposició dels ciutadans han de permetre que la consulta, participació i tramitació es pugui fer en la llengua oficial escollida per la persona interessada permetent-se el canvi de l'opció lingüística en qualsevol moment”, com també l'ús, sense efectes jurídics d'altres llengües que facilitin la integració de les persones immigrades. L'article 18.e s'expressa en la mateixa línia. Sens dubte, tenint en compte l'auge de les relacions del ciutadà a través de l'Administració electrònica i la indiscutible importància de la xarxa com a mitjà de comunicació administrativa, caldrà estar atent a la regulació i a la pràctica lingüística en aquest àmbit.⁴⁵

---

⁴⁵ La Resolució 478/VIII del Parlament de Catalunya, sobre el manteniment del portal Gencat i de la llengua catalana com a idioma per defecte en l'accés als seus continguts, i sobre la millora de l'accés a aquests continguts per mitjà d'aplicacions i ginys apunta precisament a la rellevància de mantenir de manera preeminent el català en el portal de la Generalitat.

El Projecte de Llei del codi de consum de Catalunya, aprovat el 9 de desembre de 2009 pel Govern i admès a tràmit el 15 de desembre de 2009, conté un ventall important de drets dels consumidors a rebre en català la documentació, com ara pressupostos, contractes, factures, etc.

I, finalment, el Projecte de Llei de l'aranès, aprovat pel Govern el 22 de desembre de 2009 i admès al Parlament ja el 2010, que ha de regular l'occità com a llengua pròpia i oficial de l'Aran, i consolidar el reconeixement que ja li donava la Llei de política lingüística i que va ser ampliada per l'Estatut. Només esmentem en aquest informe la rellevància del Projecte, també per al català, en la mesura que desenvolupa l'oficialitat de l'occità a tot el territori català i que requereix l'adequació, sobretot de l'Administració (no solament la catalana), a aquesta circumstància.

A banda de l'activitat normativa esmentada, que ha perfilat règims sectorials de la llengua, cal tenir en compte també altres actuacions administratives i corporatives i que donen compte de l'impacte i de l'eficàcia, o no, de la política legislativa en altres àmbits rellevants. Molt significativa és l'activitat duta a terme en el món del dret i la justícia, caracteritzat justament per la falta d'ús del català. És el cas de l'aplicació de l'article 147 de l'Estatut, sobre la necessitat d'acreditar el coneixement de català en la provisió de places de notari. En exercici de la seva competència, la Generalitat ha convocat la provisió de notaries, però el requisit estatutari es converteix en una opció del concursant entre acreditar el nivell B de català o fer una declaració jurada o promesa formal de disposar de personal contractat amb la categoria professional d'oficial jurídic que disposi del certificat de nivell C.⁴⁶ Aquesta interpretació "tova" del requisit lingüístic ha vingut seguida d'un Acord signat entre la Generalitat i el Col·legi de Notaris de Catalunya, de 23 de desembre de 2009, que té per objectiu l'ofertament de suport lingüístic i de formació en llengua catalana.⁴⁷ En l'àmbit de l'advocacia, per la seva banda, se signa un acord marc de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i el Consell dels Col·legis d'Advocats el 29 de desembre de 2008 per tal d'impulsar accions de foment de l'ús del català en l'àmbit de l'advocacia. Aquest seguit d'actuacions, que no modifiquen ni modulen la situació jurídica del català en l'àmbit, persegueixen introduir dinàmiques d'ús amb el marc normatiu existent i una voluntat de consens amb els destinataris de la mesura.

Destacable en aquest sentit és la Normativa de l'Advocacia Catalana, publicada el 6 d'abril de 2009 al DOGC.⁴⁸ L'article 5 expressa no solament que el català és llengua pròpia i oficial dels col·legis, sinó que tant aquests com el Consell assumeixen un compromís amb la normalització en les professions jurídiques i en l'Administració de justícia. Precisament sobre aquesta darrera s'han produït dues resolucions que recullen i refermen previsions de l'Estatut: per una banda, hi va haver l'Acord de la Sala de Govern del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 4 de setembre de 2007, que recorda el dret del ciutadà de demanar la documentació oficial en català als òrgans judicials; i de l'altra, la Interlocutòria del Tribunal Suprem de 29 de novembre de 2009 que declara el dret que les parts en un procés puguin presentar documents en català en el Tribunal Suprem, tal com indica l'article 33.5 de l'Estatut.

En conclusió, les línies generals del període han estat un cert desenvolupament d'aspectes concrets de l'Estatut, dins una perspectiva força continuista; el refermament d'aspectes bàsics,

⁴⁶ Resolució JUS/319/2008, de 7 de febrer; Resolució JUS/3552/2008, de 21 de novembre; o Resolució JUS/1577/2009, de 25 de maig.

⁴⁷ Cal tenir en compte que l'activitat notarial requereix el coneixement correcte del català. Per exemple, dins d'aquest període s'ha aprovat la Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions, l'article 421.12 del qual estableix la llibertat d'elecció idiomàtica del testador, com ja feia en general per a l'activitat dels notaris la Llei de política lingüística i l'Estatut.

⁴⁸ Resolució JUS/880/2009, de 24 de març, per la qual, havent-ne comprovat prèviament l'adequació a la legalitat, s'inscriu al Registre de Col·legis Professionals de la Generalitat de Catalunya la Normativa de l'Advocacia Catalana (DOGC núm. 5354, de 6 d'abril de 2009). En el mateix sentit, els Estatuts del Col·legi d'Advocats de Barcelona (Resolució JUS/751/2009, de 17 de març, DOGC núm. 5346, de 25 de març de 2009).

com el català a l'ensenyament; la voluntat d'intervenció legal en reptes peremptoris, com ara la immigració, o l'impuls a la "dimensió exterior" del català amb instruments jurídicament definits.

Catalunya del Nord

La reforma constitucional a França de 2008, promoguda pel president Sarkozy, i el debat subsegüent que va suscitar en relació amb les anomenades "llengües regionals", ha estat l'esdeveniment més rellevant durant aquest bienni pel que fa a l'estatut jurídic del català. Es va crear una expectativa inicial notable quan, a mitjan maig de 2008, de manera una mica inesperada i a proposta del diputat conservador Jean-Luc Warsmann es va introduir i l'Assemblea Nacional va aprovar (315 diputats a favor, 231 en contra i 23 abstencions) una esmena al projecte de reforma constitucional que afegia aquest paràgraf a l'article 1 de la Constitució: "Les llengües regionals pertanyen al patrimoni de la República". El fet va tenir un gran ressò mediàtic, tant en els mitjans francesos⁴⁹ com catalans.⁵⁰ La reacció contrària al text es va manifestar, sobretot, a través d'una declaració de l'Acadèmia Francesa de la Llengua en què afirmava que les llengües minoritàries "no tenen lloc a la Constitució" i que el seu reconeixement posaria en perill "la identitat nacional". El 18 de juny el Senat, mercès al vot de la majoria conservadora, però també d'altres, eliminava la menció (216 vots en contra, 103 a favor). Finalment, es va tornar a introduir la menció, però afegida a l'article 75, sense "fer ombra", per tant, a la declaració del francès com a llengua de la República que conté l'article 2.

La menció aprovada ha estat paral·lela i connectada amb la falta de ratificació per part de França de la *Carta europea de llengües regionals o minoritàries*. Tot i que es va apuntar que la reforma comportaria la necessària ratificació de la *Carta*, la mateixa ministra de Cultura, Christine Albanel, va indicar que una cosa no implicava l'altra, com tampoc no suposava l'obligatorietat de l'ensenyament públic d'altres llengües diferents del francès. I per bé que va assegurar que s'elaboraria una llei de llengües regionals, el fet és que el Govern hi ha anat donant allargues, fins al punt que a finals de 2009, arran d'una pregunta parlamentària, des del Ministeri de Cultura es va qüestionar l'oportunitat d'aquesta actuació legislativa.

Malgrat que la reforma constitucional pel que fa al reconeixement de les llengües va acabar perdent força, el debat que generà ha demostrat tant l'interès i l'actualitat del tema en l'opinió pública com la resistència de l'Estat francès a fer passos cap al reconeixement dels drets lingüístics. En aquest context, van ser significatives les intervencions en català, certament breus però ben simbòliques, davant l'Assemblea Nacional del diputat nord-català Daniel Mach o les declaracions favorables al català de l'alcalde de Perpinyà Jean-Paul Alduy.

Per acabar, ja dins de la divisió administrativa en què s'enquadra la Catalunya del Nord, la regió del Llenguadoc-Rosselló, a partir de la declaració del català com a llengua del país que va fer el Consell General de la Regió a finals de 2007 (informe 2005-2007), el 30 de juliol de 2008 el mateix Consell aprova una *deliberation* on expressa un seguit d'objectius i mesures per impulsar la llengua catalana, "l'estratègia regional per impulsar la llengua i la cultura catalanes". Dins d'aquesta hi ha l'ensenyament de català per a adults, l'assoliment del bilingüisme en l'ensenyament general públic, augmentar les places per obtenir l'habilitació del professorat en català (CAPEP, certificat d'aptitud per al professorat d'ensenyament de segon grau), capacitar professorat en l'ensenyament superior per a professors, intensificar el suport als centres educatius concertats que facin immersió, afavorir la producció editorial en català, proporcionar biblioteques de fons en català, donar suport als professionals de la comunicació en català, etc. Amb aquest marc, a finals de 2009 la Regió del Llenguadoc-Rosselló i la Direcció d'Educació de la demarcació de Montpeller (Rectorat) signen un conveni per afavorir l'ensenyament del català i de l'occità, amb un pressupost de 2,6 milions d'euros per al curs 2009/2010. En la línia de la resolució de la Regió, expressa objectius tan ambiciosos com assolir el bilingüisme en les

⁴⁹ *Le Figaro*, 27/05/2008, Olivier Pognon, "Langues régionales: du bon usage d'un amendement"; *Le Monde*, 03/06/2008, "La revanche des langues régionales".

⁵⁰ Per exemple, l'article de Joan-Lluís Lluís a *El Punt* "Transició a la francesa".

classes de primària a l'escola pública. Caldrà estar amatent, doncs, a l'aplicació d'aquestes mesures.

Tot i el que s'acaba d'indicar, la situació jurídicament precària del català es fa present en el fet que en la vida institucional és efectivament un idioma proscrit. Posem com a exemple l'amonestació del mateix alcalde de Perpinyà a un regidor de l'Ajuntament, Enric Vilanova, d'ERC, per intervenir en català al ple.⁵¹

Andorra

Aquest període es caracteritza per una gran continuïtat en les línies politicojurídiques en matèria de llengua. Com s'indica en el capítol 6, s'ha fet un seguiment de l'aplicació del Reglament d'ús de la llengua oficial en organismes públics, aprovat el 2005. Per altra banda, el 6 de novembre de 2009 es varen presentar les línies estratègiques 2009 – 2013 en l'àmbit de la Promoció Cultural i Política Lingüística, i entre els aspectes més destacats, hi ha la creació del Servei d'Informació i Acollida per als nouvinguts al país.

L'Estat andorrà també ha promogut i creat, juntament amb altres institucions de l'àrea catalana, la Fundació Ramon Llull, la seu de la qual és a Ordino. Aquest fet dóna visibilitat al Principat amb vista a la projecció internacional de la llengua.

L'Alguer

Durant aquest període han continuat els contactes entre l'Ajuntament de l'Alguer i la Generalitat catalana. El 15 de gener de 2009 es formalitza l'entrada de l'Alguer a la Fundació Ramon Llull, integrada per institucions representatives de l'àrea de parla catalana. Així mateix, el 31 de març del mateix any se subscriu el Conveni per a la promoció de l'ús social de la llengua catalana i la difusió de la cultura catalana entre la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de l'Alguer, signat pel vicepresident del Govern de la Generalitat, Josep-Lluís Carod-Rovira, i el síndic de l'Alguer, Marco Tedde, per una durada de deu anys. L'objectiu, entre d'altres, és la constitució d'una representació estable a la ciutat.

Va ser una mala notícia per al món de la llengua catalana a l'Alguer la mort, el 9 d'abril de 2008, de Rafel Caria, primer membre alguerès de l'Institut d'Estudis Catalans.

2.2.4 La unitat de la llengua: un balanç mitjanament positiu

Durant aquest període s'ha continuat qüestionant la unitat de la llengua amb una voluntat clara d'instrumentalitzar la qüestió amb fins polítics i electorals. És el Partit Popular, sovint en paral·lel amb entitats locals de caràcter espanyolista i ultradretà als diferents territoris de parla catalana, qui des de diversos angles i processos ha mantingut posicions contràries al reconeixement de la unitat de la llengua i s'ha allunyat de qualsevol criteri científic sobre la qüestió. Pràcticament sempre l'interès a remarcar la diferència entre les parles (País Valencià, Aragó) o la particularitat dialectal (Illes) és paral·lel a la manca d'interès a promoure'n l'ús i el coneixement i a reconèixer-li l'estatus d'oficial i els efectes que se'n deriven. Ja ens hi hem referit a la introducció del capítol i als diferents territoris. Des de la perspectiva, doncs, de l'articulació d'un moviment contrari al català, encara que sovint té propòsits conjunturals, aquest període no és positiu.

Tanmateix, des del punt de vista del reconeixement legal i administratiu del català com a única llengua, aquest període té avenços remarcables. La solució judicial inequívoca contra el secessionisme del Govern valencià ja ha estat comentat abans: totes les resolucions del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana i del Tribunal Suprem, bàsicament dictades al llarg d'aquests dos anys, han estat contràries al no-reconeixement de l'equivalència denominativa entre català i valencià, que la Generalitat originava en anul·lar les mencions que

---

⁵¹ *El Punt*, 28/05/2008.

diverses universitats feien en els seus estatuts, i a la no-previsió del títol de Filologia catalana com a causa eximent de l'acreditació del nivell de català en les convocatòries a cossos docents. Entre les sentències dictades pel tribunal valencià i les del Suprem sumen 35 resolucions favorables a la unitat de la llengua,⁵² davant la reiterada desobediència i pràctica esbiaixada duta a terme per l'executiu valencià.

Val a dir, també, que des del punt de vista de la certificació administrativa dels coneixements lingüístics, el Govern valencià continua sense reconèixer els certificats dels altres territoris. De tota manera, les universitats valencianes han signat un conveni per establir les equivalències (en les quals inclouen les dels altres territoris), arran de la reforma que ha suposat l'adaptació al Marc europeu comú de referència del Consell d'Europa.

Pel que fa a la Llei de llengües d'Aragó, tot i que finalment no s'ha declarat l'oficialitat del català, com era jurídicament inferible pel fet que en la reforma de l'Estatut aragonès no es va fer, ha estat un èxit relatiu l'atorgament d'un estatus al català de la Franja i el manteniment en tot moment de la denominació català, superant la pressió exercida pel Partit Popular, el Partit Aragonès Regionalista i les entitats aragoneses que apleguen el sentiment anticatalà. A partir d'ara caldrà veure com actua el Consell Superior de Llengües d'Aragó i l'Acadèmia Aragonesa del Català, més tenint en compte que la mateixa Llei de llengües deixa oberta la porta a aprovar denominacions diverses a les variants locals, amb efectes jurídics incerts.

També la mateixa adaptació dels certificats de coneixement de la llengua al MECR⁵³ a algunes de les institucions del territori ha estat un moment de revalidar l'equivalència dels certificats expedits,⁵⁴ procés que no ha estat absent de desajustaments, com la "degradació" de nivell que es va produir en les escoles oficials d'idiomes catalanes, que finalment es va solucionar per mitjà de l'aprovació d'un període transitori, o la falta d'equivalència del nivell B de la Junta Qualificadora del Valencià amb el nivell B català.

Finalment també cal esmentar la incorporació de les Illes Balears a l'Institut Ramon Llull, circumstància que, pel que a aquest punt correspon, ha refermat sens dubte la unitat lingüística.

2.2.5 La col·laboració entre territoris

Durant aquest dos anys s'han establert (o restablert) marcs importants de col·laboració. El primer, sens dubte, és la reincorporació de les Illes Balears a l'Institut Ramon Llull,⁵⁵ fet que consolida les accions per la llengua i la projecció exterior de manera conjunta. Cal esmentar en aquesta línia els diversos convenis subscrits per l'IRL amb institucions com els consells insulars de Mallorca o d'Eivissa. A aquesta incorporació cal sumar-hi la creació, el 31 de març de 2008, de la Fundació Ramon Llull, participada pel mateix Institut i que incorpora en un primer moment els governs andorrà, balear i català i, més endavant, el 15 de gener de 2009, la Xarxa de Ciutats Valencianes Ramon Llull, el Consell General dels Pirineus Orientals i l'Ajuntament de l'Alguer. Els objectius de la Fundació són, entre d'altres, l'estudi i promoció del català, la seva

⁵² *Avui*, 06/05/2010.

⁵³ El MECR va ser elaborat en el marc de l'Any Internacional de les Llengües pel Consell d'Europa. L'adaptació al Marc ha estat paral·lela a la nova regulació de l'organització i currículum dels ensenyaments d'idiomes de règim especial, que és el cas de les escoles oficials d'idiomes, feta a partir del desenvolupament que el Reial decret 1629/2006, de 29 de desembre, fa de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació.

⁵⁴ A Catalunya, l'Ordre VCP/491/2009, de 12 de novembre, per la qual es refonen i s'actualitzen els títols, diplomes i certificats equivalents als certificats de coneixements de català de la Secretaria de Política Lingüística, torna a dissenyar el quadre d'equivalències sobre la base del MECR.

⁵⁵ Resolució del conseller de Vicepresidència de la Generalitat de Catalunya VCP/2951/2008, de 30 de setembre, per la qual s'ordena la publicació del Conveni de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per fer efectiva la modificació dels Estatuts de l'Institut Ramon Llull, la consegüent incorporació a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears a aquest Institut i la correlativa adhesió d'aquesta Comunitat als Estatuts esmentats, i la Resolució del conseller de Presidència de les Illes Balears, de 25 de setembre de 2008, amb el mateix contingut.

projecció exterior i el compliment de la legislació lingüística. Coincideix, per tant, amb els de l'Institut, i és un instrument jurídic que integra les institucions de tota l'àrea catalana. Té la seu a Andorra, fet que reforça la seva catalanitat, atès que l'estat andorrà és l'únic país que té el català com a única llengua oficial.

També durant el període 2008-2009, en el marc de l'Euroregió Pirineus Mediterrània, creada el 2004, s'ha impulsat l'Eurodistricte de l'Espai Català Transfronterer (iniciat el 2007) i l'Agrupació Europea de Cooperació Territorial (3 de desembre de 2008), que en constitueix el seu instrument jurídic. Tot i que els objectius principals d'aquest espai col·laboratiu no són lingüístics, sí que constitueix un punt de trobada entre les autoritats catalanes dels dos estats, cosa que permet, per exemple, que el català hi sigui llengua oficial.⁵⁶ Per altra banda, els Estatuts constitutius fan una menció a la llengua quan fixen entre els seus objectius la "innovació tecnològica, recerca, formació i cultura (sobretot el coneixement de les llengües pròpies dels territoris membres)". En la mateixa línia s'emmarca el projecte Eurocampus, per afavorir la mobilitat dels estudiants dels territoris que formen l'Euroregió (Declaració de 29 d'octubre de 2009).

Pel que fa a col·laboracions entre territoris, destaquen el Conveni, ja esmentat, de 31 de març de 2009 per a la promoció de l'ús social de la llengua catalana i la difusió de la cultura catalana, signat entre la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de l'Alguer. També esmentem el Conveni de col·laboració entre la Generalitat i l'Ajuntament de Perpinyà per promoure el català, de 31 de maig de 2008, que comporta una contribució important de la Generalitat a Perpinyà com a capital de la cultura catalana 2008, com també el conveni signat el 24 de juny de 2008 entre la Generalitat i el Consell General dels Pirineus Orientals, en el marc de l'Espai Català Transfronterer, que té com un dels objectius principals impulsar la llengua i la cultura catalanes. Així mateix, el 22 de gener de 2009 se signa un conveni entre la Generalitat de Catalunya i el Govern de les Illes pel qual es comprometen a garantir que els programes i continguts dels canals TV3 i IB3 en TDT es puguin distribuir i difondre en l'altre territori i en garanteixen la distribució i difusió en el propi. Al llarg del 2009 s'ha continuat treballant per ampliar aquesta col·laboració. Tot i que l'acord no versa sobre la llengua, l'impacte en aquest sentit és innegable. En el cas del País Valencià, tot i els diversos intents i anuncis d'acord, no s'ha arribat a cap entesa durant aquest període.

Per consolidar les relacions entre territoris de parla catalana i refermar-ne l'ús en les comunitats catalanoparlants, el Govern català ha ofert beques per fer estades en comunitats catalanes a l'exterior⁵⁷ i el balear, intercanvis escolars en centres de territoris catalanòfons.⁵⁸ També hi ha mencions legals a la qüestió, com la que fa la Llei 6/2008, de 13 de maig, del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts, que estableix com a funció de l'organisme "fomentar la col·laboració i les actuacions conjuntes en l'àmbit cultural amb institucions i entitats dels diferents territoris de parla i de cultura catalanes".

---

⁵⁶ Per exemple, l'Ordre VCP/324/2008, de 20 de juny, per la qual s'aproven les bases que han de regir la concessió d'ajuts de l'Eurodistricte al desenvolupament de projectes de cooperació a l'Espai Català Transfronterer, en el marc de la col·laboració formalitzada entre la Generalitat de Catalunya i el Consell General dels Pirineus Orientals, estableix com a requisit que els beneficiaris dels ajuts compleixin els requisits que estableix la Llei de política lingüística, com ara la retolació i la informació al públic en català.

⁵⁷ Ordre VCP/79/2008, de 22 de febrer, per la qual s'aproven les bases reguladores de les beques per a estades a comunitats catalanes de l'exterior i Ordre VCP/305/2009, de 10 de juny, per la qual s'aproven les bases reguladores de les beques per a estades a comunitats catalanes de l'exterior i delegacions del Govern a l'exterior.

⁵⁸ Resolució de la Consellera d'Educació i Cultura de 8 d'abril de 2008, per la qual fa pública la convocatòria d'ajuts a l'alumnat de centres docents de les Illes Balears sostinguts amb fons públics per a intercanvis escolars amb l'alumnat de centres docents de les terres de parla catalana, durant el curs escolar 2007-2008; la Resolució de 24 de novembre de 2008, per al 2008-2009, i la Resolució de 9 de desembre de 2009 per al 2009-2010.

2.2.6 Canvis en els organismes responsables de les polítiques lingüístiques

Durant aquest període no es produeixen canvis substancials en els organismes responsables en política lingüística, ni tan sols en els seus titulars. Com a gir de rumb més notable, ja esmentat a l'epígraf anterior, la incorporació de les Illes a l'IRL, amb el nomenament de Francesca Tur com a directora adjunta per les Illes (26/09/2008). També s'ha nomenat Andreu Bosch com a cap de l'Àrea de Llengua i Universitats, després de la mort de l'anterior responsable Mavi Dolç. Posteriorment, s'ha creat la Fundació amb el mateix nom; n'és el president el cap del Govern andorrà, Jaume Bartumeu, i està composta per tres vicepresidents i patrons, que representen les entitats de tots els territoris de parla catalana.

L'estructura institucional de la política lingüística a Catalunya ha canviat poc. Cal destacar l'aprovació d'uns nous Estatuts del Consorci de la Casa de les Llengües i la incorporació de l'Ajuntament de Barcelona,⁵⁹ amb la incorporació del tinent d'alcalde Carles Martí al consell de direcció.

Pel que fa a les Illes Balears, s'ha modificat la composició del Consell Social de la Llengua Catalana, per ampliar-lo i incloure-hi més àmbits socioculturals.⁶⁰ Així mateix, es modifica la composició de la Comissió Consultiva d'Avaluació del Català, òrgan col·legiat d'assessorament en matèria d'avaluació de la llengua catalana adscrit a la Direcció General de Política Lingüística, a fi de potenciar el perfil tècnic dels membres que la integren i de donar-hi representació a entitats i organitzacions de les Illes Balears que tenen un paper destacat en l'ensenyament de la llengua catalana a persones adultes i que no s'havien previst en el Decret anterior. El Consell Insular d'Eivissa i el de Formentera (constituït l'any 2007) hi tenen cadascun un representant.⁶¹ Pel que fa als canvis de persones responsables, el 15 de setembre de 2009 Bartomeu Llinàs pren possessió com a conseller d'Educació i Cultura en substitució de Bàrbara Galmés.

---

⁵⁹ Acord GOV/207/2008, de 2 de desembre, de modificació del Consorci de la Casa de les Llengües i d'aprovació dels nous estatuts.

⁶⁰ Decret 128/2008, de 28 de novembre, pel qual es modifica el Decret 64/2002, de 3 de maig, de creació del Consell Social de la Llengua Catalana.

⁶¹ Decret 61/2008, de 16 de maig.

2.3 Ensenyament

Josep Maria Baldaquí Escandell
Professor de la Universitat d'Alacant
Unitat per a l'Educació Multilingüe
Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana

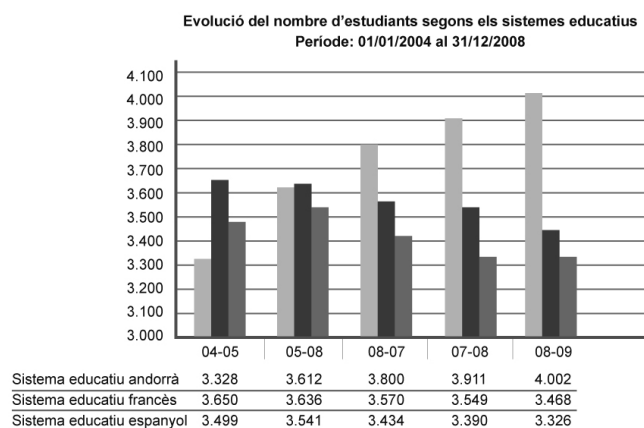
2.3.1 Ensenyament infantil, primari i secundari

Andorra

A Andorra conviuen tres sistemes educatius, l'andorrà, l'espanyol i el francès. Fins al curs 1982-1983, els centres educatius andorrans estaven adscrits únicament als sistemes educatius espanyol⁶² i francès, i és en aquest any que es posa en funcionament l'Escola Andorrana, que a partir de la seva implantació s'estén progressivament als diferents nivells de l'educació primària i secundària.

Si bé l'educació andorrana té l'obligació "d'impulsar el català com a llengua pròpia del país",⁶³ només el sistema educatiu andorrà declara expressament que el català n'és la "llengua pròpia". En la resta de sistemes educatius, vehiculats predominantment en la llengua dels estats corresponents, s'ha d'impartir preceptivament Formació Andorrana, matèria orientada a "assegurar un coneixement bàsic de la cultura andorrana en el marc dels sistemes educatius diferents de l'andorrà radicats al Principat".⁶⁴ La Formació Andorrana inclou continguts de geografia, història, institucions del país i, sobretot, de català, i és impartida en aquesta llengua.

En l'informe anterior s'apuntava la tendència al creixement sostingut del sistema educatiu andorrà, el manteniment del sistema francès i un cert descens del sistema espanyol. Aquesta tendència s'ha accentuat en el bienni que descrivim, tal com podem veure en el Gràfic 7: **GRÀFIC 7**

Font: Ministeri d'Educació i Cultura. Departament de Formació Professional i Desenvolupament Educatiu

L'anàlisi del gràfic permet comprovar que s'ha mantingut amb força la tendència al creixement del sistema educatiu andorrà i, paral·lelament, hi ha un declivi lent i progressiu dels altres dos sistemes educatius, tant del francès com, sobretot, de l'espanyol, de manera que ara ja no seria exacte afirmar que el sistema educatiu està repartit en tres terços aproximadament iguals,

⁶² El sistema educatiu espanyol inclou també tres centres de l'anomenat "ensenyament congregacional", que segueixen els plans d'estudis del MEC però que tenen com a llengua vehicular predominant el català.

⁶³ Llei qualificada d'educació, de 3 de setembre de 1993, que fixa el marc general de l'educació a Andorra i reconeix la coexistència dels tres sistemes educatius (BOPA 28/09/1993).

⁶⁴ Llei d'ordenament del sistema educatiu andorrà, de 9 de juny de 1994 (BOPA 13/07/1994).

ja que en l'actualitat el sistema educatiu andorrà suposa el 37,1% del total, el sistema francès el 32,1% i el sistema espanyol ha baixat al 30,8% del total.

Aquesta és una bona notícia si tenim present que només el 18% del conjunt de la població andorrana actual afirma haver après a llegir i a escriure en llengua catalana, enfront d'un 20% que hi va aprendre en francès i un 52,5% que hi va aprendre en castellà.⁶⁵

Una altra dada interessant és que el català és la llengua predominant al sector econòmic de l'ensenyament, amb un 91,9% de presència, enfront del 34,5% del castellà o el 23% del francès.⁶⁶

Catalunya

En l'àmbit de l'educació infantil i primària, cal destacar la posada en marxa en febrer de 2008 dels programes d'immersió lingüística renovats. Aquesta iniciativa desplega el "Pla per a l'actualització de la metodologia d'immersió en l'actual context sociolingüístic 2007-2013", aprovat en novembre de 2007. En la primera fase d'implantació del pla participen 84 centres d'educació infantil i primària i 425 mestres. Prèviament, s'han format 17 especialistes que coordinaran els seminaris on participarà el professorat seleccionat per cada centre que pren part en el pla d'immersió. Durant el curs 2008-2009 s'hi incorporen 65 centres nous, de manera que al final del període reportat són 149 centres els que participen en el programa. Al llarg del procés de desplegament es preveu que hi puguin participar un màxim de 500 centres i de 3.000 mestres.⁶⁷

En educació infantil, s'ha de fer esment de la publicació del Decret 181/2008, de 9 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil. En aquest decret es recorda que el català és la llengua emprada normalment com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament i, per tant, d'ús preferent a tots els àmbits del segon cicle de l'educació infantil.⁶⁸

En educació primària, la Generalitat va anunciar al mes d'octubre de 2008 la realització d'una prova d'avaluació final, amb una finalitat diagnòstica i sense efectes per a la promoció escolar.⁶⁹ Les proves inclouen l'avaluació de la competència oral, escrita i lectora en les dues llengües oficials i en la llengua estrangera.⁷⁰ Els resultats del final del període estudiat mostren que el 24,2% de l'alumnat no ha adquirit les competències bàsiques en català i el 27,4% no les han adquirides en castellà. En qualsevol cas, la nota mitjana d'aquesta darrera llengua (75,1) és superior a la nota mitjana de català (66,9).⁷¹ A l'octubre de 2009 s'anuncia que una prova similar es realitzarà a finals de l'ESO a partir del curs 2010-2011.⁷²

En relació amb l'ensenyament plurilingüe, el curs escolar de 2008-2009 s'estrena amb la notícia de l'extensió del Pla de Llengua Estrangera, ja que 800 centres, un 60% més que en el

⁶⁵ Centre de Recerca Sociològica, *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra 2009* (1995-2009). Institut d'Estudis Andorrans, p. 367.

⁶⁶ Centre de Recerca Sociològica, *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra 2009* (1995-2009). Institut d'Estudis Andorrans, p. 109. La pregunta és "llengua en què parla a la feina". Els percentatges no sumen 100 perquè podia tenir respostes múltiples.

⁶⁷ *La Vanguardia*, 20/01/2008; *Avui*, 21/01/2008. Secretaria de Política Lingüística, *Informe de política lingüística 2008*. Generalitat de Catalunya:

<http://www20.gencat.cat/portal/site/Llengcat/menuitem.b318de7236aed0e7a129d410b0c0e1a0/?vgnextoid=69f4f9465ff61110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=69f4f9465ff61110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>.

⁶⁸ Decret 181/2008, de 9 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil (DOGC 16/09/2008).

⁶⁹ Ordre EDU/296/2008, de 13 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació en l'educació primària.

⁷⁰ *El País*, 01/10/2008.

⁷¹ *Diari de Girona*, 12/06/2009.

⁷² *El Periódico*, 22/10/2009.

curs anterior, tindran un projecte propi per a incrementar l'ús de terceres llengües.⁷³ A començaments del curs 2009-2010, les xifres han augmentat un 23,4% fins a un total de 372.300 alumnes de 1.045 centres. En agost de 2009 també es va anunciar que les escoles que participen en el Pla de Llengua Estrangera, a més d'introduir la primera llengua estrangera a l'etapa de l'educació infantil, avançaran la introducció de la segona llengua estrangera al cinquè o sisè curs de primària. Pel que fa a l'educació secundària, el pla preveu que es cursin assignatures no lingüístiques en terceres llengües, així com millorar l'expressió oral dels estudiants a través de l'ampliació de l'àmbit d'ús.⁷⁴

En el batxillerat, destaca la publicació del decret pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del batxillerat, realitzada en febrer de 2008 com a part del desplegament legislatiu de la LOE. Aquest decret inclou una retallada de les hores de català i de castellà. En ser coneguda, els docents d'aquestes matèries van expressar la seva oposició,⁷⁵ a la qual es va afegir la Universitat de Barcelona.⁷⁶ En tot cas, el decret va ser publicat al mes de juliol.⁷⁷

Pel que fa a les proves d'accés a la universitat, el conseller Maragall proclama en juliol de 2008 la seva intenció de demanar a la ministra d'Educació la realització de proves orals d'anglès, català i castellà.⁷⁸ Els resultats de la selectivitat de 2009 mostren, per sisè any consecutiu, que l'alumnat aconsegueix millors notes en llengua castellana (6,55) que no en llengua catalana (6,15). L'evolució de l'ús del català en les proves d'accés a la universitat en aquest període (curs 2007-2008) mostra una minva mínima respecte del curs immediatament anterior, explicable per les oscil·lacions lògiques que es produeixen entre un curs i un altre, més si tenim en compte que es parteix d'unes dades d'ús molt altes (Taula 4).

Taula 4 – Evolució de l'ús del català en les proves d'accés a la universitat

	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
% català	93,93%	92,35%	92,10%	92,44%	93,05%	94,14%	93,68%	93,20%	94,46%	93,93%
% castellà	6,07%	7,65%	7,90%	7,56%	6,95%	5,86%	6,32%	6,80%	5,54%	6,07%

Font: Estudi comparatiu de l'ús del català a les PAU-2008

En relació amb l'alumnat nouvingut, l'anunci del conseller Maragall de crear centres diferenciats per a escolaritzar els immigrants que arriben amb el curs escolar començat va crear una forta polèmica. La proposta va ser titllada de segregacionista pels partits d'esquerra (ERC i ICV), algunes ONG (SOS Racismo), els sindicats i els moviments de renovació pedagògica.⁷⁹ Més endavant, el Govern central també va expressar els seus dubtes davant de la proposta.⁸⁰ A l'estiu de 2009 es presenta la iniciativa dels "casalets lingüístics" que té per objectiu millorar la integració lingüística dels nens nouvinguts d'entre 9 i 12 anys que han arribat a mitjan curs. En el programa, que inclou 100 hores d'aprenentatge de llengua i altres accions d'interacció i coneixement de l'entorn, participen més de mig miler de nens.⁸¹

En aquest àmbit, cal recordar que el nombre d'estudiants d'origen estranger en l'ensenyament obligatori de Catalunya encara no ha parat de créixer: si en el curs 2006-2007 n'eren l'11,7% del total, en el 2007-2008 són el 12,9% i en el curs 2008-2009 el 13,6%, majoritàriament procedents de Centre i Sud-amèrica (42,2%) i, en menor part, del Magreb (26,5%), de la resta de la Unió Europea (13,5%) i d'altres llocs del món. Aquest creixement ha obligat a incrementar el nombre d'aules d'acollida en l'ensenyament obligatori, que en el curs 2008-2009 arribaven a

⁷³ *Avui*, 29/08/2008.

⁷⁴ *El Punt*, 25/08/2009.

⁷⁵ *La Mañana*, 17/01/2008.

⁷⁶ *Diari de Girona*, 12/02/2008.

⁷⁷ Decret 142/2008, de 15 de juliol, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del batxillerat (DOGC 29/07/2008).

⁷⁸ *La Vanguardia*, 15/07/2008.

⁷⁹ *El País*, 25/01/2008.

⁸⁰ *El País*, 15/07/2008.

⁸¹ *Diari de Girona*, 10/07/2009.

un total de 1.234, així com els plans d'entorn, que durant el curs 2008-2009 són un total de 95 distribuïts en 80 municipis diferents.

En qualsevol cas, més enllà dels aspectes estrictament educatius, el període ha estat marcat en el terreny del debat polític pels atacs constants del PP i altres formacions contràries a la normalització de la llengua catalana (Ciutadans, UPyD) contra la política lingüísticoeducativa del tripartit. El debat ha estat reforçat per algunes sentències dels tribunals relatives a impugnacions de determinats aspectes de la política lingüística catalana.

Durant el debat preelectoral de les eleccions generals del 9 de març, el PP va tornar a introduir el tema de l'ensenyament escolar de la llengua catalana en el debat electoral amb diverses actuacions de marcat caràcter demagògic en què denuncia la discriminació del castellà a les aules de les escoles públiques. El mateix líder de l'oposició Mariano Rajoy es va afegir a la polèmica en proposar una *Ley de Lenguas* per a reforçar el castellà en l'ensenyament en detriment de les altres llengües oficials.⁸² Una vegada acabada la contesa electoral, amb la revalidació del govern del PSOE a l'estat, el PP presentarà al Congrés dels Diputats una proposició pel dret de tots els ciutadans a estudiar en castellà en totes les etapes del sistema educatiu, que serà rebutjada.⁸³

La polèmica sobre la tercera hora d'ensenyament del castellà, que s'havia produït a partir de la publicació en desembre del *Decreto de Enseñanzas Mínimas*, es reobre quan el TSJC demana a la Generalitat informació sobre els projectes lingüístics i els horaris de les escoles de Catalunya.⁸⁴ Poc després, la Conselleria d'Educació envia als centres d'infantil i de primària una circular en què es demana que incloguin la tercera hora d'ensenyament del castellà en els seus projectes lingüístics,⁸⁵ però la pressió d'ERC fa que s'ampliï el termini d'implantació de la tercera hora fins a juny del 2009.⁸⁶

En ple debat sobre la tercera hora, es coneixen les dades de l'*Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO* que demostra la feblesa dels arguments dels defensors de l'augment de la docència del castellà, ja que l'alumnat de Catalunya té un millor coneixement d'aquesta llengua que no del català i una major seguretat en l'ús de la llengua dominant.⁸⁷ En el mateix sentit, té una gran importància l'informe sobre l'avaluació de les llengües "regionals o minoritàries" a l'Estat espanyol que difon el Consell d'Europa l'11 de desembre de 2008. En l'informe es defensa el sistema educatiu de Catalunya en afirmar que el sistema d'immersió plena és el que haurien d'aplicar totes les comunitats autònomes amb idiomes cooficials. Al mateix temps, l'informe censura la política que es fa al País Valencià i a les Illes pel que fa a l'ensenyament de la llengua catalana.⁸⁸

En aquest context de crispació, es presenta el 23/06/2008 el *Manifiesto por una lengua común*, que defensa la asimetria entre les llengües oficials a favor de l'espanyol i nega a les llengües minoritzades el dret a la normalització. En resposta a aquest document, el PSC aconseguí que en la ponència del 37è Congrés del PSOE s'aprovi una esmena transaccional en defensa dels sistema d'immersió i del model educatiu de Catalunya.⁸⁹

Durant el mes de juliol de 2008 van coneixent-se els detalls de l'avantprojecte de la LEC. Els partits del govern pacten que la LEC incorpori les competències exclusives del Departament d'Educació per a establir els currículums en els ensenyaments de les llengües i els horaris. La nova llei també reforçarà l'ús vehicular de la llengua catalana i limitarà l'atenció lingüística

---

⁸² *Avui*, 16/01/2008.

⁸³ *El Periódico*, 14/05/2008.

⁸⁴ *El Punt*, 14/03/2008.

⁸⁵ *El Punt*, 03/06/2008.

⁸⁶ *La Vanguardia*, 04/06/2008.

⁸⁷ *Avui*, 20/06/2008.

⁸⁸ *Avui*, 12/12/2008.

⁸⁹ *La Vanguardia*, 05/07/2008.

individualitzada a un curs escolar.⁹⁰ Finalment, el consell executiu de govern del 30 de juliol aprova l'avantprojecte de la LEC. Els partits polítics de signe espanyolista expressen el seu rebuig a la proposta de llei, i també, encara que per causes molt diferents, els sindicats, el Moviment de Renovació Pedagògica i la Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes, que expressen el seu desencant perquè l'avantprojecte no arreplega els compromisos del Pacte Nacional per l'Educació.⁹¹ El debat parlamentari sobre la LEC va començar el 12 de novembre del 2008.

Durant el tràmit de la LEC, el PP defensarà que les escoles defineixin lliurement el seu projecte lingüístic i que siguin els pares els qui trien les escoles d'acord amb aquest projecte. Ciutadans defensa un model en el qual l'alumnat s'escolaritza inicialment en la seva primera llengua per a passar progressivament a un model on el 40% de la docència s'imparteixi en català, el 40% en castellà i el 20% en anglès.⁹² El text del projecte de llei, en canvi, preveu que els alumnes no podran ser separats per centres ni per classes per raó de la seva llengua habitual i, a més, és el Departament d'Educació qui estableix el procediment pel qual els pares i les mares d'alumnes de primera llengua castellana poden demanar l'atenció individualitzada per als seus fills.⁹³ Finalment, aquests aspectes formen part del text consensuat pel PSC, ERC i CiU al mes de maig.⁹⁴ ICV se'n quedarà al marge perquè no està d'acord que les escoles que segreguen l'alumnat per sexes puguin acollir-se als concerts educatius. Davant de l'acord, el PP intensificarà els seus atacs,⁹⁵ amb la vista posada en les eleccions al Parlament europeu del 7 de juny, mentre que el Govern central mostra una postura més prudent.⁹⁶ Poc després, el Consell Consultiu dictaminarà que la proposta educativa de la LEC és constitucional.⁹⁷ Finalment, l'1 de juliol el Parlament aprova la LEC⁹⁸ amb el 80% dels vots, amb el suport de PSC, ERC i CiU, el rebuig de part de la norma d'ICV-EUiA i el vot contrari al conjunt de la llei del PP i Ciutadans.⁹⁹ Durant el curs 2009-2010 començarà el desplegament normatiu de la nova llei.

L'aprovació de la LEC inicia un procés virulent d'actuacions en contra protagonitzat pels partits polítics i de les associacions contràries a la normalització lingüística, i que té lloc en diverses instàncies: els mitjans de comunicació, el Congrés dels Diputats¹⁰⁰ i el *defensor del Pueblo*.¹⁰¹

La LEC s'ha elaborat a recer del nou Estatut d'Autonomia, vigent des de l'agost del 2006. La possibilitat que la sentència que ha de dictar el Tribunal Constitucional sobre el recurs d'inconstitucionalitat de l'Estatut presentat pel PP pugui afectar el sistema educatiu català ha estat també molt present durant tot el període, amb veus molt qualificades que han avisat de les conseqüències molt negatives que tindria aquest fet.¹⁰² Amb l'aprovació de la LEC comencen a publicar-se notícies inquietants sobre les possibilitats que el TC retalli aquesta llei, i alhora s'alcen veus que criden a defensar el model educatiu català malgrat les sentències que puguin venir del TC.¹⁰³ Quan el ministre Gabilondo fa públic que el govern de l'Estat decideix no presentar cap recurs contra la LEC,¹⁰⁴ i davant del fet que l'esperada sentència del TC sobre

---

⁹⁰ *El Punt*, 25/07/2008.

⁹¹ *Diari de Terrassa*, 31/07/2008.

⁹² *El País* 06/03/2009.

⁹³ *El Mundo*, 21/03/2009.

⁹⁴ *El Periódico*, 06/05/2009.

⁹⁵ *Avui*, 12/05/2009.

⁹⁶ *Diari de Girona*, 09/05/2009.

⁹⁷ *El País*, 13/06/2009.

⁹⁸ Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (DOGC 16/07/2009).

⁹⁹ *El País*, 02/07/2009.

¹⁰⁰ *El Mundo*, 16/07/2009.

¹⁰¹ *ABC*, 21/07/2009.

¹⁰² *La Vanguardia*, 18/03/2008.

¹⁰³ *La Vanguardia*, 24-08-2009.

¹⁰⁴ *El Periódico*, 16/10/2009.

l'Estatut d'Autonomia no arriba, el PP presenta el 16/10/2009 un recurs de constitucionalitat en contra de la LEC davant del TC, que va ser admès el 6 de novembre.¹⁰⁵

El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya ha tingut un protagonisme important en aquest període per causa de la publicació de dues sentències sobre el procés de preinscripció de juny i desembre de 2008 respectivament, en què obliga a incorporar en l'imprès de matrícula una casella per preguntar als pares les preferències lingüístiques per a l'educació dels fills.¹⁰⁶ En tot cas, la Generalitat afirma que es tracta d'una qüestió formal i que aquesta sentència no altera el model lingüístic i, de fet, la preinscripció començarà al març de 2009 sense que en l'imprès s'inclouï la casella sobre la llengua habitual.¹⁰⁷

Al mes de febrer de 2009, una nova sentència del TSJC avala el sistema d'immersió i rebutja la separació de l'alumnat per classes per raó de la llengua.¹⁰⁸

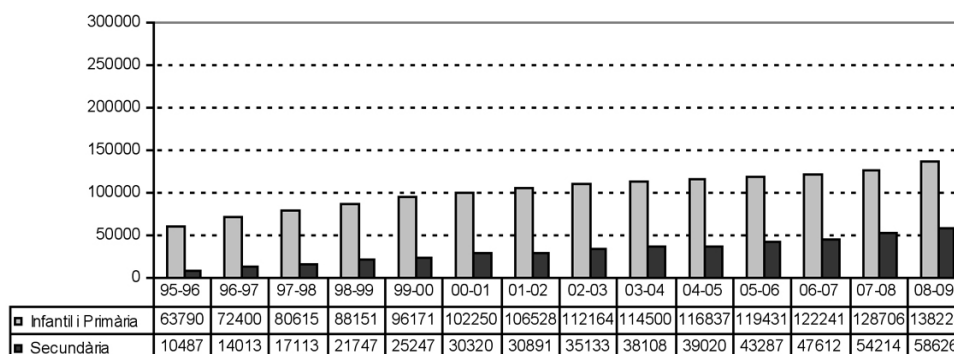
País Valencià

Al País Valencià hi ha una situació d'aturada de la implantació de l'ensenyament en valencià. El model de separació de l'alumnat en línies d'acord amb la llengua predominant del programa educatiu (català o castellà), a elecció dels pares, fa temps que s'ha estancat en el seu creixement, i vint-i-cinc anys després de l'aprovació de la Llei d'ús i ensenyament del valencià es fa palesa la seva insuficiència. La continuació d'un govern del mateix signe polític després de les eleccions autonòmiques del 27 de maig de 2007 ha perllongat la passivitat dels responsables de la política educativa davant d'aquesta situació.

En el bienni que descrivim, l'increment total d'alumnat en els programes vehiculats en valencià (PIL i PEV) és reduït (15.982 alumnes en infantil i primària, i 11.014 en secundària), més encara si tenim en compte que hi ha 53.088 alumnes nous que s'han incorporat al sistema educatiu valencià no universitari en aquest període (font: MEC). El percentatge total d'alumnat escolaritzat en valencià és el 24,96% del total (el 28,7% de l'alumnat d'educació infantil i primària, i el 19% de l'alumnat de secundària), xifra molt similar a la del període descrit en l'informe anterior (Gràfic 8).¹⁰⁹

Gràfic 8

Evolució de l'alumnat en valencià entre els cursos 1995-96 i 2008-2009

Font: Conselleria d'Educació de la Generalitat Valenciana

¹⁰⁵ *El Periódico*, 17/10/2009; *Avui*, 07/11/2009.

¹⁰⁶ *El País*, 06/06/2008 i 28/12/2008.

¹⁰⁷ *La Razón*, 24/03/2009.

¹⁰⁸ *La Vanguardia*, 24/02/2009.

¹⁰⁹ L'augment del curs 2008-2009 respecte del curs 2006-2007 és d'1,87 punts percentuals. Els càlculs es realitzen comparant les xifres aportades per la Conselleria d'Educació amb les xifres totals d'alumnat publicades al web del MEC: <http://www1.educacion.es/mecd/jsp/plantilla.jsp?id=310&area=estadisticas>. Data de consulta: 15/05/2010.

En general, continuen els mateixos dèficits i desequilibris que s'han descrit en informes anteriors: impossibilitat de l'escolarització en valencià per als alumnes de les localitats de predomini lingüístic castellà, pèrdua d'alumnat en el pas de l'educació primària a la secundària,¹¹⁰ manca de capacitació lingüística d'una part important del professorat, especialment en l'educació secundària,¹¹¹ forts desequilibris territorials pel que fa a la implantació dels programes educatius en valencià,¹¹² concentració de l'oferta d'ensenyament en valencià en la xarxa pública¹¹³ i concentració, també en la xarxa pública, de la major part de l'alumnat nouvingut.¹¹⁴

Aquesta situació ha estat denunciada reiteradament per la major part de les associacions cíviques i sindicals relacionades amb el món de l'ensenyament. Tenen especial interès l'informe anual de l'STEPV (*Informe sobre l'ensenyament en valencià: una anàlisi de dades per al curs 2007-2008*),¹¹⁵ que continua denunciant els desequilibris habituals i fa propostes de millora, i el document *Un diagnòstic de la Llei d'ús: 25 anys d'aplicació, un informe d'explicació i 10 mesures d'implicació*, publicat el 2008 per la Mesa per l'Ensenyament en Valencià.¹¹⁶

Escola Valenciana ha destacat per la mobilització constant i la denúncia reiterada dels problemes i desequilibri existents en l'ensenyament en valencià, així com pels seus projectes de dinamització del món de l'ensenyament. Entre les denúncies subratllem el desajustament entre l'oferta d'ensenyament en valencià (43%) i la demanda existent (55%). Això suposa que 95.558 alumnes no poden estudiar en l'opció desitjada i que el 55% dels centres no ofereixen línies en valencià.¹¹⁷ Entre les iniciatives dinamitzadores, destaquem projectes com ara els premis Sambori, el voluntariat pel valencià, el projecte *Acosta't al territori* o la campanya de matriculació en valencià, entre d'altres. Entre totes les iniciatives cal subratllar les Trobades d'Escoles Valencianes, que l'any 2009 van aconseguir reunir 200.000 persones en les festes per la llengua.¹¹⁸

La passivitat de la Conselleria d'Educació respecte de l'ensenyament en valencià contrasta fortament amb el dinamisme que ha demostrat en el llançament d'iniciatives relacionades amb l'ensenyament d'altres llengües, algunes fortament ideologitzades i altres de caràcter extravagant. En el primer grup, tenim l'enfrontament amb el Govern central i les entitats cíviques i sindicals valencianes pel projecte d'impartir en anglès l'assignatura d'Educació per la Ciutadania.¹¹⁹ En el segon grup hi ha la iniciativa d'introduir el xinès mandarí com a assignatura optativa en el currículum de secundària, anunciada per al curs 2009-2010.¹²⁰

---

¹¹⁰ L'STEPV quantifica aquesta pèrdua en el 12% de l'alumnat (*Informe 2007-2008*). Escola Valenciana xifra en 70.000 els alumnes que no tenen opció a continuar els estudis en valencià quan passen de primària a secundària (*Levante*, 06/05/2008).

¹¹¹ Escola Valenciana denuncia que el 40% del professorat de secundària accedeix a les línies de ensenyament en valencià sense conèixer "mínimament" la llengua (*Levante*, 22/07/2008).

¹¹² El percentatge d'ensenyament en valencià (infantil, primària i secundària) és del 53,9% a Castelló, del 25,4% a València i del 15,1% a Alacant. El càlcul s'ha fet amb l'encreuament de les dades de la Conselleria d'Educació i del MEC i corresponen al curs 2008-2009.

¹¹³ El 94% de l'alumnat escolaritzat en valencià està matriculat en la xarxa pública i només un 6% en la xarxa privada concertada (Font: STEPV, *Informe 2007-2008*).

¹¹⁴ *El País*, 18/05/2008.

¹¹⁵ Es pot consultar a: <http://www.intersindical.org/stepv/polival/inforval08.pdf>. Encara no s'ha publicat l'informe corresponent al curs 2008-2009.

¹¹⁶ Es pot consultar a: http://www.intersindical.org/stepv/polival/Informe_LleiUs171108.pdf.

¹¹⁷ *Levante*, *El País*, 03/06/2009; *Levante* 21/11/2009. Davant de les denúncies, la Conselleria d'Educació va haver de reconèixer la insuficiència de l'oferta (*El País*, 03/06/2009).

¹¹⁸ *Levante*, 07/06/2009; *El País*, 07/06/2009.

¹¹⁹ El conflicte va arrencar en setembre de 2007 i es va allargar fins a l'anul·lació pels tribunals a l'any 2009, amb diverses sentències que van invalidar el despropòsit. Per a una cronologia parcial, vegeu *Información* 25/07/2009. Alguns moments importants es poden seguir a *El País*, 05/09/2008; *El País*, 26/09/2008; *Levante*, 16/01/2009; *El País*, 24/07/2009; *Levante*, 07/10/2009, etc.

¹²⁰ *Levante*, 24/02/2009.

Les iniciatives legislatives més destacables pel que fa a l'ensenyament de llengües fan referència a la publicació dels currículums del primer i segon cicle d'Educació Infantil i el currículum del batxillerat.¹²¹ Més interès hi ha hagut pel que fa a legislar l'ensenyament de l'anglès: d'una banda, amb l'aprovació de la resolució de 30 juliol de 2008 per a la introducció de la llengua anglesa en el segon cicle de l'educació infantil;¹²² d'altra banda, amb la creació d'un pla pilot per a la posada en marxa de programes educatius vehiculats predominantment en anglès (80% de matèries en anglès, 10% en valencià i 10% en castellà) en tres centres educatius públics.¹²³ Aquest projecte ha estat àmpliament criticat pels especialistes i les entitats educatives perquè no garanteix l'aprenentatge de la llengua catalana i s'ha considerat com una nova agressió contra el valencià.¹²⁴

La utilització partidista de l'educació plurilingüe en la contesa política i per tal de desviar l'atenció dels escàndols en què s'ha vist implicada l'administració valenciana, la falta d'interès en la defensa del valencià i de l'ensenyament públic en general, la degradació del sistema educatiu amb una taxa de fracàs escolar propera al 40%¹²⁵ i la constatació que l'interès per l'educació trilingüe és un nou element d'agressió contra la presència del valencià en l'educació obligatòria han generat un estat de crispació generalitzada en el món educatiu durant aquest període que va desembocar en la manifestació multitudinària que es va celebrar a la ciutat de València el 29 de novembre de 2008 per a demanar la dimissió del conseller Font de Mora¹²⁶ i en les manifestacions simultànies que es van celebrar l'1 de desembre de 2009 a les ciutats d'Alacant, de Castelló i de València per a tornar a demanar la dimissió del conseller d'Educació.¹²⁷

Illes Balears

La situació de l'ensenyament de la llengua catalana a les Illes Balears podem qualificar-la de positiva, una vegada superats els entrebancs del període legislatiu anterior. Els percentatges globals de centres que fan tot l'ensenyament no universitari de la llengua catalana a les Illes són del 80,9% en l'etapa de l'educació infantil i del 70,5% de l'etapa de l'educació primària. En secundària, aquesta qüestió és més difícil de quantificar amb exactitud. Les xifres desglossades per a les diferents etapes de l'educació obligatòria són les següents (Taula 5):¹²⁸

Taula 5

Educació Infantil (total centres Illes Balears: 283)	
Centres públics que imparteixen tot l'ensenyament en llengua catalana (total centres: 200)	91%
Centres privats/concertats que imparteixen tot l'ensenyament en llengua catalana (total centres: 83)	56%

¹²¹ Decret 37/2008, de 28 març, del Consell, pel qual s'estableixen els continguts educatius del primer cicle de l'Educació Infantil a la Comunitat Valenciana (DOCV 03/04/2008); Decret 38/2008, de 28 de març, del Consell, pel qual s'estableix el currículum del segon cicle de l'Educació Infantil a la Comunitat Valenciana (DOCV 03/04/2008); Decret 102/2008, d'11 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix el currículum del batxillerat en la Comunitat Valenciana (DOCV 15/072008).

¹²² Resolució de 30 juliol de 2008, de la Direcció General d'Ordenació i Centres Docents i de la Direcció General de Personal, per la qual s'estableixen els requisits bàsics, criteris i procediments per aplicar en els centres educatius un programa d'educació plurilingüe que permetisca fomentar una primera aproximació a la llengua anglesa en el segon cicle de l'educació infantil (DOGV 21/08/2008).

¹²³ Ordre de 19 de maig de 2009 (DOGV 12/06/2009) i resolució de 24 de juny de 2009 (DOGV 07/07/2009).

¹²⁴ *Levante*, 08/05/2009. En els tres centres pilot desapareixen línies en valencià per tal d'introduir l'anglès experimentalment. El conseller d'Educació va arribar a demanar al Govern central l'estatus de llengua semi-oficial per a l'anglès (*Levante*, 24/02/2009).

¹²⁵ *El País*, 05/09/2008.

¹²⁶ *Avui*, 29/11/2008; *Levante*, 29/11/2008; *El Mundo*, 29/11/2008; *El País*, 29/11/2008.

¹²⁷ *Levante*, 01/12/2009; *El Mundo*, 01/12/2009; *Las Provincias* 01/12/2009; *El País*, 01/12/2009.

¹²⁸ Territorialment, les zones amb més presència d'ensenyament en llengua catalana és l'interior de Mallorca, Menorca i Formentera, i les que presenten més dificultats per dur a terme l'ensenyament en llengua catalana són les zones costaneres de Mallorca (amb Palma i Calvià).

Total d'ensenyament en llengua catalana a l'Educació Infantil	80,9%
La resta de centres introdueix la llengua castellana o anglesa en aquesta etapa	
Educació Primària (total centres Illes Balears: 292)	
Centres públics que imparteixen tot l'ensenyament en llengua catalana (total centres: 203)	85%
Centres privats/concertats que imparteixen tot l'ensenyament en llengua catalana (total centres: 89)	38,7%
Total d'ensenyament en llengua catalana a l'educació primària	70,5%
Els percentatges restants fan referència als centres que imparteixen, com a mínim, el 50% de matèries no lingüístiques en llengua catalana.	

Educació Secundària Obligatòria (total centres Illes Balears: 143)	
Centres públics que imparteixen tot l'ensenyament en llengua catalana (total centres: 26)	40,5%
Centres públics que imparteixen, com a mínim, el 50% de les matèries no lingüístiques en llengua catalana (total centres: 38)	59,5%
Centres concertats/privats que imparteixen totes les matèries en llengua catalana (total centres: 23)	29,2%
Centres concertats/privats que imparteixen, com a mínim, el 50% de matèries no lingüístiques en llengua catalana (56)	70,8%

Font: Departament d'Inspecció Educativa. Direcció General d'Administració, Ordenació i Inspecció Educatives. Conselleria d'Educació i Cultura. Maig-juny 2008

La normativa referent a l'ensenyament en llengua catalana s'ha modificat de manera molt important després del canvi de govern autonòmic propiciat per les eleccions autonòmiques i als consells de maig del 2007.

El nou govern del Pacte de Progrés¹²⁹ va aprovar el 6 de juny del 2008 el decret 67/2008,¹³⁰ que estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears. Aquest decret deroga el Decret 52/2006,¹³¹ sobre mesures per a fomentar la competència lingüística en llengües estrangeres (l'anomenat Decret de trilingüisme) i també l'Ordre de 13 de setembre de 2004¹³² per la qual es regula el dret dels pares a elegir la llengua del primer ensenyament dels alumnes dels centres sostinguts amb fons públics, ordre que, com és conegut, posava seriosos entrebancs als programes d'immersió lingüística. El Decret 92/1997 (Decret de mínims) que regula que un mínim del 50% de les hores lectives s'han d'impartir en llengua catalana, queda vigent, ara sense els entrebancs que el Decret de trilingüisme posava a la seva aplicació.

El nou decret estableix que "la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, és la llengua de l'ensenyament", i explicita "el seu ús com a llengua vehicular i d'aprenentatge de l'educació infantil, l'educació primària i de l'educació secundària obligatòria". Coherentment, dicta tota una sèrie de disposicions dirigides a desplegar aquest caràcter vertebrador del català en el sistema educatiu no universitari (article 6): El seu ús (...) s'ha d'adequar a les directius següents: a) La llengua catalana ha de ser la llengua d'ús preferent en els actes culturals i socials i en les relacions del centre amb les administracions públiques i les entitats privades. b) La llengua catalana ha de ser la llengua de les actuacions administratives de règim intern i de projecció externa dels centres sostinguts amb fons públics. c) Les activitats d'ensenyament i aprenentatge en llengua catalana impliquen l'ús oral i escrit d'aquesta llengua, és a dir, que els

¹²⁹ Oficialment "Acord per l'estabilitat política i el futur sostenible de les Illes Balears".

¹³⁰ Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB 14/06/2008).

¹³¹ Decret 52/2006 (BOIB 20/06/2006).

¹³² Ordre de 13 de setembre de 2004 (BOIB 18/09/2004).

llibres de text i els materials de suport elaborats pel professorat han de ser en aquesta llengua, i els materials didàctics i de consulta també ho han de ser de manera preferent.

També preveu la utilització de les llengües estrangeres com a vehiculars de l'ensenyament, això sí, respectant els principis del Decret 92/1997 (Decret de mínims): “La Conselleria d'Educació i Cultura podrà autoritzar que una part de les àrees i matèries del currículum s'imparteixin en llengües estrangeres sense que això suposi modificació dels aspectes bàsics del currículum regulats en aquest Decret ni afecti allò que estableix el Decret 92/1997, de 4 de juliol, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en els centres docents no universitaris de les Illes Balears”.

A partir de la publicació de l'ordre de 17 de juny de 2009,¹³³ que regula l'organització i el funcionament del programa de Seccions Europees en els centres educatius, els centres docents d'educació infantil, primària, secundària, batxillerat o formació professional poden impartir alguna matèria no lingüística en una llengua estrangera tot adscriuint-se al programa de Seccions Europees. De tot aquest procés es fa un seguiment, ja que aquests centres han de complir amb el que estableix el Decret 92/1997 d'impartir, com a mínim, el 50% de matèries no lingüístiques en llengua catalana, i no poden impartir en la llengua estrangera aquelles matèries que obligatòriament ha d'explicar-se en llengua catalana: coneixement del medi, història, geografia, física, química, geologia i biologia. Durant el curs 2008-2009 un total de 104 centres educatius es van acollir a aquesta possibilitat. La llengua triada va ser, en la major part dels casos (95 centres), l'anglès.¹³⁴

Per acabar, l'articulat del decret també fa referència a la integració de l'alumnat nouvingut (article 6.4): “La Conselleria d'Educació i Cultura ha de facilitar la integració de l'alumnat nouvingut a la llengua i cultura pròpia de les Illes Balears mitjançant el desenvolupament de programes específics d'aprenentatge”.

L'arribada d'alumnat nouvingut al sistema educatiu de les Balears és molt intensa. El nombre d'alumnes immigrants en el darrer decenni ha passat de 2.956 (curs 1997-1998) a 22.421 (curs 2007-2008).¹³⁵ Per atendre aquesta qüestió, la Conselleria d'Educació i Cultura compta amb el PALIC (Pla d'acolliment lingüístic i cultural), que incorpora un conjunt de mesures per a donar resposta a la nova situació que suposa l'augment a les nostres aules d'alumnat de procedència estrangera, en qualsevol moment del curs escolar.¹³⁶ Dins d'aquestes mesures, cal subratllar que des de la Conselleria d'Educació s'ha impulsat el voluntariat de parelles lingüístiques en centres educatius, principalment de secundària, i també ha posat en marxa durant el curs 2008-2009 el Programa d'Acollida, Integració i Reforç Educatiu (PAIRE), que inclou diversos subprogrames i que està dirigit sobretot a facilitar la integració lingüística, cultural i educativa de l'alumnat d'incorporació tardana d'entre 8 i 16 anys.

Un altre aspecte normatiu important és que durant el període descrit s'han aprovat els decrets que despleguen els currículums de l'educació infantil,¹³⁷ de l'educació primària¹³⁸ i de l'educació secundària obligatòria,¹³⁹ en tots els quals es recorda i es desplega que la llengua catalana és la pròpia de l'ensenyament, i que l'objectiu és que l'alumnat pugui aconseguir la competència adequada en llengua catalana que li permeti comunicar-se i seguir el procés d'ensenyament en cada nivell educatiu. Per exemple, en el currículum de l'ESO podem llegir (article 6): “La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, serà utilitzada com la llengua de l'ensenyament, l'aprenentatge i la comunicació amb la finalitat que l'alumnat tenguí una competència que li

¹³³ Ordre de 17 de juny de 2009 (BOIB 07/07/2009).

¹³⁴ *Diario de Mallorca*, 31/08/2008.

¹³⁵ Consell Escolar de les Illes Balears, *Informe del sistema educatiu de les Illes Balears (curs 2007-2008)*. CEIB, Palma, 2010, p. 12.

¹³⁶ El programa és vigent des del 2002: http://weib.caib.es/Programes/palic/presentacio_.htm.

¹³⁷ Decret 71/2008, de 27 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació infantil a les Illes Balears (BOIB 02/07/2008).

¹³⁸ Decret 72/2008, de 27 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears (BOIB 02/07/2008).

¹³⁹ Decret 73/2008, de 27 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB 02/07/2008).

permeti comunicar-se normalment i correctament al final del període d'escolarització obligatòria”.

En relació amb la competència lingüística de l'alumnat, els resultats de l'avaluació diagnòstica realitzada en el curs 2008 mostren uns resultats més favorables al català que no al castellà en 4t de primària (70,1 i 57,1 punts sobre 100) però que s'equilibren en 2n de l'ESO (65,6 i 62,4 sobre 100 respectivament).¹⁴⁰ En aquest punt cal també destacar l'anunci fet en juny de 2008 per la Conselleria de Educació i Cultura en què fa pública la intenció de realitzar un estudi per a avaluar el nivell de coneixement de llengua catalana dels alumnes que acaben els estudis de secundària i batxillerat.¹⁴¹

Pel que fa al batxillerat, és especialment destacable l'augment sostingut del percentatge d'alumnat que opta per fer en català les proves d'accés a la universitat, que a finals del període que estudiem són el 77,2% del total (Taula 6):

Taula 6

Proporció d'exàmens de selectivitat de matèries no lingüístiques contestats en català															
Dades de les convocatòries de juny ¹⁴²															
Any	92	94	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09
%	26,9	32,2	39,3	40,7	41,7	43,7	50,7	60,1	63,1	65,8	70,9	73,4	74,1	76,8	77,2

Font: Grup de Recerca Sociolingüística de les Illes Balears

Tot el procés de canvis normatius que s'han realitzat durant el bienni ha provocat debats públics sobre la presència de la llengua catalana en l'ensenyament, realitzats sobretot a través dels mitjans de comunicació i relatius a diverses qüestions, totes relacionades: la llibertat de tria dels pares de la llengua d'educació dels fills, la derogació del Decret de trilingüisme¹⁴³ o les modalitats lingüístiques balears.¹⁴⁴

Des dels sectors contraris a la normalització lingüística¹⁴⁵ volen aconseguir que els pares, en tot moment, puguin escollir la llengua d'aprenentatge dels fills. En aquest sentit, el PP va anunciar que en tornar a governar derogarà el Decret de mínims i aplicarà la lliure elecció de llengua, que ja va provar d'implantar amb molt poca efectivitat durant la legislatura 2003-2007.

Aquesta oposició, que en el fons no és més que la utilització de la llengua en la lluita partidista, va tenir el seu moment culminant en la manifestació contra la normalització lingüística que es va realitzar a Palma el 31 de maig de 2009 amb representació dels principals partits polítics de signe espanyolista: PP, UPyD i Ciutadans.¹⁴⁶

Franja

Durant el curs 2008-2009 hi havia a la Franja 3.841 joves que estudiaven l'assignatura de llengua catalana de manera voluntària, ja que és una assignatura optativa des del curs 1984-1985. Per atendre les necessitats de l'alumnat, hi ha 42 professors de català.¹⁴⁷ Durant el curs 2008-2009 s'imparteix el català com a àrea o matèria del currículum en 27 centres i en un total de 33 localitats.

Durant aquest mateix curs, només en dues escoles de Fraga i tres centres de secundària (dos de Fraga i un de Tamarit de Llitera) es podia seguir l'anomenat "projecte lingüístic", que consisteix a cursar voluntàriament en llengua catalana alguna assignatura d'àrees no

¹⁴⁰ *Diari de Balears*, 17/07/2009.

¹⁴¹ *Diario de Mallorca*, 10/06/2008.

¹⁴² Durant els cursos 1992-93, 1994-95 i 1995-96 no es va recollir aquesta dada.

¹⁴³ *El Mundo*, 11/06/2008.

¹⁴⁴ *El Mundo*, 11/06/2008.

¹⁴⁵ *Última hora*, 22/01/2008.

¹⁴⁶ *El País*, 31/05/2009.

¹⁴⁷ *Heraldo de Aragón*, 28/12/2009.

lingüístiques.¹⁴⁸ En total, són 625 alumnes els que s'acullen a aquesta possibilitat que implica fer, de mitjana, un 20% de la docència en català. La indigència en què es troba la llengua catalana en l'ensenyament, que ha estat destacada pel Consell d'Europa en l'informe sobre l'aplicació de la *Carta europea de les llengües regionals o minoritàries* a Espanya,¹⁴⁹ contrasta amb l'interès que hi ha a l'Aragó per l'educació bilingüe en llengües com l'anglès, el francès o, fins i tot, l'alemany.¹⁵⁰

L'aprovació, el 17 de desembre del 2009, de l'anomenada Llei de llengües d'Aragó,¹⁵¹ és possible que contribueixi a millorar aquesta situació, ja que es tracta, sens cap mena de dubte, de l'esdeveniment de política lingüísticoeducativa més rellevant que ha ocorregut als territoris de la Franja durant els anys 2008-2009. Si bé la llei es va aprovar al final del període reportat, el seu debat, ple de polèmica, s'ha allargat al llarg de la major part del bienni.

La tramitació de la llei, prevista per l'Estatut d'Autonomia d'Aragó del 1982, es va abordar a la tardor del 2008, amb vint-i-sis anys de retard.¹⁵² El text legislatiu, impulsat pel PSOE, va generar tensions fins i tot dins de la coalició de govern formada pel PSOE i el Partit Aragonès (PAR), sobretot per la denominació de la llengua catalana, ja que aquesta darrera formació defensa les denominacions particularistes.

Els partits d'oposició, singularment el PP, van aprofitar el debat de la llei per a crear tensions socials i polítiques, com ara l'intent d'evitar la denominació comuna de llengua catalana i fragmentar-la apel·lant als particularismes i les denominacions locals o l'absurda polèmica generada sobre els llibres de text per a l'ensenyament del català, promoguda per algunes associacions contràries a la llengua catalana i duta pel PP a les Corts d'Aragó.¹⁵³

Finalment, gràcies a la política de pactes promoguda pel PSOE, la llei va ser aprovada amb els vots favorables del PSOE i de la Chunta Aragonesista (CHA), mentre que el PAR i el PP hi van votar en contra.

La Llei de llengües d'Aragó no ha deixat ningú satisfet. S'hi renuncia a la cooficialitat del català i de l'aragonès, que són considerades llengües pròpies i històriques, però no oficials (art. 2), però s'hi estableix el dret a usar oralment i per escrit les llengües pròpies d'Aragó, tant en les relacions privades com amb l'administració pública, i a rebre l'ensenyament de les llengües pròpies (art. 4). S'hi consagra el nom unitari de català (art. 2), però alhora es deixa una porta oberta al particularisme a través de la possibilitat que els municipis acorden la denominació de la seva modalitat lingüística (art. 3) i amb la creació d'una Acadèmia Aragonesa del Catalán (art. 15).

Pel que fa a l'educació, la llei hi dedica el capítol VI, on s'estableix que en les zones d'utilització històrica predominant de les llengües pròpies se'n garantirà l'ensenyament, juntament amb el castellà, en tots els nivells i les etapes com a matèria integrant del currículum (art. 23) i també a les universitats i els centres d'estudis superiors d'Aragó, on s'adoptaran les mesures necessàries per a la incorporació efectiva de les especialitats de Filologia catalana i Filologia aragonesa (art. 24). També s'hi preveu la formació del professorat necessari per a l'ensenyament de les llengües pròpies (art. 26) i el foment de l'ensenyament de les llengües pròpies en la formació permanent i d'adults.

¹⁴⁸ IES Bajo Cinca de Fraga (projecte lingüístic a matemàtiques i plàstica), IES Ramón J. Sender de Fraga (projecte lingüístic a matemàtiques i ciències de la naturalesa), IES La Llitera de Tamarit de Llitera (projecte lingüístic a ciències socials), col·legi públic Miguel Servet de Fraga (projecte lingüístic a tots els cicles), col·legi públic San José de Calasanz de Fraga (projecte lingüístic a infantil i primer cicle de primària).

¹⁴⁹ Consell d'Europa (2008), *Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries (2n cicle de revisió) a Espanya*, p. 18: "El Comitè d'Experts encoratja les autoritats competents a accelerar l'adopció d'un marc jurídic específic per a la protecció i promoció de l'aragonès i el català a Aragó, i a prendre les mesures necessàries per assegurar la seva aplicació" [la traducció és nostra].

¹⁵⁰ *El Periódico de Aragón*, 16/03/2010.

¹⁵¹ Ley 10/2009, de 22 de diciembre, de uso, protección y promoción de las lenguas propias de Aragón (BOA del 30/12/2009).

¹⁵² *El Periódico*, 24/08/2008.

¹⁵³ *La Mañana*, 09/10/2008; *El Mundo*, 18/10/2008.

De fet, alguns dels efectes positius de l'aprovació de la llei comencen a veure's, com ara l'anunci que el Govern d'Aragó traurà places de mestre de primària especialista en català i en aragonès en la propera convocatòria d'oposicions, prevista per al 2011, i les previsions que totes dues llengües s'integraran en l'horari escolar oficial i que s'hi crearan els estudis de Filologia catalana i de Filologia aragonesa.¹⁵⁴

Catalunya del Nord

El nombre d'alumnes que estudia llengua catalana en l'ensenyament primari i secundari a la Catalunya del Nord és de 13.500 durant el curs 2009-2010. El creixement experimentat durant els darrers 10 anys ha estat molt important, ja que en aquest període el nombre total d'alumnes que estudien català s'ha multiplicat per 13. Tot i això, aquesta xifra només suposa el 16% de l'alumnat total del territori, i es concentra sobretot en l'educació primària.¹⁵⁵

Un dels problemes més importants que té l'ensenyament del català a la Catalunya del Nord és la manca de professorat, ja que actualment només són una trentena els mestres que imparteixen català, i molts d'ells han d'atendre diversos centres alhora.¹⁵⁶ Per superar aquest problema, s'han signat acords com ara el Pla estratègic pel català al Pirineu Oriental, coordinat per l'Institut Franco-Català Transfronterer de la Universitat de Perpinyà Via Domitia.¹⁵⁷

L'ensenyament primari i secundari fet íntegrament en català es localitza a l'escola Arrels de Perpinyà, de caràcter públic (aproximadament 200 alumnes), el centre Comte Guifré de secundària, també a Perpinyà, adscrit a l'ensenyament associatiu (una trentena d'alumnes)¹⁵⁸ i, amb més pes pel que fa a la quantitat d'alumnes, als centres de l'Associació la Bressola, també de caràcter associatiu.

El nombre d'alumnat de la Bressola continua creixent de manera sostinguda. Al gràfic podem veure l'evolució de l'alumnat de la Bressola fins al curs 2008-2009. S'hi observa com el nombre total d'alumnes s'ha triplicat en el darrer decenni, de manera que durant el curs 2008-2009 la xifra global està una mica per davall dels 700 escolars, xifra que s'ha superat durant el curs 2009-2010 (Gràfic 9). En qualsevol cas la demanda supera l'oferta, i 200 alumnes s'han quedat sense plaça a les escoles Bressola en el curs 2009-2010.¹⁵⁹

---

¹⁵⁴ *Heraldo de Aragón*, 28/12/2009.

¹⁵⁵ Font: *Directe!cat*: <http://www.directe.cat/noticia/19125/el-nombre-dalumnes-que-estudien-catala-a-la-catalunya-del-nord-es-multiplica-per-13-en-deu-19125>. Data de consulta: 12/05/2010.

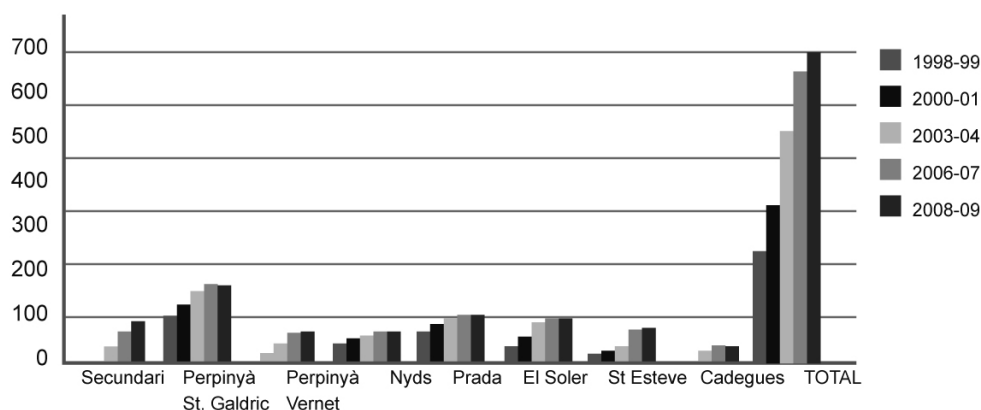
¹⁵⁶ *Ibid.*

¹⁵⁷ Veg. *infra*, p. 26.

¹⁵⁸ És equivalent a l'ensenyament concertat.

¹⁵⁹ *Vilaweb*, 20/10/2009; *Directe!cat*: <http://www.directe.cat/noticia/18553/uns-200-alumnes-es-queden-cada-any-sense-poder-estudiar-en-catala-a-la-catalunya-nord-18553>. Data de consulta: 12/05/2010.

Gràfic 9

Font: *Butlletí La Bressola*, 41 (tardor de 2008), p. 4.¹⁶⁰

Cal recordar les diferents activitats que es fan per a promocionar l'ensenyament *del i en* català a la Catalunya del Nord, com ara la festa de la Bressolada, que l'any 2008 va aplegar més d'un miler de persones, o la campanya de la Casa de la Generalitat a Perpinyà per promoure el català a les tres maternitats que hi ha a la Catalunya del Nord.¹⁶¹

En l'ensenyament secundari, la notícia que ha tingut més ressò als mitjans de comunicació ha estat la inauguració del primer centre d'educació secundària de l'Associació la Bressola. El 30 d'agost de 2008, el conseller de la Vicepresidència de la Generalitat de Catalunya, Josep Lluís Carod-Rovira, inaugurava al Soler, prop de Perpinyà, el Centre d'Educació Secundària Pompeu Fabra, sufragat amb 2,9 milions d'euros per la Generalitat de Catalunya. Aquest centre, que impartirà l'ensenyament secundari íntegrament en català, se suma a la xarxa de 7 escoles d'infantil i primària de la Bressola.¹⁶² Posteriorment, el 8 de gener del 2009, va arribar al centre Pompeu Fabra la notificació del prefecte dels Pirineus Orientals anunciant el Contracte d'Associació (és a dir, el concert) per a aquest centre.

Pel que fa al desplegament legal relacionat amb l'ensenyament del català a França, el període ha estat molt remarcable. S'inaugura amb l'aprovació el 10 de desembre de 2007, just al final del període anterior, de la *Charte en faveur du catalan* pel Consell General dels Pirineus Orientals. Aquest document és el primer reconeixement oficial de la llengua catalana a França. La *Carta*, a més de reconèixer oficialment el català com a llengua del departament juntament amb el francès (art. 1), i de reconèixer l'autoritat lingüística de l'IEC (art. 2), compromet el Consell a ser un transmissor actiu de la llengua i de la cultura catalanes, a garantir-ne la supervivència, a fer-la present en tots els àmbits de la vida pública, a obrir classes bilingües i a signar acords amb les altres administracions perquè també ho facin.

En concret, pel que fa a l'ensenyament (art. 5), la *Carta* afirma que és la clau de volta de tota la política lingüística i fixa com a prioritats promoure la posada en marxa de classes bilingües, generalitzar la sensibilització de tots els infants envers el català i ajudar a desplegar la formació en llengua catalana per als adults.

A mitjan maig del 2008 la defensa de les llengües minoritzades va arribar al Senat francès de la mà del batlle de Perpinyà i senador de la UMP, Jean-Paul Alduy, que hi va intervenir per a

¹⁶⁰ Consultable en xarxa: http://amicsbressola.cat/mialias.net/fitxers/1_1227800591_butlleti_41.pdf.

¹⁶¹ Font *Directe!cat*: <http://www.directe.cat/noticia/7654/prop-dun-miler-de-persones-participen-a-la-bressolada-2008-7654> i <http://www.directe.cat/noticia/14390/la-generalitat-promou-el-catala-a-les-maternitats-de-la-catalunya-nord-14390>. Data de consulta: 12/05/2010.

¹⁶² El compromís del govern del tripartit amb la Bressola es pot també comprovar en la subvenció de 625.800 € concedida a l'Associació d'Amics de la Bressola per a l'exercici de 2008: *Diari de Girona*, 14/05/2008.

proposar la modificació de l'article 2 de la Constitució, que afirma que la llengua de la República és el francès. El 17 de juliol el Senat francès va donar el vistiplau amb el vot majoritari de la UMP, i el text definitiu, que afirma que "les llengües regionals pertanyen al patrimoni de França",¹⁶³ va ser votat solemnement tres dies més tard.¹⁶⁴

L'Alguer

El 31 de març de 2009 es va signar un conveni entre la Generalitat de Catalunya i el municipi de l'Alguer, amb una vigència de 10 anys, que preveu la instal·lació d'una representació de la Generalitat a l'Alguer i que estableix que les dues institucions promocionaran l'ensenyament i l'ús social del català i impulsaran accions de difusió de la cultura.

El 2004 la Generalitat i l'Ajuntament de l'Alguer havien signat un conveni per impulsar el projecte *La Costura, escola algueresa, projecte europeu*, que posava en marxa una línia d'ensenyament en català i en italià en una escola maternal. Per al curs 2008-2009 el Govern de la Generalitat ha subscrit un nou conveni per impulsar aquest programa de l'Escola San Giovanni Bosco i donar continuïtat a la línia d'ensenyament trilingüe (català-italià-anglès) de la Costura a l'etapa de 3 a 6 anys.

Al llarg dels últims anys el Govern ha impulsat alguns projectes educatius de forma conjunta amb entitats alguereses, entre els quals hi ha el Projecte Joan Palomba, que des del 1998 organitza classes de català a les escoles públiques alguereses. Dins d'aquest projecte els alumnes algueresos d'entre 3 i 13 anys (uns 1.700 escolars en el curs 2008-2009) reben una hora setmanal de classe de català.

2.3.2 Ensenyament universitari

Els percentatges d'ús de la llengua catalana a les universitats no són fàcils de quantificar, més encara amb la posada en marxa en moltes universitats dels nous graus que durant aquest període encara coexisteixen amb les anteriors llicenciatures i diplomatures.

La llengua catalana té molta major presència a la Universitat d'Andorra, les universitats catalanes i a la Universitat de les Illes Balears que no al País Valencià. La Taula 7 ens permet comparar l'evolució de la docència en català en aquest primer grup d'universitats, amb dades referides al percentatge de grups que reben docència en llengua catalana en els cursos 2004-2005 i 2007-2008.

Taula 7

Universitats	2004-2005	2007-2008
Universitat d'Andorra ¹⁶⁵	100,0%	100,0%
Universitat Oberta de Catalunya	71,4%	100,0%
Universitat de Vic	84%	87,5%
Universitat de Girona	80%	83,7%
Universitat Ramon Llull	75,8%	70,3%
Universitat Rovira i Virgili	64,9%	69,8%
Universitat de Lleida	53,05%	67,6%

¹⁶³ *La Constitution du 4 Octobre 1958, révision constitutionnelle du 23 juillet 2008, art. 75-1: "Les langues régionales appartiennent au patrimoine de la France".*

¹⁶⁴ *El Punt*, 23/05/2008. *Nationalia.cat*, 22/07/2008: <http://www.nationalia.cat/ca/noticies/211>. Data de consulta: 12/05/2010.

¹⁶⁵ La Universitat d'Andorra es regeix per la Llei d'universitats de 30 de juliol de 1997, que estableix com a llengua oficial el català, i preveu que a més del català s'hi puguin utilitzar com a instrument vehicular de l'ensenyament altres llengües, però no ens consta aquest ús.

Universitat de Barcelona ¹⁶⁶	66,4%	64,3%
Universitat Autònoma de Barcelona	61,8%	65,6%
Universitat Pompeu Fabra	66,3%	61,1%
Universitat Politècnica de Catalunya	59,4%	56,5%
Universitat de les Illes Balears	51%	51,6%
Universitat Abat Oliba - CEU	32%	35,0%
Universitat Internacional de Catalunya	44%	30,0%

Fonts: les dades lingüístiques del bienni 2007-2008 són de la Xarxa Vives d'Universitats (excepte la UB) i les dades del bienni 2004-2005 corresponen a l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana 2005-2007* de l'Observatori de la Llengua Catalana

Com podem comprovar, en aquest conjunt d'universitats els percentatges de grups impartits en llengua catalana són molt variables però en general es troben, llevat d'alguna excepció, per damunt del 50%, mostren una relativa estabilitat respecte del període anterior i solen ser superiors en les universitats públiques que no en les privades (a excepció de la Universitat Ramon Llull).

Taula 8

Diferència percentual entre demanda i oferta en valencià											
	Demanda en valencià				Oferta impartida en valencià				Diferència		
	01-02	04-05	08-09		01-02	04-05	08-09		01-02	04-05	08-09
Universitat de València	22,3%	24,5%	24,9%		22,7%	26,0%	23,9%		+0,4%	+1,6%	-0,9%
Universitat Jaume I	30,9%	29,7%	35,8%		18,4%	18,1%	21,2%		-	-	-
U. Politècnica de València	14,1%	12,5%	17,5v		12,0%	7,1%	7,8%		-2,1%	-5,3%	-9,7%
Universitat d'Alacant	8,9%	7,5%	7,8%		2,0%	4,6%	5,1%		-6,9%	-2,8%	-2,6%
U. Miguel Hernández	6,6%	5,0%	4,5%		0%	0%	0%		-6,6%	-5,0%	-4,5%
Mitjana total	16,5%	15,7%	18,1%		11,0%	11,2%	11,6%		-5,5%	-4,4%	-6,4%

Font: Serveis lingüístics de les universitats valencianes i diari *El País* 12/02/2010.

Les estadístiques d'ús de la llengua catalana a les universitats valencianes (Taula 8) són decebedores: l'oferta està estancada des de fa una dècada, no hi ha cap universitat que ofereixi ni tan sols una quarta part de la docència en llengua catalana, la mitjana de crèdits impartits en aquesta llengua és de l'11,6% i ens trobem amb el cas insòlit d'una universitat pública situada en zona de predomini lingüístic valencià que no ofereix ni un sol crèdit en una de les dues llengües oficials del territori. A més, cal tenir present que en el quadre només hem inclòs les universitats públiques, perquè a les universitats privades no consta que hi hagi oferta de docència en llengua catalana llevat d'alguns pocs crèdits que s'imparteixen en estudis específics (magisteri, periodisme).

Un aspecte interessant a ressaltar és que la demanda de docència universitària en llengua catalana és major al nord del país i disminueix conforme ens desplaçem cap al sud, exactament igual que succeeix amb els percentatges de docència en valencià de l'educació no universitària. Sembla, doncs, que hi ha relació entre el fet d'haver estat escolaritzat en valencià en l'educació primària i secundària i les expectatives de mantenir la docència en llengua catalana en els estudis superiors.

L'autonomia universitària i la disparitat legal dels diferents territoris de parla catalana fan que durant el bienni 2008-2009 s'hagin produït circumstàncies ben diferents en cadascun d'ells.

¹⁶⁶ Les dades de la Universitat de Barcelona corresponen al curs 2008-2009 (informació facilitada per F. Xavier Vila i Moreno).

A Catalunya, les qüestions més importants que s'han suscitat durant aquest període pel que fa a la llengua catalana estan relacionades amb les tensions que es produeixen entre l'ús de la llengua catalana en l'ensenyament superior i l'ús d'altres llengües amb major projecció internacional, especialment de l'anglès.

La percepció de l'alumnat de les universitats catalanes és que l'ús actual del català a la universitat és superior al de castellà (76%), si bé de cara al futur es redueix fins al 56%. Alhora, l'alumnat percep la major projecció futura del castellà i, sobretot, de l'anglès.¹⁶⁷

Aquesta visió està sustentada en fets reals. A les universitats catalanes, la implantació dels nous graus va acompanyada d'un augment significatiu de la docència en anglès. En febrer del 2008 es va fer públic que a l'any 2010 tots els universitaris catalans hauran de cursar un mínim del 10% de la carrera en anglès o se'ls exigirà l'acreditació d'un nivell B2 en aquesta llengua.¹⁶⁸ Paral·lelament, es preveu una inversió de 31 milions d'euros per aconseguir aquest objectiu.¹⁶⁹ En aquesta línia, a començament del curs 2009-2010 es coneix que les universitats públiques catalanes augmenten de manera important les titulacions impartides totalment en anglès, amb una oferta de dues carreres i 60 màsters.¹⁷⁰ Propostes similars van apareixent a les universitats de la resta del domini lingüístic, com ara a la UIB.¹⁷¹

Al mes de juny de 2008, la comissionada d'universitats de Catalunya va aconseguir tancar amb els rectors un acord que desplega la Llei catalana d'universitats perquè tots els concursos que es convoquen a les universitats hagin de preveure l'acreditació del nivell de suficiència de coneixements de llengua catalana (nivell C). La mesura afectaria els catedràtics, els professors titulars d'universitat, el professorat agregat, els lectors i els associats, i en quedarien exempts els emèrits i els professors visitants.¹⁷² Però dies més tard, la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra trenquen l'acord amb l'argument que aquesta norma limitava l'oportunitat de captar talents a l'estranger,¹⁷³ malgrat que l'acord preveu la possibilitat que els rectors declarin situacions d'excepcionalitat en aquells casos que ho considerin oportú precisament per a poder incorporar professorat estranger de vàlua reconeguda. Aquesta situació va generar una certa polèmica en la qual van participar tant els partits contraris a la normalització lingüística¹⁷⁴ com les associacions d'estudiants més conscienciades, que es van posicionar amb força a favor de la norma pactada.¹⁷⁵ La demanda dels estudiants d'una major presència del català a les aules universitàries també es produeix a altres punts del territori, com ara a la Universitat de València.¹⁷⁶ Finalment, l'administració va fer marxa enrere en permetre a les universitats una autonomia plena per a decidir quin nivell de català demanarà al seu professorat.¹⁷⁷

Una altra qüestió relacionada amb la presència de la llengua catalana a l'ensenyament universitari és la feblesa de la demanda dels estudis en Filologia catalana. El baix nombre de nous titulats, fenomen comú a totes les universitats del domini lingüístic, posa en perill la possibilitat d'atendre la demanda de la docència en llengua catalana de l'educació secundària.¹⁷⁸ També es coneix l'acord perquè desapareguin la major part dels títols de Filologia de les universitats catalanes, que passaran a anomenar-se graus en Llengua i

¹⁶⁷ Serveis Lingüístics Universitaris, *Usos, actituds i identitats lingüístics entre l'estudiantat universitari*. 2008.

<http://www.uab.es/Document/470/251/EstudiInteruniWeb.pdf>. Data de consulta: 15/05/2010.

¹⁶⁸ *El Punt*, 01/02/2008.

¹⁶⁹ *El Punt*, 07/02/2008.

¹⁷⁰ *El País*, 18/09/2009.

¹⁷¹ *Diario de Mallorca*, 04/02/2008 i 07/02/2008.

¹⁷² *Avui*, 20/06/2008.

¹⁷³ *El Punt*, 24/06/2008.

¹⁷⁴ *El Mundo*, 26/06/2008.

¹⁷⁵ *El Mundo*, 22/06/2008.

¹⁷⁶ *Levante*, 14/07/2009.

¹⁷⁷ *ABC*, 13/11/2009.

¹⁷⁸ *Avui*, 18/07/2008.

Literatura. Només la Universitat de Barcelona mantindrà la denominació de Filologia en els nous graus.¹⁷⁹

Al País Valencià, encara que existeixen els mateixos problemes que a la resta de territoris pel que fa a les llengües de docència i la posada en marxa dels nous estudis de grau i de màster, la polèmica s'ha centrat sobretot en l'enfrontament entre les universitats públiques i la Generalitat Valenciana pel nom de la llengua. En aquest punt, la Generalitat, forçada pels tribunals, ha hagut d'admetre l'equivalència de la denominació estatutària de *valència* i de la denominació acadèmica *atalà* en els estatuts de les Universitats d'Alacant¹⁸⁰ i de València-Estudi General.¹⁸¹ Igualment, obligada pel Tribunal Suprem –que va ratificar 15 sentències anteriors en el mateix sentit del TSJCV–, el Govern valencià també ha hagut d'acceptar la titulació de Filologia catalana com a acreditativa de coneixements lingüístics en les proves d'ingrés als cossos docents no universitaris.¹⁸²

Una qüestió important, que ha passat desapercebuda a l'opinió pública, és com s'assegura la formació en llengua catalana dels futurs docents en els nou graus i màsters que es dissenyen en aquest període. És especialment greu el cas del nou màster per a la formació del professorat de secundària, que substitueix els anteriors Cursos d'Aptitud Pedagògica, ja que en les directrius d'aquests estudis no s'ha previst que hi hagi formació lingüística en les llengües oficials, i poques universitats¹⁸³ han previst en el disseny propi del títol l'obligatorietat de l'acreditació de la competència lingüística necessària per a fer docència en llengua catalana, mentre que, com hem vist, sí que s'ha d'acreditar la competència en una llengua estrangera.

A la Catalunya del Nord, cal destacar la posada en marxa del Pla estratègic pel català al Pirineu Oriental, coordinat per l'Institut Franco-Català Transfronterer de la Universitat de Perpinyà Via Domitia. Entre els objectius principals del pla hi ha la formació dels ensenyants de la Catalunya del Nord, amb la llicenciatura de Català de l'Institut Franco-Català Transfronterer i el futur màster Ensenyament i Formació, menció Ensenyament Bilingüe Català-Francès. També es vol millorar la formació dels interventors lingüístics a les escoles.¹⁸⁴

També és destacable l'acord signat pel conseller Ernest Maragall i el rector de la Universitat de Montpeller i responsable de les universitats de Llenguadoc-Rosselló, Christian Nique, per a potenciar l'ensenyament del català al departament francès i del francès a Catalunya, i per a afavorir els intercanvis universitaris entre tots dos territoris.¹⁸⁵

En una línia semblant cal destacar la posada en marxa del Projecte Interregional Cultur Pro, Llengua i Cultura Professional, liderat per la Universitat de Girona i en el qual participen com a socis les universitats de Girona, Lleida, Perpinyà Via Domitia, i la Xarxa Vives d'Universitats, amb la col·laboració de la Universitat d'Andorra. Aquest projecte té com a objectius fomentar la formació en català i en francès als dos costats de la frontera i millorar la mobilitat dels estudiants, formadors i titulats universitaris.¹⁸⁶

Dins del context d'enfortiment de les relacions educatives entre Catalunya i la Catalunya del Nord cal subratllar la incorporació del Consell General dels Pirineus Orientals al Patronat de la Fundació Ramon Llull, que es va produir en gener de 2009.

---

¹⁷⁹ *La Vanguardia*, 10/10/2008.

¹⁸⁰ *Vilaweb*, 15/04/2008.

¹⁸¹ *Levante*, 07/11/2008.

¹⁸² *El Punt*, 03/12/2008.

¹⁸³ Només ens consta que la Universitat de València exigirà un nivell C1 en llengua catalana a l'alumnat del màster.

¹⁸⁴ *Vilaweb*, 21/03/2009.

¹⁸⁵ *Avui*, 05/10/2008.

¹⁸⁶ *Diari de Girona*, 29/10/2009.

A Andorra, destaquem l'aprovació del títol de *bàtxelor* en Ciències de l'Educació i del pla d'estudis corresponent.¹⁸⁷ Aquest títol, adaptat a l'Espai Europeu de l'Ensenyament Superior, té per finalitat formar mestres per a l'escola andorrana i per això dissenya "una formació universitària de primer cicle en Ciències de l'Educació que inclogui una part important de continguts d'àmbit didàctic i pedagògic i que s'adapti a la realitat educativa d'Andorra". Cal recordar que a finals del curs 2009-2010 es titularà la primera promoció de Ciències de l'Educació formada en la Universitat d'Andorra.¹⁸⁸

També està relacionat amb l'àmbit universitari la realització del VII Campus Universitari de la Llengua Catalana adreçat a estudiants no catalanoparlants amb la finalitat que amplien els seus coneixements de la llengua catalana al llarg de tres setmanes d'immersió lingüística. El campus va tenir lloc a Mallorca, Barcelona i Andorra i va ser coorganitzat pel Govern d'Andorra i l'Institut Ramon Llull.¹⁸⁹

Pel que fa a la Franja, cal recordar¹⁹⁰ que la Llei de llengües d'Aragó, aprovada a finals de 2009, preveu la incorporació de l'especialitat de Filologia catalana a les universitats i centres d'estudis superiors d'Aragó (art. 24).

A Sardenya hi ha una càtedra de català a la Universitat de Sàsser. La notícia més interessant del període és la lectura de la primera tesi doctoral en aquesta llengua, titulada *Català de l'Alguer: distribució i anàlisi experimental dels fonemes vocàlics*, llegida per un estudiant alguerès de la Facultat de Llengua i Literatures Estrangeres de la Universitat de Sàsser.¹⁹¹ Al juliol de 2008 es coneix la intenció de la Universitat Catalana d'Estiu de Seròs d'obrir una delegació a l'Alguer.¹⁹²

En aquest període (15/01/2009) també s'ha produït la incorporació de l'Ajuntament de l'Alguer al Patronat de la Fundació Ramon Llull.

Institut Joan Lluís Vives

La Xarxa Vives és una associació d'universitats que potencia les relacions entre les institucions universitàries de Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears, Catalunya del Nord, Andorra i Sardenya. Hi formen part vint-i-una universitats i entre els valors compartits hi ha la unitat lingüística de les comunitats universitàries membres, amb vincles geogràfics, històrics i culturals comuns.

Durant el bienni 2008-2009 la Xarxa Vives ha dut a terme multitud d'actuacions amb transcendència en l'àmbit de la llengua catalana, entre les quals destaquem la signatura del conveni de col·laboració amb l'Institut Ramon Llull,¹⁹³ les diferents edicions dels cursos d'estiu de la Xarxa,¹⁹⁴ el llançament de la revista *BUC. Universitat. Cultura. Llibres*, per divulgar la producció cultural i científica de les universitats de la Xarxa,¹⁹⁵ l'organització, juntament amb l'Institut Ramon Llull, dels estudis de llengua catalana a les universitats de l'exterior i de les Jornades Internacionals per a Professors de Català,¹⁹⁶ l'organització del I Congrés de Serveis Lingüístics de Territoris de Parla Catalana,¹⁹⁷ la Trobada de voluntariat lingüístic universitari,¹⁹⁸

¹⁸⁷ Decret de l'11-2-2009 d'establiment del títol de *bàtxelor* en Ciències de l'Educació, BOP de 18/02/2009, i Decret del 6-5-2009 d'aprovació del pla d'estudis del *bàtxelor* en Ciències de l'Educació de la Universitat d'Andorra (BOP 13/05/2009).

¹⁸⁸ *Diari d'Andorra*, 01/11/2009.

¹⁸⁹ *Diari d'Andorra*, 12/08/2008.

¹⁹⁰ *Supra*, p. 16 i s.

¹⁹¹ *El Punt*, 08/04/2008.

¹⁹² *Segre*, 23/08/2008.

¹⁹³ *Diari de Balears*, 22/05/2008.

¹⁹⁴ *Diari de Tarragona*, 29/05/2008 i *El País*, 12/06/2009.

¹⁹⁵ *Diario de Mallorca*, 30/10/2008.

¹⁹⁶ *Diario de Mallorca*, 8/11/2008 i *El Temps*, 15/09/2009.

¹⁹⁷ *Diari de Girona*, 16/07/2009.

¹⁹⁸ *Universia*, 13/11/2009.

la celebració del desè aniversari de les biblioteques virtuals Miguel de Cervantes i Joan Lluís Vives¹⁹⁹ o el Projecte Interregional Cultur Pro, llengua i cultura professional, ja esmentat anteriorment.²⁰⁰ Al mes d'octubre de 2009 es va fer públic que la Xarxa Vives participarà en la fira Expolangues de París de 2010, on la llengua catalana serà la convidada d'honor.²⁰¹

Dins del conjunt d'activitats citades volem subratllar l'organització, juntament amb l'Institut Ramon Llull, dels estudis de llengua catalana a les universitats de l'exterior com una de les activitats de major importància per a l'ensenyament de la llengua catalana en què participa la Xarxa Vives. Durant el curs 2007-2008 s'hi ha incorporat 15 noves universitats, fins a un total de 124 de 32 països diferents, i el nombre d'alumnes puja a 7.666 estudiants, 1.622 més que en el curs 2006-2007.²⁰²

2.3.3 Altres tipus d'ensenyament

L'enorme diversitat dels programes d'ensenyament no universitari en general,²⁰³ la disparitat de l'organització i de l'oferta territorial i la no-existència en alguns casos d'organismes territorials que coordinin aquesta oferta dificulta la possibilitat de presentar una descripció completa sobre les altres modalitats d'ensenyament de la llengua catalana. Per tant, en aquest apartat intentarem donar una visió de conjunt per als diferents territoris sense ànim de ser exhaustius.

Les escoles oficials d'idiomes

L'adaptació dels estudis de les escoles oficials d'idiomes a la normativa estatal²⁰⁴ i al *Marc europeu comú de referència per a les llengües* ha provocat un profund malestar, sobretot pel que fa a l'aprenentatge de la llengua catalana. El canvi de l'estructura acadèmica dels estudis, que passen d'organitzar-se en dos cicles (Elemental i Superior) a organitzar-se en tres nivells (Bàsic, Intermedi i Avançat) de dos cursos cadascun i l'homogeneïtzació de totes les llengües a aquesta estructura, ha suposat un greuge comparatiu molt important per als estudis de català a tot el domini lingüístic, ja que malgrat que ara els alumnes estudiaran un curs més (els estudis passen de 5 a 6 anys) les equivalències dels nous nivells (Bàsic = A2; Intermedi = B1; Avançat = B2) impliquen una baixada del nivell de competència lingüística que es reconeix en finalitzar el cicle sencer d'aprenentatge, ja que ara després d'estudiar 6 anys l'alumnat només obtindrà un nivell intermedi (B2) mentre que amb l'estructura anterior se'ls reconeixia un nivell superior (C1) després de 5 anys d'estudi.

La polèmica que ha generat aquest procés d'adaptació ha estat especialment forta a Catalunya. La publicació del decret 4/2009,²⁰⁵ que regula el procés d'adaptació va revoltar tant l'alumnat (especialment els dels darrers cursos, que són els més afectats)²⁰⁶ com el professorat, ja que en la pràctica les escoles oficials d'idiomes ja no podran impartir el Nivell C de llengua catalana. La notícia que aquesta regulació afectaria també els alumnes que havien acabat el cicle superior l'any anterior (al voltant de 400) va provocar una allau de queixes fins

¹⁹⁹ *Información*, 28/11/2009.

²⁰⁰ *Supra* p. 26.

²⁰¹ *Vilaweb*, 22/10/2009.

²⁰² *El Temps*, 15/09/2009. La font de les dades numèriques és l'Institut Ramon Llull, *apud* Secretaria de Política lingüística, *Informe de política lingüística 2008*.

²⁰³ Ens referim a l'oferta de les escoles oficials d'idiomes, de les xarxes públiques d'ensenyament del català a adults (especialment el Consorci per la Normalització Lingüística de Catalunya i el Consorci per al Foment de la Llengua Catalana de les Illes Balears), als serveis de llengua de les universitats públiques i privades, a les associacions d'activisme lingüístic, a les escoles d'adults, als centres públics i privats de formació especialitzada, als centres privats d'ensenyament de llengües, a les organitzacions professionals, a algunes associacions culturals privades; a les AMPA, a les plataformes d'ensenyament virtual...

²⁰⁴ Real decreto 1629/2006, de 29 de diciembre, por el que se fijan los aspectos básicos del currículo de las enseñanzas de idiomas de régimen especial reguladas por la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación (BOE 04/01/2007).

²⁰⁵ Decret 4/2009, de 13 de gener, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum dels ensenyaments d'idiomes de règim especial (DOGC 15/01/2009).

²⁰⁶ *Avui*, 02/12/2009.

que, finalment, les autoritats van modificar aquesta decisió.²⁰⁷ El nombre total d'alumnes que estudiaven català en la modalitat presencial a les escoles oficials d'idiomes de Catalunya durant el curs 2007-2008 va ser de 1.183; en aqueix mateix curs van obtenir la certificació del nivell bàsic 97 alumnes, l'intermedi 196,²⁰⁸ i el superior 511. A les EOI de les Balears, van obtenir la certificació del nivell bàsic de català 27 persones, de l'intermedi 27 i 20 de l'avançat (Taula 9).

Taula 9

ALUMNES DE LES EOI DE BALEARS QUE HAN SUPERAT LES PROVES DE CATALÀ DELS DIFERENTS NIVELLS (Curs 2007-2008)						
NIVELL	BÀSIC		INTERMEDI		AVANÇAT	
CURSOS	1r	2n	1r	2n	1r	2n
APROVATS	44	27	38	27	43	20

Font: dades facilitades pel Servei d'Inspecció de la Conselleria d'Educació i Cultura

Durant el bienni també s'ha conegut l'anunci de la implantació dels estudis de llengua catalana a l'escola oficial d'idiomes de Montsó (Cinca Mitjà) per al curs 2009-2010.²⁰⁹

Altres modalitats d'ensenyament de català a adults

A Catalunya, el Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL) ha ampliat i diversificat la seva oferta de cursos per adaptar-se a una demanda que creix. En paral·lel, també ha publicat més materials específics per atendre aquesta demanda i amb l'objectiu d'adaptar-se al *Marc europeu comú de referència per a les llengües del Consell d'Europa*.

En el període 2007-2008 el CPNL ha organitzat un total de 4.582 cursos presencials amb 111.335 matriculats, xifra que implica un creixement del 22% respecte del curs anterior.²¹⁰ A més, 9.668 alumnes han seguit un curs a distància i 1.226 han seguit un procés autònom en algun dels 90 centres d'autoaprenentatge que hi ha. L'alumnat de la modalitat dels cursos no presencials o a distància ha crescut de manera notable, i és previsible que la posada en marxa de l'entorn virtual Parla.cat (<http://www.parla.cat>), operatiu des de l'1 d'octubre de 2008,²¹¹ incrementi notablement aquesta modalitat d'aprenentatge de la llengua catalana. A l'abril de 2009 el curs Parla.cat tenia 17.362 persones inscrites.²¹²

Dins d'aquest procés cal destacar l'augment de la demanda de cursos de català de les persones d'origen estranger, que ha passat 48.098 el curs 2006-2007 a 64.569 el curs 2007-2008, la qual cosa representa un increment del 34%. En aquest punt, el CPNL, en col·laboració amb altres institucions com ara la Secretaria per a la Immigració, ha fet un esforç molt important per adaptar els seus cursos i els materials que produeix als destinataris, amb una important oferta per a col·lectius específics (immigrants, treballadors de la justícia, del comerç, de la restauració...) i de publicació de materials i recursos *on-line*, els quals es poden consultar a la pàgina web: <http://www.gencat.cat/llengua>.

També ha estat molt important l'increment d'activitat del voluntariat lingüístic, sobretot en el camp de les parelles lingüístiques, que han passat de 6.304 en l'any 2007 a 9.437 durant l'any 2008, amb un increment de gairebé el 50%. En resum, l'activitat del CPNL ha augmentat de manera important durant el període, fins arribar al milió d'inscripcions durant l'any 2009.²¹³

²⁰⁷ *El Mundo*, 12/12/2009.

²⁰⁸ S'hi han de sumar 39 de matrícula lliure. Font: Secretaria de Política lingüística, *Informe de política lingüística 2008*.

²⁰⁹ *La Mañana*, 08/05/2009.

²¹⁰ La font per a les dades referides al CPNL és: Secretaria de Política lingüística, *Informe de política lingüística 2008*.

²¹¹ *EL Periódico*, 04/10/2008.

²¹² <http://www20.gencat.cat/portal/site/Llengcat/menuitem.21576464db9e81e7a129d410b0c0e1a0/?vgnnextoid=035748a344371110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=035748a344371110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=detail&contentid=cd1ca4358a9a0210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>. Data de consulta: 15/05/2010.

²¹³ *El Punt*, 20/06/2009.

Cal recordar que a més de la formació que ofereix el CPNL, també hi ha els cursos de català per a persones adultes organitzats pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya als centres i aules de formació de persones adultes, que al curs 2008-2009 van arribar a 356 grups amb 7.724 alumnes matriculats a tot Catalunya.²¹⁴

Finalment, farem esment de les proves convocades per la Secretaria de Política Lingüística per a l'obtenció dels certificats de llengua catalana. En l'any 2008 s'hi van inscriure en els diferents nivells un total de 10.497 aspirants, 1.158 més que en l'any anterior, 3.300 dels quals van aprovar (Taula 10).²¹⁵

Taula 10

Tipus de certificats	Inscrits	Presentats	% Presentats / inscrits	Aptes	% Aptes / Presentats
Nivell bàsic	275	193	70,18%	139	72%
Nivell elemental	322	219	68%	139	63,47%
Nivell intermedi	1.763	1.220	69,20%	910	74,59%
Nivell de suficiència	5.088	3.311	65%	1.378	41,61%
Nivell superior	3.049	1.835	60,18%	734	40%
TOTAL	10.497	6.778	64,57%	3.300	48,68%

Font: Secretaria de Política lingüística, *Informe de política lingüística 2008*

A les Balears, el Consorci per al Foment de la Llengua Catalana (COFUC) continua la seva tasca d'organitzar cursos de català per a adults. En la convocatòria d'octubre de 2009 va organitzar un total de 100 cursos, 26 dels quals són específics de català per a estrangers. Els 74 cursos restants són dels nivells A, B, C i D, 8 dels quals han estat reservats per als treballadors de l'àmbit de la sanitat.²¹⁶ El COFUC també coordina una xarxa d'11 centres i punts d'autoaprenentatge de la llengua catalana estesa per les diferents illes.²¹⁷ Està previst que aquesta oferta formativa s'incrementi amb cursos específics dirigits a col·lectius com ara associacions, el Col·legi de Metges, cursos per a pares i mares, tallers d'acolliment lingüístic, etc.

Taula 11

ALUMNES INSCRITS EN ELS CURSOS DEL COFUC (curs 2007-2008)							
Nivell	Estrangers	Pares i mares	A	B	C	D	Total
Inscrits	411	443	633	1.042	821	210	3.560

Font: dades facilitades per la gerència del COFUC

El COFUC també ha impulsat el Programa d'Ensenyament de la Llengua Catalana (PELC), que és una plataforma web que inclou teoria i exercicis autocorrectius dissenyats per a l'autoaprenentatge,²¹⁸ i la iniciativa "Amb tu, en català", que inclou com a activitat central la campanya del voluntariat lingüístic (parelles lingüístiques) i també altres activitats complementàries (tallers de lectura, itineraris culturals, etc.).²¹⁹

A aquesta oferta cal sumar la que ofereix Escola Balear d'Administració Pública (EBAP), amb un total de 600 certificats expedits durant el 2008,²²⁰ la dels cursos Paraula, organitzats per l'Obra Cultural Balear, que van sumar 1.155 alumnes en el 2008,²²¹ i la dels cursos organitzats per la UIB per a personal propi i per a alumnes visitants, amb 189 alumnes durant el curs 2007-2008.²²²

²¹⁴ Font: Departament d'Educació, *apud* Secretaria de Política lingüística, *Informe de política lingüística 2008*.

²¹⁵ Font: Secretaria de Política lingüística, *Informe de política lingüística 2008*.

²¹⁶ Font: Europa press 31/08/2009.

²¹⁷ <http://www.caib.es/govern/sac/fitxa.do?estua=496&lang=ca&codi=358421&coduo=496>. Data de consulta: 15/05/2010.

²¹⁸ <http://pelc.illesbalears.cat/pelc/>. Data de consulta: 15/05/2010.

²¹⁹ <http://www.paraula.cat/ambtu/>. Data de consulta: 15/05/2010.

²²⁰ Font: dades facilitades per l'EBAP.

²²¹ Font: dades facilitades per la direcció de Paraula. Centre de Serveis Lingüístics.

²²² Font: dades facilitades pel Servei Lingüístic de la UIB.

Cal també recordar les proves de català que organitza la Direcció General de Política Lingüística, que en el 2008 va expedir un total de 3.394 certificats dels diversos nivells (A, B, C, D, E) (Taula 12).

Taula 12

CERTIFICATS EXPEDITS ALS EXAMINANDS DE LES PROVES DE LA DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA. 2008				
	MALLORCA	MENORCA	EIV.- FORM.	TOTAL
NIVELL A	564	89	59	712
NIVELL B	1.485	214	143	1.842
NIVELL C	581	93	61	735
NIVELL D	45	6	4	55
NIVELL E	47	2	1	50
TOTAL	2.722	404	268	3.394

Font: dades facilitades per la Direcció General de Política Lingüística

L'oferta de cursos de la Generalitat Valenciana a través de l'àrea de Política Lingüística, que depèn de la Secretaria Autònoma d'Educació, està formada pels Cursos d'Estiu, que van adreçats especialment als tècnics dels serveis d'assessorament lingüístic i al professorat, pels cursos que organitza per al personal de la Generalitat Valenciana i el personal de l'administració estatal i pels cursos d'adults que organitza a través de cursos de promoció dels coneixements de valencià per a la població adulta en els centres públics de formació de persones adultes.

Durant el curs 2007-2008, la Conselleria d'Educació va organitzar 186 cursos de promoció dels coneixements de valencià per als empleats públics de l'administració de la Generalitat, als quals es van matricular 4.973 funcionaris. En el mateix període es van organitzar 68 cursos dirigits al personal de l'administració general de l'Estat a la Comunitat Valenciana, amb 986 funcionaris inscrits. Dins d'aquesta acció formativa cal destacar els cursos organitzats per a la guàrdia civil (105 matriculats) i la policia (21 matriculats). En conjunt, un total de 5.959 funcionaris van assistir a aquesta oferta de cursos. Pel que fa als cursos per a adults que s'imparteixen en els centres públics de formació de persones adultes, en el curs 2007-2008 es van organitzar 587 cursos, als quals es van inscriure 10.980 alumnes. A l'oferta de cursos d'estiu van assistir 279 alumnes. En total, s'han realitzat 846 cursos i hi ha assistit un total de 16.939 ciutadans.²²³

A aquesta oferta cal sumar la que s'organitza des d'altres associacions i institucions, com ara ajuntaments, sindicats, Acció Cultural del País Valencià (campanyes Carles Salvador), els serveis de llengües de les universitats públiques, les associacions culturals, etc., que és difícilment quantificable.

També cal esmentar les proves de certificació de coneixements del valencià que organitza la Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià, ja que cada any augmenta de manera significativa el nombre de persones que s'hi matriculen. En les dues convocatòries de l'any 2008, s'hi van matricular 58.644 aspirants, 18.396 dels quals (el 31,37%) van aprovar.²²⁴ La matrícula del 2008 supera en 3.952 persones (el 7,23%) la matrícula de l'any anterior. Durant aquest any 2008 es va superar la xifra d'un milió de persones (1.085.954) matriculades en aquestes proves des de la seva posada en marxa l'any 1986.²²⁵ En la segona convocatòria del 2009, ja al final del bienni 2008-2009, la matrícula va pujar a més de 59.000 persones, xifra que supera en 12.542 (un 27% més) la matrícula de la convocatòria del mateix període del 2008.

²²³ Pàgina 26, 09/08/2008: <http://pagina26.cat/comunitat-valenciana/4669-mde-43000-aspirants-shan-matriculats-en-les-proves-de-la-jqcv.html>. Data de consulta: 15/05/2010; Portal de Xàtiva: <http://portaldexativa.es/mas-de-43000-aspirantes-se-han-matriculado-en-las-pruebas-de-la-junta-qualificadora-de-coneixements-de-valencia/1830/>. Data de consulta: 18/05/2010.

²²⁴ *El Periódic.com*, 11/01/2009: <http://www.elperiodic.com/noticias/25375?q=vinar%F2s>. Data de consulta: 21/05/2010.

²²⁵ *Levante*, 07/11/2009.

A Andorra, el Servei de Política Lingüística, que depèn del Ministeri d'Educació i Cultura, és el responsable de coordinar el Pla Nacional Lingüístic, aprovat el 2006 amb una vigència de quatre anys (2006-2009). Aquest pla té per finalitat impulsar l'ús social del català i el seu aprenentatge per la població no catalanoparlant. Entre les accions previstes al pla hi ha la d'organitzar cursos de català per a les persones novingudes adaptats a les seves necessitats, augmentar les convocatòries de cursos, continuar i ampliar el projecte *Voluntaris per la llengua* i obrir centres d'autoaprenentatge a totes les parròquies.

Els cursos gratuïts per a adults que organitza el Ministeri d'Educació i Cultura als centres escolars i centres de formació d'adults van tenir 1.251 alumnes l'any, amb un lleuger increment respecte del curs anterior (1.204 alumnes).²²⁶

Una altra iniciativa que ha tingut lloc durant el període és la publicació del primer volum de *Veus d'Andorra*, un material didàctic per a l'aprenentatge del català com a segona llengua que pren com a base la realitat andorrana.

A la Catalunya del Nord cal destacar l'oferta de cursos i activitats dels Serveis Lingüístics de la Vila de Perpinyà, que inclou programes de formació dirigits als professionals; cursos de català *on-line* a partir de la plataforma Parla.cat; el Centre de Formació Multimèdia de Català; els cursos de vesprada per a adults, organitzats en 5 nivells i que donen accés als certificats oficials de la Generalitat de Catalunya;²²⁷ la campanya *Català pels barris i pels pobles*, que consisteix en activitats de sensibilització a la llengua i a la cultura catalanes que es fan en diversos barris de la ciutat de Perpinyà i pels pobles de la Comunitat d'Agglomeració de Perpinyà-Mediterrània, i la campanya de *Voluntariat per la llengua* que té per finalitat formar parelles d'intercanvi per a fomentar la pràctica de la llengua catalana.

Pel que fa a la Franja, cal recordar l'oferta de cursos de català que organitzen les associacions que formen part d'Iniciativa Cultural de la Franja, com per exemple els cursos que imparteix l'Associació Cultural del Matarranya a diverses localitats.

A l'Alguer s'han impulsat els cursos de català per a adults, a través de centres com l'Escola de Alguerés Pasqual Scanu, de l'Obra Cultural de l'Alguer, o els Cursos de Català de l'Alguer que organitza Òmnium Cultural de l'Alguer amb el suport del municipi de l'Alguer, sense oblidar els que organitza la Universitat de Sàsser. Aquests cursos donen accés a la matrícula per a obtenir el Certificat Internacional de Català.

---

²²⁶ *Diari d'Andorra*, 24/03/2009.

²²⁷ Amb 311 inscrits al 2008. Font: Secretaria de Política lingüística, *Informe de política lingüística 2008*.

2.4 Els mitjans de comunicació i les indústries culturals

Bernat López López

Departament d'Estudis de Comunicació

Universitat Rovira i Virgili

Aquest capítol²²⁸ confirma una obvietat, ben sabuda de fa molt de temps: la llengua catalana es troba minoritzada en el conjunt de l'oferta i del consum mediàtics i de productes culturals (llibres, música, videojocs, cinema), una situació particularment accentuada a la Catalunya del Nord, al País Valencià i a les Illes Balears, i no tan marcada a Catalunya i a Andorra. També s'observen notables diferències entre mitjans. Així, mentre que a Catalunya en la ràdio generalista l'oferta i el consum en català ronden el 50%, aquest percentatge baixa fins al voltant d'un terç en el cas de la ràdio musical. El 2009 tan sols un 27% de les capçaleres de premsa diària (comptant totes les categories) i un 13,6% dels exemplars difosos a Catalunya van ser en llengua pròpia. A mitjan 2010 poc més d'una quarta part (un 28,4%) dels canals de TDT que es rebien a tot el Principat eren en llengua pròpia, percentatge que, pel que fa a l'audiència, disminuïa a un 26,2% de la quota de pantalla conjunta de l'oferta en català per al 2009. Pel que fa a les indústries culturals d'edició discontinua, el sector del llibre és l'únic en què el català assoleix una presència *digna*, amb un 26% del total de títols produïts el 2008 per les editorials de Catalunya. En el cinema, els videojocs i la música, l'oferta i sobretot el consum són gairebé anecdòtics. I tot això sempre referint-nos a Catalunya, l'àmbit del domini on la llengua pròpia ha assolit un major grau de normalització als mitjans i les indústries culturals. Els mitjans de proximitat i Internet semblen ser els únics terrenys que conviden a un diagnòstic optimista pel que fa a la implantació de la llengua catalana, amb diversos indicadors esperançadors.

2.4.1 Premsa diària

Tant si analitzem l'oferta com la demanda, es constata que la premsa diària en català continua ocupant una posició marginal al conjunt dels territoris del domini lingüístic, amb l'excepció relativa d'Andorra. L'any 2009, dels 33 diaris²²⁹ que es difonien a Catalunya (comptant premsa de pagament i gratuïta, estatal, nacional, metropolitana i local-comarcal), només 9 capçaleres, un 27,3% del total, s'editaven en català. És a dir, gairebé tres quartes parts de l'oferta continua essent de diaris publicats totalment o majoritàriament en llengua castellana. Aquest desequilibri és particularment marcat pel que fa a la premsa d'àmbit estatal, nacional i metropolitana (Barcelona), la que té major difusió, en què de 22 diaris només 2 s'editen en la llengua pròpia. En l'àmbit local i comarcal predominen els diaris en català (7, per 5 en castellà), tot i que en aquest cas estem parlant de difusions comparativament baixes. Durant el període 2008-2009 han desaparegut dos diaris en castellà, els gratuïts metropolitans *Metro Directe* i *Universal*, i el també gratuït en català *Aquí*, que es difonia al Camp de Tarragona.

El 2009 tan sols un 13,6% dels exemplars de diaris difosos a Catalunya (totes les categories incloses) corresponia a capçaleres en català, contra un 86,4% en castellà. Entre 2000 i 2004 aquest percentatge estava estabilitzat entorn del 19,5% d'exemplars en llengua catalana, però la irrupció de la premsa gratuïta va suposar una forta davallada d'aquest percentatge (11,8% el 2005), ja que el pes del castellà és encara més fort en aquest tipus de diaris. El 2007 s'havia recuperat fins a un 14,4%, però la crisi del període 2008-2009, que ha suposat una pèrdua

²²⁸ Aquest capítol es publica en el marc d'un acord de cooperació entre l'*Informe sobre la llengua 2008-2009* de la Xarxa Cruscat-IEC i l'*Informe de la comunicació a Catalunya* de l'Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona (InCom-UAB), que compta amb la col·laboració científica del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura (FUNDACC). L'autor agraeix a l'InCom-UAB, i en especial al director de l'*Informe*, Dr. Miquel de Moragas, la seva excel·lent disposició a facilitar aquesta col·laboració. També agraeix a Enric Castelló el seu ajut pel que fa a les fonts d'informació sobre el País Valencià.

²²⁹ Les dobles edicions d'*El Periódico de Catalunya* i del *Segre* es compten com a diaris diferents a efectes d'aquest còmput.

global en la difusió a Catalunya de més de mig milió d'exemplars, sembla haver afectat més, proporcionalment, la difusió de la premsa en català, que ha caigut novament fins a l'esmentat 13,6% el 2009, tot i que l'any 2008 encara va ser pitjor per a la difusió de premsa en català, amb un 13,1% del total d'exemplars. Aquesta davallada en la proporció d'exemplars en català difosos entre 2007 i 2009 es constata en tots els subsectors de la premsa diària, com es veu a continuació.

Així, el català només és majoritari en la difusió de diaris locals i comarcals de pagament, amb un 57,9% dels exemplars difosos el 2009, una xifra molt similar a la de 2004 (57,3), tot i que el 2007 aquest percentatge havia assolit el 58,3%. En canvi, al subsector dels diaris estatals i nacionals generalistes de pagament el català assoleix el 2009 tan sols un 17,9% dels exemplars difosos, gairebé tres punts menys que el 2007. Al conjunt dels diaris generalistes (comptant premsa estatal, nacional i comarcal) un 23,9% dels exemplars difosos el 2009 van ser en català, novament per sota del pic que va suposar el 26,6% de l'any 2006. És força remarcable que el subsector de la premsa diària especialitzada (esportiva i econòmica) de pagament sigui íntegrament en castellà,²³⁰ dada que fa baixar la difusió d'exemplars en català a un 17,8% del conjunt de la premsa de pagament, més de 3 punts per sota del 21% de 2006. Finalment, com s'ha dit, el subsector de la premsa diària gratuïta és el que presenta unes dades pitjors pel que fa a difusió d'exemplars en català (sense comptar, és clar, els diaris especialitzats de pagament), ja que el 2009 aquells van assolir tan sols un 8,7% de la difusió del subsector, dos punts menys que el 2007.

Les dades d'audiència (individus) que proporciona el Baròmetre de la Comunicació i la Cultura, en canvi, no confirmen aquesta tendència negativa de la difusió de premsa en català. D'entrada, el català surt més ben parat en les dades d'audiència del Baròmetre del 2009, amb un 20,4% de l'audiència agregada conjunta per als diaris en català, mentre que en les dades de difusió de l'OJD, hi consta un 13,6% dels exemplars difosos el mateix any. Entre 2007 i 2009, la penetració (percentatge de la població catalana major de 14 anys que consumeix habitualment la categoria de mitjà en qüestió) dels diaris en català va pujar un punt, d'un 11,8% a un 12,8% del total de la població, contra un 36,1% de penetració de la premsa en castellà el 2009. El Baròmetre sí que confirma, d'altra banda, la posició minoritària dels diaris en català, que assoleix gairebé una penetració tres vegades inferior a la premsa diària en castellà. En la mateixa línia, l'audiència agregada a Catalunya dels diaris en català, tot i mantenir-se minoritària (només una cinquena part del total), va pujar més de dos punts, d'un 18,1% del total el 2007 a un 20,4% el 2009, mentre que l'audiència agregada dels diaris en castellà totalment o majoritàriament va passar d'un 81,9% a un 79,6% en el mateix període. Així doncs, sembla que les dades de difusió i les d'audiència presenten resultats contradictoris: mentre la proporció d'exemplars en català sobre el total ha disminuït arran de la crisi, l'audiència de la premsa en català ha crescut, tot i que modestament, en relació amb la dels diaris en castellà.

Al País Valencià i a les Illes Balears la situació de la premsa diària en català és molt més precària, com és ben sabut. Al País Valencià no s'edita cap diari en la llengua pròpia, i l'única difusió de quotidians en català es correspon als 500 i escaig exemplars de mitjana que hi van difondre el 2009 l'*Avui* i la versió en català d'*El Periódico de Catalunya*. A les Balears existeix un únic diari en català, el *Diari de Balears*, amb una difusió (no controlada per l'OJD) d'uns 5.000 exemplars, que sumats als 600 aproximadament que van difondre conjuntament el 2009 l'*Avui* i la versió en català d'*El Periódico* suposen una mica més d'un 4% del total d'exemplars de diaris de l'Estat espanyol difosos a les Illes Balears (càlcul propi a partir de dades de l'OJD). Segons dades del Baròmetre, el 2009 la penetració de la premsa diària en català a les Balears va ser d'un escassíssim 2,9% de la població major de 14 anys, enfront del 50,5% dels diaris en castellà. En canvi, a Andorra els quatre diaris autòctons (*El Periòdic d'Andorra*, el *Diari d'Andorra* i els gratuïts *Bondia* i *Més*) s'editen en català; a aquests cal afegir l'*Avui* i la versió catalana d'*El*

²³⁰ L'única excepció és *El 9 Esportiu de Catalunya*, que com que es ven conjuntament amb *El Punt* no computa separatament a l'OJD.

Periódico, que hi tenen una petita difusió. No es disposa de dades de difusió i d'audiència per al país dels Pirineus, però es pot suposar que, proporcionalment, a Andorra la posició relativa de la premsa diària en català és millor que als altres territoris del domini.

2.4.2 Revistes

Pel que fa al sector de les revistes, no es disposa de dades actualitzades per a Catalunya, ja que les últimes que ha publicat el Gabinet Tècnic del Departament de Cultura, l'abril de 2010, corresponen a 2006 (Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya, 2010). En aquestes xifres, relatives només a les publicacions editades a Catalunya, no pas a totes les que s'hi consumeixen, es constata un clar predomini dels setmanaris editats en català per nombre de capçaleres, un 85,2% del total, percentatge que ha anat creixent des del 80% de 2002. En canvi, aquesta proporció s'inverteix quan s'analitzen les publicacions d'altra periodicitat, de les quals només un 26,5% de les editades a Catalunya van ser en la llengua pròpia l'any 2006, amb una tendència decreixent des del 32,9% de 2002. En el còmput total de revistes les capçaleres en català predominen lleugerament, un 51,4% del total el 2006, amb una tendència subtilment creixent des de 2002 (49,5%).

Si analitzem la difusió, el balanç és força més negatiu per a les publicacions en català. El 2006 un 57,7% dels exemplars de setmanaris editats a Catalunya va ser en la llengua pròpia, però només ho van ser un 16,7% de les publicacions d'altra periodicitat. En el còmput global, la difusió d'exemplars en català va ser el 2006 d'un 33,7% del total corresponent a revistes editades a Catalunya. Òbviament, si s'ampliés aquest còmput al conjunt de revistes que es consumeixen a Catalunya (incloent-hi per tant les que s'editen fora del Principat), el balanç pel que fa a l'oferta i la demanda de revistes/exemplars en català seria força pitjor.

En contrast, un estudi propi sobre l'important subsector de la premsa gratuïta no diària, elaborat per al capítol "La llengua" de l'*Informe de la Comunicació a Catalunya 2007-2008*, revela que l'any 2008 al voltant d'un 79% de les 172 capçaleres editades a Catalunya i d'un 60% dels gairebé 90 milions d'exemplars difosos eren en català, mentre que un 9,3% de les capçaleres i un 30% dels exemplars corresponien a publicacions mixtes (català-castellà). Per tant, es pot afirmar que el català gaudeix d'una relativa bona salut en aquest subsector a Catalunya.

Pel que fa a l'audiència, les dades del Baròmetre revelen que els setmanaris i bisetmanaris en català van assolir a Catalunya una penetració del 14,4% de la població de 14 anys o més el 2009, contra un 25,5% dels setmanaris i bisetmanaris en castellà. L'audiència agregada dels setmanaris i bisetmanaris en català va suposar el 2009 un 36,2% del total del subsector, contra un 63,8% de publicacions en castellà. En el subsector de les revistes mensuals i d'altra periodicitat, el percentatge de l'audiència agregada corresponent a publicacions en castellà encara va ser superior: un 81,5% davant d'un 18,5% corresponent a publicacions en català.

Al País Valencià i a les Illes Balears el sector de les revistes en llengua pròpia és encara més clarament minoritari en el conjunt de l'oferta i de la demanda, amb major presència en l'àmbit local i comarcal que en el de les publicacions amb difusió al conjunt del territori. Segons Peris, Iglesias i Papí-Gálvez (2010: 69), una de les raons i alhora símptoma de l'escassa força de les publicacions periòdiques en valencià és que fins a la primavera de 2009 no es va fundar l'Associació de Publicacions Periòdiques Valencianes, que compta a mitjan 2010 amb una quarantena de capçaleres associades. Bernardo, Gámir i Martínez (2010: 47) informen que el 2008 existien 103 revistes en valencià, amb un tiratge conjunt d'uns 409.000 exemplars. Només subsisteixen dues revistes en llengua pròpia d'informació general: *El Temps* i *Saó*; les males dades de difusió d'*El Punt* i *L'Avanç* van provocar el tancament de la seva edició en paper. En l'àmbit local i comarcal existeixen una vintena de publicacions en valencià, amb una tirada conjunta al voltant dels 62.000 exemplars. El valencià també està força present en el subsector de les revistes especialitzades en cultura i ensenyament, amb 36 capçaleres i un tiratge conjunt d'uns 254.000 exemplars.

2.4.3 Ràdio

En el sector radiofònic, a Catalunya el català gaudeix de relativa bona salut en el subsector de la ràdio generalista de cobertura nacional (emissores estatals i de cobertura autonòmica), a on les emissions en llengua pròpia suposen un 51,6% del total de l'audiència agregada, i en el de la ràdio temàtica informativa, amb un 57,3% de l'audiència agregada. El 2009 emetien quatre estacions generalistes en català (Catalunya Ràdio, RAC 1, COM Ràdio i Ràdio 4) per cinc en castellà, totes d'àmbit estatal. En el primer cas la proporció d'audiència de les emissions en català ha anat creixent en els últims 10 anys, sobretot gràcies a l'estabilitat relativa de Catalunya Ràdio i a l'auge de RAC 1, la qual ha crescut no només a costa de la primera, sinó sobretot de les emissores d'àmbit estatal. En l'àmbit de la ràdio informativa en català cal destacar el paper de Catalunya Informació, que ella sola suposa l'esmentat 57,7% de l'audiència agregada del subsector. En canvi, en el subsector de la ràdio musical les emissores en què la locució es fa en català suposen al voltant d'un 45% de les aproximadament 22 freqüències en funcionament, però només un 31,5% de l'audiència agregada. Aquí no ha estat suficient el bon comportament de RAC 105, d'iCat FM i de les emissores del grup Flaix per contrarestar el pes de les radiofórmules d'àmbit estatal. De fet, les vuit emissores musicals radiades en català estan en minoria numèrica davant de les 12 radiades en castellà. La nota positiva és que la posició relativa de les emissions en català pel que fa a proporció de l'audiència agregada ha millorat en tots tres subsectors (ràdio generalista, musical i especialitzada en notícies) entre 2008 i 2009.

Al País Valencià la ràdio en llengua pròpia es troba fortament minoritzada. Les úniques emissores per a tot el territori que emeten en valencià són les públiques Ràdio 9 i Sí Ràdio, amb audiències minoritàries en el conjunt del sistema radiofònic, a on predomina fortament, per tant, l'oferta i el consum de ràdio en castellà. En el subsector de la ràdio local i comarcal la llengua pròpia té més presència, tot i la manca de suports institucionals, sobretot per part de la Generalitat (Peris, Iglesias i Papí-Gálvez, 2010: 68). La ràdio de proximitat també és el subsector radiofònic a on el català té més presència a les Illes Balears, en contrast amb la ràdio de cobertura per a tot l'arxipèlag, a on l'única emissora en català amb una audiència significativa és l'autòctona IB3 Ràdio, de l'ens públic radiotelevisiu autonòmic, amb uns 28.000 oients el 2009 segons dades del Baròmetre. En canvi, a Andorra el català gaudeix aparentment de millor salut a les ones radiofòniques. De les aproximadament 37 emissores de FM que es reben al país dels Pirineus (autòctones o provinents dels països veïns), 15 estan radiades totalment o majoritàriament en llengua pròpia, incloent-hi les emissores públiques Ràdio Nacional d'Andorra i Andorra Música, un 40,5% de l'oferta, percentatge idèntic al d'emissores en castellà. La resta correspon a ràdios en francès.

2.4.4 Televisió

En matèria televisiva els canvis tecnològics i reguladors dels darrers sis anys, sobretot l'autorització de dues noves cadenes estatals en obert i la transició cap a la TDT, han suposat una progressiva minorització de l'oferta i del consum de televisió en llengua pròpia en tots els àmbits del domini, tendència de la qual només se n'ha escapat la televisió local i comarcal. Però l'escassíssim pes d'aquesta darrera en els còmputos d'audiència ha impedit que aquesta consolidació del català en la televisió de proximitat hagi contrarestat la macrotendència assenyalada. Així, a Catalunya l'oferta de televisió en català de cobertura nacional s'ha incrementat modestament en relació amb el boom de canals en castellà que ha propiciat la TDT: a mitjan 2010 es rebien 10 canals en català totalment o majoritàriament, per uns 25 en castellà. Pel que fa a l'audiència, la quota de pantalla sumada de TV3 i el 33/K3 s'ha anat reduint des d'un 28,4% el 2002 fins a un 16,4% el 2009. Segons el Baròmetre, l'oferta de televisió en català va assolir el 2009 a Catalunya una quota de pantalla conjunta del 26,2%, poc més d'una quarta part del total.

A les Balears, l'oferta totalment o majoritàriament en català a la TDT és de 7 canals sobre un total de 30, gràcies a l'acord entre els governs balear i català que ha permès l'emissió a les illes dels quatre canals de Televisió de Catalunya des de febrer de 2010. IB3 va registrar a les Balears un 5,2% de quota de pantalla el 2009, mentre que l'audiència dels canals de Televisió de Catalunya hi és molt minoritària. Per tant, la situació de la llengua catalana a la televisió és sensiblement pitjor a les Balears que no pas a Catalunya. El mateix passa, encara més accentuat, al País Valencià, a on a mitjan 2010 tan sols tres dels 29 canals de TDT de cobertura autonòmica eren en la llengua pròpia, els corresponents a Televisió Valenciana; cal matisar a més que Canal 9 emet un alt percentatge de la seva programació en castellà. L'audiència conjunta dels canals de TVV no va superar el 12,9% de quota de pantalla el 2009, segons dades de TNS citades a l'informe de Corporación Multimedia. La bel·ligerància de la Generalitat Valenciana contra les emissions de TV3, amb els coneguts tancaments de repetidors, ha suposat la pràctica desaparició d'aquesta cadena de les estadístiques d'audiència a la Comunitat Valenciana. En canvi, l'oferta de televisió en català a la TDT andorrana és de cinc canals, quatre de la CCMA més l'autòctona Andorra Televisió. Competeix amb els sis canals generalistes espanyols (en castellà) i amb una selecció de 9 canals en altres idiomes (francès, anglès i portuguès). És a dir, l'oferta de canals en català a Andorra està gairebé igualada amb la de cadenes en castellà.

2.4.5 Indústries culturals

El cinema en català no aixeca cap: això es desprèn de les dades d'audiència del Baròmetre, segons les quals el 2009 tan sols un 3,8% de la població del Principat va assistir a una pel·lícula amb la banda sonora en català, per sota del 4% de 2007. Les dades de la Conselleria de Cultura tampoc no conviden a l'optimisme: tot i l'augment sostingut de l'oferta, de 72 films amb banda sonora o subtitulats en català projectats el 2000 a 147 el 2008, aquest darrer any només un 3,5% dels espectadors de cinema a Catalunya ho va ser de films en català, per sota del 3,66% de 2003. En l'àmbit de la música i dels videojocs el panorama no és gaire millor per al consum de productes en català. El 2009 tan sols un 5,8% de la població catalana major de 14 anys va escoltar música en català en contrast amb el 61,6% que va afirmar haver escoltat música en castellà, i només un 1,3% va jugar amb un videojoc en versió catalana, davant d'un 84,1% en versió castellana.

El 2008 les editorials amb seu de Catalunya van publicar 8.507 llibres en llengua pròpia d'un total de 32.741 títols produïts; és a dir, la producció en català va suposar un 26% del total, percentatge que s'ha anat reduint des del 28,2% de 2005. Les xifres absolutes també s'han encongit en relació amb el 2006 (8.882 títols) (Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat, 2010). Segons un estudi encarregat pel Gremi d'Editors de Catalunya (Conecta Research and Consulting, 2010) amb la població del Principat com a univers, el 2009 només un 23,5% dels enquestats llegien habitualment en català, contra un 73,1% en castellà. Les dades són lleugerament millors per al català que l'any anterior, en què el percentatge va ser d'un 22,2. El percentatge de lectors que llegeixen habitualment i ocasionalment en català va pujar fins al 71,1%. El 20% dels enquestats va afirmar que l'últim llibre que havia comprat era en català, davant d'un 74,2 en castellà.

2.4.6 Internet

La llengua catalana sembla haver trobat a la Xarxa un important àmbit d'expressió i d'expansió. Continua l'èxit del domini .cat, que ha passat de poc més de 8.000 URL registrats a l'inici de la seva existència (abril de 2006), als més de 41.000 de mitjan 2010.²³¹ Altres indicadors apunten igualment cap a una relativa bona salut de la llengua catalana a Internet: el català ocupa a mitjan 2010 el catorzè lloc en el rànquing de llengües més representades per nombre de webs

²³¹ www.puntcat.cat, consultat el maig de 2010.

recollits a l'Open Directory Project, un cercador indexat manualment.²³² A la Wikipedia el català és també, per les mateixes dates, la catorzena llengua més representada per nombre d'articles, havent superat la quinzena posició de l'any anterior i la vint-i-unena del 2007.²³³ I segons un estudi de Webmasters Independents en Català de Cultura i d'Àmbits Cívics,²³⁴ l'abril de 2010 gairebé un 60% de les empreses i institucions amb seu als territoris de parla catalana tenia una versió en català del seu web, percentatge que no ha parat de créixer des del 40,7% d'agost de 2002. La lectura negativa d'aquesta dada és que un 40% d'aquestes empreses i institucions encara no tenen versió del seu web en la llengua pròpia, la qual cosa no deixa de ser un clar indicador de la situació anòmala de la normalització del català en el seu propi domini lingüístic, fins i tot en un àmbit presumptament propici com és Internet. Això queda confirmat amb les dades d'audiència del Baròmetre, segons el qual només un 47,5% de la població catalana major de 14 anys va accedir el 2009 a continguts d'Internet en llengua catalana, davant d'un 93% en castellà.

Internet ha servit també com a plataforma per a l'expansió de l'oferta de mitjans del País Valencià en llengua pròpia: el 2009 un 13,8% dels 290 mitjans digitals censats eren únicament en valencià i un 14,5% empraven tant el valencià com el castellà. Tot i això, el castellà continua essent hegemònic en l'oferta, amb un 65,9% dels webs registrats (López García *et al.*, 2010).

2.4.7 Bibliografia i referències

BERNARDO, José María, José Vicente GÁMIR i Francesc MARTÍNEZ SANCHIS (2010). "La comunicació en la Comunidad Valenciana y su contexto". A López García, Guillermo (ed.): *El ecosistema comunicativo valenciano*. València: Tirant lo Blanch.

CONNECTA RESEARCH AND CONSULTING (2010). *Hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya, any 2009*. <http://www.gremieditors.cat/AdArch/Bilio/Ftp/HLCL009Catala.pdf>, consultat el maig de 2010.

CORPORACIÓN MULTIMEDIA (2010). *Datos de audiencias de televisión 2010: el último año de la era analógica*. <http://www.corporacionmultimedia.es/informes/Audiencias-de-Television-2009.html>, consultat el maig de 2010.

DEPARTAMENT DE CULTURA I MITJANS DE COMUNICACIÓ DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (2010): *Estadístiques culturals de Catalunya 2010*. http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/Cultura/Documents/Arxiu/Arxius%20GT/ECC_2009.pdf, consultat el maig de 2010.

LÓPEZ GARCÍA *et al.* (2010). "Cibermedios y web 2.0". A López García, Guillermo (ed.): *El ecosistema comunicativo valenciano*. València: Tirant lo Blanch.

LÓPEZ, Bernat (2007). "La llengua". A Moragas, Miquel de *et al.* (ed.): *Informe de la Comunicació a Catalunya 2005-2006*. Bellaterra: Servei de Publicacions de la UAB.

LÓPEZ, Bernat (2009): "La llengua". A Moragas, Miquel de *et al.* (ed.): *Informe de la Comunicació a Catalunya 2007-2008*. Bellaterra: Servei de Publicacions de la UAB.

PERIS, Àlvar, Mar IGLESIAS i Natalia PAPI-GÁLVEZ (2010). "Identidades, culturas y lenguajes". A López García, Guillermo (ed.): *El ecosistema comunicativo valenciano*. València: Tirant lo Blanch.

²³² www.dmoz.org, consultat el maig de 2010.

²³³ meta.wikimedia.org/wiki/List_of_Wikipedias#All_Wikipedias_ordered_by_number_of_articles, consultat el maig de 2010.

²³⁴ wiccac.cat/hist_resums.html, consultat el maig de 2010.

2.5 Institucions públiques. Projectió exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció

Anna Torrijos López

Llicenciada en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona

2.5.1 Institucions públiques

L'Estat espanyol

En aquest període, tot i algunes passes per part de l'administració de l'Estat, les institucions polítiques en general de l'Estat espanyol continuen aplicant un règim monolingüe castellà en la seva organització i el seu funcionament.

En primer lloc, quant a l'ús de les llengües cooficials diferents del castellà al Congrés dels Diputats, cal destacar que el reglament segueix sent el Reglamento del Congreso de los Diputados de 10 de febrero de 1982. L'1 d'abril de 2008 amb el nou president del Congrés, José Bono, la perspectiva d'usar el català, el basc i el gallec al congrés encara es veu més lluny, atès que el nou president declara en diverses ocasions²³⁵ que no seguirà la interpretació de Manuel Marín que sí que permetia certs usos d'aquestes llengües. Bono declara que amb el reglament actual no permetrà usar una llengua diferent al castellà i, no sembla que a curt termini hi hagi intenció de finalitzar amb la reforma del reglament que havia iniciat l'anterior president del Congrés. Cal destacar com a indicador que el web dels Congrés de Diputats només està disponible en castellà.

En canvi, pel que fa al Senat, i en el mateix sentit que els procediments duts a terme en l'anterior període, el 19 de maig de 2009 s'aprova (amb el vot en contra del PP) una moció del grup d'Entesa Catalana de Progrés (PSC, ERC, ICV, EUiA) per la normalització de l'ús de les llengües a l'administració de l'Estat per tal que el català, el gallec i el basc puguin ser usats als plens al Senat. Segons el grup, amb aquesta aprovació queda implícit que el proper any 2010 es podran usar aquestes llengües als plens.

Quant a l'Administració de l'Estat, en aquest període es declaren compromisos per part del Govern per promoure el català, el gallec i el basc al funcionament i les organitzacions estatals²³⁶ i d'altres com les ambaixades.²³⁷ Tot i això, les mancances encara són importants. És així com la mateixa ministra d'Administracions Públiques reconeix que encara queden processos per complir i demana més temps per treballar en les traduccions de webs i altra documentació. A més, es comprova que alguns dels webs traduïts no disposen de tots els continguts en català, gallec i basc²³⁸ i es produeix alguna reclamació per part de Ministeris de documentació que no ha estat entregada en castellà.²³⁹

El més destacable del període és la constitució del Consell de les Llengües Oficials. Com ja es va comentar en l'anterior informe (2005 – 2007) arran del primer informe del Consell d'Europa sobre l'aplicació a Espanya de la *Carta europea de les llengües regionals o minoritàries* es va constituir una comissió d'experts dins del Ministeri d'Administracions Públiques la conseqüència més important de la qual és l'aprovació del *Real Decreto 905/2007, de 6 de julio, por el que se crean*

²³⁵ ABC, 30/1/2008; Avui, 2/02/2009.

²³⁶ Compareixença de la ministra d'Administracions Públiques al Congrés dels Diputats el 19/06/2008. *La Razón*, 20/06/2008; *El Punt*, 12/03/2009.

²³⁷ *La Gaceta*, 21/10/2009.

²³⁸ *El Periódico*, 7/01/2008.

²³⁹ *Avui*, 27/03/2008. El Ministeri de Cultura reclama documentació en castellà en relació al procediment de retorn dels papers de Salamanca.

el Consejo de las Lenguas Oficiales en la Administración General del Estado y la Oficina para las Lenguas Oficiales.²⁴⁰ En el període que ens ocupa el fet més important és la realització de la reunió constitutiva del Consell de les Llengües Oficials el 28 de gener de 2008 en la qual es realitza “una valoració molt positiva del compliment de la normativa i es destaquen els principals avanços produïts tant en la promoció del plurilingüisme com en la garantia dels drets dels ciutadans que resideixen en comunitats autònomes amb llengües cooficials”²⁴¹. Aquesta valoració es basa en les mesures preses pel Consell de Ministres amb l’aprovació del Pla de desenvolupament d’accés electrònic dels ciutadans als serveis públics²⁴² que inclou el compromís d’implantar una plataforma d’assistència a la traducció per a tots els ministeris que ho requereixin; per al Ministeri de Justícia amb un sistema de traducció automàtica dels certificats i altra documentació, i per al Ministeri d’Afers Exteriors i Cooperació amb la traducció a les llengües oficials del Tractat de la Unió i del Tractat sobre el Funcionament de la Unió, etc. A més, en la reunió constitutiva del Consell se’n consolida l’òrgan permanent: l’Oficina de les Llengües que tindrà com a primera tasca l’actualització del diagnòstic de la situació sobre el compliment de la normativa vigent a través d’una enquesta a totes les delegacions del Govern de les comunitats amb llengua cooficial.

La segona reunió del Consell es produeix el 23 de juny de 2009 i en aquesta es presenta l’Informe 2008 de l’Oficina, exigit a l’article 8.3 del Real Decret 905/2007. En aquest informe es destaquen “les millores i avanços significatius durant l’any 2008 sobre l’ús de les llengües oficials en l’Administració General de l’Estat i, en concret, pel que fa als àmbits normatiu, de capacitació lingüística dels empleats, sobre impresos, models, cartells, rètols i senyalitzacions, i quant a pàgines web de l’Administració General de l’Estat” i a més, se citen aquells organismes amb bones pràctiques. Tot i això, s’informa a tots els organismes del seu grau de compliment de la Llei 11/2007, de 22 de juny, per tal que els continguts dels webs estiguin disponibles a 31 de desembre de 2009 amb les llengües cooficials. A més, es realitzen un seguit de recomanacions al Consell.

Al desembre de 2008 es fa públic l’Informe del Comitè d’Experts i la Recomanació del Comitè de Ministres del Consell d’Europa sobre l’aplicació a Espanya de la *Carta europea de les llengües regionals o minoritàries* en el segon període.²⁴³ En aquests documents es fan un seguit de recomanacions i valoracions a l’Estat espanyol en relació amb les llengües que són oficials juntament amb el castellà. Pel que fa al català, el Comitè de Ministres recomana que les autoritats espanyoles prenguin les mesures jurídiques necessàries i revisin la contractació, programes de carrera i formació per assegurar un percentatge adequat de personal que conegui les llengües de les comunitats autònomes on treballen, assegurin la presència de totes les llengües regionals o minoritàries als serveis públics estatals i es prenguin les mesures per adoptar un marc jurídic específic per protegir i promoure les llengües aragonesa i catalana a Aragó.²⁴⁴

Finalment, quant als usos de català a l’administració central de l’Estat, cal remarcar una reivindicació emblemàtica per part dels governs autonòmics: la Declaració de París (8 de febrer de 2008), signada per Catalunya, Galícia, Euskadi i Illes Balears que pretén promoure l’ús de les llengües oficials a Espanya.

Quant a l’administració perifèrica de l’Estat, com ja s’ha vist es donen alguns avenços segons l’Informe 2008 de l’Oficina de les Llengües Oficials. En aquest sentit, hi ha algunes actuacions

²⁴⁰ BOE, núm. 172, de 19 de juliol de 2007.

²⁴¹ Nota de premsa de la reunió constitutiva del Consell de les Llengües Oficials:

http://www.mpt.es/documentacion/politica_autonomica/Oficina_Lenguas_Oficiales/Calendario_Reuniones/Borrador_Nota.html.

²⁴² Ley 11/2007.

²⁴³ Recomanació RecChL (2008) 5 del Comitè de Ministres sobre l’aplicació de la *Carta europea de les llengües regionals o minoritàries* a Espanya. Aprovada pel Comitè de Ministres el 10 de desembre de 2008 a la reunió número 1.044 dels representants dels ministres.

²⁴⁴ Només s’han especificat les recomanacions referides a la llengua catalana i aragonesa.

importants com el compromís de la Guàrdia Civil i la policia espanyola a respectar els drets lingüístics acompanyat de cursos organitzats per a aquests col·lectius.²⁴⁵

A les Illes Balears, a banda del treball amb la Guàrdia Civil i la Policia de l'Estat, la Comissió d'Assumptes Institucionals i Generals del Parlament de les Illes Balears, en sessió tinguda el 16 d'abril del 2008, va aprovar una resolució derivada d'una proposició no de llei, presentada pel Grup Parlamentari BLOC per Mallorca i PSM-Verds, relativa al català en l'Administració general de l'Estat: "Primer. El Parlament de les Illes Balears insta el Ministeri d'Administracions Públiques del Govern de l'Estat a garantir que tots els serveis de l'Administració General de l'Estat, tant si són de gestió directa com per contractació externa, puguin atendre els ciutadans en llengua catalana, a més de normalitzar l'ús de la llengua pròpia en el treball administratiu. Segon. El Parlament de les Illes Balears insta el Ministeri d'Administracions Públiques del Govern de l'Estat a fer necessari el coneixement de la llengua catalana per poder proveir els llocs de feina en l'Administració General de l'Estat a les Illes Balears o per contractar serveis amb atenció al públic. L'exigència serà proporcional a les necessitats del lloc, i mai inferior als coneixements exigits de la llengua castellana".²⁴⁶

Finalment, els usos lingüístics a l'Administració de Justícia indiquen que hi ha pocs avenços en aquest període. Així, el govern de l'Estat no veu necessari el requisit lingüístic en el cas dels jutges²⁴⁷ i, de la mateixa manera, les sentències del Tribunal Suprem de 21 i 22 de febrer de 2008 enjudicien un supòsit ja vist en la Sentència de 16 de febrer de 2007, relatiu a la valoració de les llengües oficials pròpies per proveir determinades places de jutge de jutjats mercantils. El Tribunal reafirma que el mèrit lingüístic que preveu la Llei orgànica del poder judicial inclou tots els supòsits de provisió de places i no hi caben excepcions, tal com havia pretès el Consell General del Poder Judicial.

Cal remarcar la iniciativa de la Generalitat de Catalunya per tal de diagnosticar els usos lingüístics a l'administració de Justícia²⁴⁸ duta a terme l'any 2008 que remarquen que, segons les respostes dels secretaris judicials, un 25,2% dels judicis es fan en català i la resta en castellà i que en el 64,2% dels casos el criteri per escriure les sentències és fer-ho en castellà. En canvi, al voltant del 75% dels rètols principals estan escrits en català, un 25% en ambdues llengües i és testimonial (menys d'un 1%) els rètols principals escrits només en castellà. A banda d'aquesta actuació, la Generalitat de Catalunya ha creat en aquest període l'espai Lexcat que publica versions actualitzades de normativa estatal en català.

Els territoris: administració estatal, autonòmica i local

Andorra

Les dades de l'Enquesta sobre *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra 2009 (1995-2009)* mostren que els usos del català a l'administració pública andorrana són majoritaris (vegeu el Gràfic 10). Així, considerant les persones que en els darrers 12 mesos han anat a alguna de les entitats públiques per les quals s'ha demanat,²⁴⁹ s'observa que la majoria de la població ha estat atesa en català (82,2%); un 11,9% en català i castellà, i un 4,5% només en castellà. Segons l'informe, la població que no és atesa en català són sobretot persones novingudes i que no coneixen el català, i per aquest motiu el personal de l'Administració les atén en altres llengües.

²⁴⁵ *El Punt*, 10/10/2009; *La Razón*, 21/12/2009.

²⁴⁶ BOPIB, núm. 38, de 25 d'abril de 2008

²⁴⁷ *Levante*, 2/05/2009.

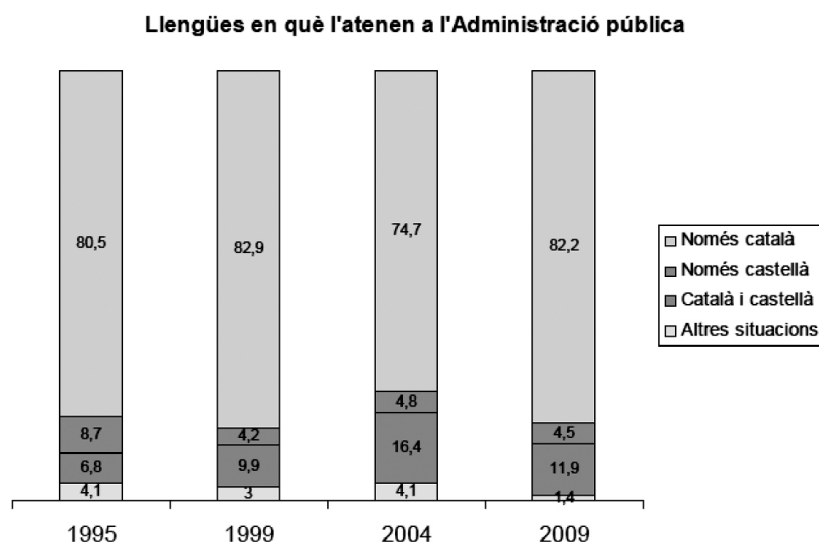
²⁴⁸ Generalitat de Catalunya. Enquesta d'usos lingüístics a l'administració de Justícia 2008:

http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/Dades_territori_poblacio/Altres/Arxius/EULIP2008_Just_present.pdf.

²⁴⁹ Govern, Batllia, comuns, Servei de Policia, Servei d'Immigració, STA (Andorra Telecom), CASS (Caixa Andorrana de Seguretat Social) i FEDA (Forces Elèctriques d'Andorra).

Cal destacar, a més, que aquest ús del català a les administracions públiques andorranes s'ha vist reforçat en els últims anys i en el període analitzat ja que l'ús del català sol en el 2004 era de 74,7% i l'ús del català compartit amb el castellà era més alt en aquell any (16,4%).

Gràfic 10

Font: Institut d'Estudis Andorrans. Centre de Recerca Sociològica. *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra 2009 (1995-2009)*

En aquest període el Govern d'Andorra continua en la línia encetada l'anterior període pel que fa a accions de planificació lingüística d'abast general. És així com encara resta vigent el Pla Nacional Lingüístic 2006 – 2009²⁵⁰ en el qual es destaquen actuacions concretes com l'augment del control del compliment de la legislació lingüística amb la Unitat de Drets Lingüístics que es va posar en marxa el període anterior, amb la voluntat d'assegurar el compliment de la legislació lingüística en tots els àmbits, però sobretot els serveis públics, les administracions i el comerç.

En el mateix sentit, aquest període es caracteritza per l'aplicació del Reglament d'ús de la llengua oficial en organismes públics, aprovat el 2005 que va entrar en vigor aquell mateix any. És així com l'administració fa un seguiment d'aquest reglament i ha posat a disposició dels organismes que treballin per a l'administració o altres ens públics la *Sol·licitud de dispensa de compliment del Reglament d'ús de la llengua oficial en organismes públics* per tal que es justifiqui sempre la no-possibilitat d'acomplir l'esmentat reglament.

Pel que fa a les actuacions per l'extensió de l'ús del català en aquest període es continua amb el projecte Voluntariat x la llengua, iniciat a Catalunya, que consisteix a posar en contacte dues persones, una que parla català i una altra que en vol aprendre, perquè conversin en la nostra llengua una hora a la setmana com a mínim. El projecte ha anat creixent cada temporada i consolidant-se.

Com a actuació destacada i de gran difusió cal mencionar el *Dictat nacional*. La primera edició del *Dictat nacional*, a finals de 2008, va anar adreçada als escolars de segona ensenyança dels tres sistemes educatius del país. Al 2009, Política Lingüística convoca un dictat nacional obert als majors de 18 anys.

Finalment, el 6 de novembre de 2009 es varen presentar les línies estratègiques 2009 – 2013 en l'àmbit de la Promoció Cultural i Política Lingüística. Entre els aspectes més destacats, es

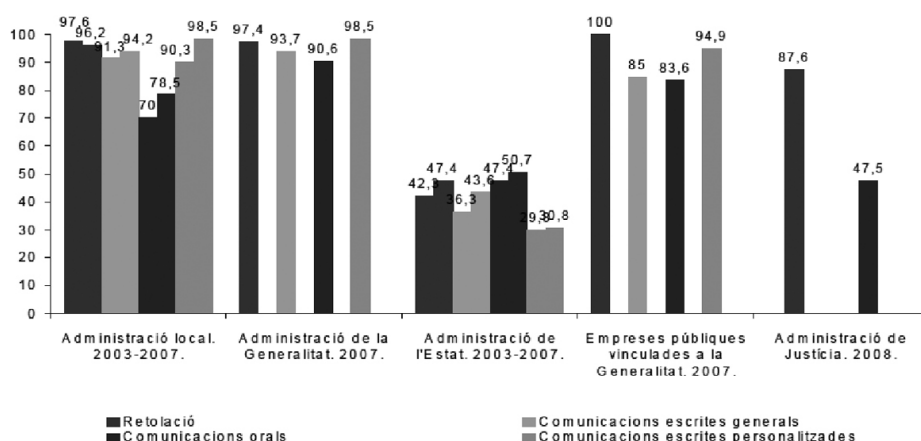
²⁵⁰ http://www.catala.ad/images/Models_documents/PNL24-10.pdf.

crearà el Servei d'Informació i Acollida per als nouvinguts al país, i es reforçarà la Unitat d'Inspecció del Servei de Política Lingüística, en el qual s'adscriuran els centres d'autoaprenentatge.

Catalunya

Els usos lingüístics a l'administració pública ubicada a Catalunya han estat objecte de diversos estudis per diagnosticar la situació de la llengua catalana a les institucions públiques. És així com a l'any 2008 s'han presentat les últimes dades d'aquesta diagnosi (vegeu el Gràfic 11).²⁵¹ A l'administració de la Generalitat l'ús del català supera el 90% en tots els àmbits estudiats (retolació, comunicacions orals, comunicacions escrites generals i personalitzades). A l'administració local l'ús del català també supera el 90% amb l'excepció dels usos orals amb els ciutadans que no arriben al 80%, cal destacar que l'ús del català a l'administració local ha augmentat respecte de l'última observació de l'any 2003. Com ja s'ha vist, els usos del català no són majoritaris a l'administració de l'Estat, tot i que han augmentat respecte del 2003 i tampoc no ho són els usos orals a l'administració de justícia.

Gràfic 11 – Ús del català en la documentació i les comunicacions. Administració pública. (2003-2008)

El coneixement de la falta d'ús de català a l'administració de justícia i al món del dret en general i l'aplicació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006 sobre la necessitat d'acreditar el coneixement de català per part de jutges i notaris han fet que l'administració de la Generalitat de Catalunya prengui algunes mesures per millorar aquesta situació. És així com s'ha signat un acord entre la Generalitat de Catalunya i el Col·legi de Notaris de Catalunya, el 23 de desembre de 2009, que té com a objectiu principal donar suport lingüístic i de formació en llengua catalana. També, en aquest període, s'ha signat un acord marc de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i el Consell dels Col·legis d'Advocats, el 29 de desembre de 2008, per tal d'impulsar accions de foment de l'ús del català en aquest àmbit.²⁵²

Un altre dels indicadors utilitzats per conèixer els usos lingüístics de les administracions són les dades de l'activitat de les Oficines de Garanties Lingüístiques. Així, durant el 2008 les OGL han atès 366 consultes i queixes de les administracions públiques (18,1% sobre el total de l'activitat de les OGL aquests anys). D'aquestes, s'han produït 99 queixes per accions de la Generalitat de Catalunya, 41 per l'administració local i 56 per l'administració de l'Estat. Cal destacar que no s'ha produït cap denúncia en l'àmbit de l'administració pública.²⁵³

²⁵¹ Estadística d'usos lingüístics a institucions públiques 2007 i Estadística d'usos lingüístics a l'Administració de Justícia. Ambdues enquestes oficials de la Generalitat de Catalunya.

²⁵² També cal destacar altra normativa relacionada amb el món del dret i concretament de l'advocacia que afavoreix l'ús del català (DOGC del 6 d'abril de 2009). Vegeu el capítol 3 d'aquest informe.

²⁵³ Secretaria de Política Lingüística, *Informe de política lingüística 2008*.

Finalment, cal destacar una actuació del síndic de greuges de Catalunya que ha publicat el *Codi de bones pràctiques administratives* en el qual destaquen els apartats dedicats als drets lingüístics dels administrats.²⁵⁴

En aquest sentit, atès que els usos del català es troben garantits en la majoria d'institucions públiques de Catalunya, aquest període es caracteritza per una gran proliferació de normes no directament lingüístiques però regulen la llengua en altres sectors clau: aprovació de la Llei d'educació 12/2009, de 10 de juliol; el Projecte de Llei del cinema de Catalunya, aprovat pel govern el 23 de desembre de 2009; el Projecte de Llei d'acollida de les persones immigrades i retornades, aprovat pel govern el 2 de juny de 2009 (aprovada el 2010), o el Projecte de Llei de codi de consum de Catalunya, aprovat el 9 de desembre de 2009.²⁵⁵

A més, cal mencionar dues normes estrictament lingüístiques: el Projecte de Llei de la llengua de signes catalana, aprovat pel govern el 21 de juliol de 2009 que regula l'ús d'aquesta llengua en tots els àmbits, i el Projecte de Llei de l'aranès, aprovat pel govern el 22 de desembre de 2009, que regula el règim de llengua oficial que havia assolit amb l'Estatut de 2006.

Les accions de política lingüística del Govern de la Generalitat s'emmarquen igual que a l'anterior etapa en el Pla de política lingüística per a la VIII legislatura: El català, llengua comuna i de cohesió en una societat moderna, oberta i plural. Les dues línies estratègiques d'aquest pla són: fomentar l'ús social del català i fer de la política lingüística una política pública amb caràcter transversal.

Quant a la primera línia, fomentar l'ús social del català, es destaquen actuacions per a l'augment del coneixement del català com el desenvolupament del projecte Parla.cat, entorn virtual per a l'ensenyament i l'aprenentatge de la llengua catalana (que actualment arriba fins al nivell de suficiència), els més de 4.000 cursos de català per a adults del Consorci per a la Normalització Lingüística que han superat les 100.000 inscripcions al 2008. També es destaquen les actuacions d'acolliment lingüístic com la participació en el Pacte Nacional per a la Immigració²⁵⁶ que culmina amb la Llei d'acollida de les persones immigrades i retornades; els Plans d'acolliment lingüístic que treballa el CPNL amb col·laboració amb altres entitats del territori com els ajuntaments; jornades i cursos per a l'acolliment lingüístic, o l'edició de materials de suport a l'acollida (*Viure a Catalunya* i *Vivim Junts*, entre d'altres).

Altres actuacions per fomentar l'ús social del català que responen a l'objectiu d'incrementar l'associació de valors positius a l'ús del català com a llengua moderna i útil per a la promoció social a Catalunya són la continuïtat i el reforç del programa *Voluntariat per la Llengua* que durant el 2008 es concreta amb la formació de 9.437 parelles, xifra que suposa una augment del 49,7% respecte al 2007. També en aquest període es realitzen dues edicions dels Premis Pompeu Fabra²⁵⁷ amb l'objectiu de reconèixer la tasca de persones o entitats en la projecció social de la llengua catalana en diferents àmbits.

També en el marc d'aquesta línia estratègica cal mencionar que el Ple del Consell Social de la Llengua Catalana va aprovar la creació d'una ponència encarregada d'elaborar una proposta de recomanacions al Govern pel que fa a polítiques de foment del català entre la joventut de Catalunya. El document elaborat va ser aprovat en sessió plenària del Consell Social de la Llengua Catalana el dia 25 de març de 2009.²⁵⁸ Conjuntament, en aquest període es du a terme

²⁵⁴ <http://www.sindic.cat/site/unitFiles/2527/codi%20bones%20practiques%20administratives.pdf>.

²⁵⁵ Per conèixer les implicacions d'aquestes lleis i projectes de llei en l'estatus de la llengua catalana, vegeu el capítol 3.

²⁵⁶ El Govern de Catalunya, els grups parlamentaris, les entitats municipalistes, els agents econòmics i socials i les organitzacions membres de la Taula de Ciutadania i Immigració en representació del teixit associatiu vinculat amb la gestió de la immigració, van signar el 19 de desembre de 2008 el Pacte Nacional per a la Immigració, que dona les directrius de les polítiques de gestió de la immigració en els propers vint anys.

²⁵⁷ Ordre VCP/460/2008, de 28 d'octubre (DOGC núm. 5251, de 5 de novembre).

²⁵⁸ BASTARDAS, A. "Per una política lingüística per joves" a *Llengua i Ús*, número 45, segon quadrimestre de 2009.

la recerca sobre *llengua i joves* prevista promoguda per l'Agència Catalana de la Joventut i la Secretaria de Política Lingüística.

Algunes de les eines que acompanyen aquestes mesures són l'Optimot, un cercador d'informació lingüística que ajuda a resoldre dubtes sobre la llengua catalana, i el Servei de traducció automàtica.

Finalment, la campanya *Encomana el català*, iniciada el 16 de febrer de 2009, té com a principal objectiu sensibilitzar la població que sap parlar català perquè mantingui la llengua en aquells contextos en què la sol canviar, per exemple amb persones que l'entenen però no la parlen o en contextos multilingües. Aquesta campanya ha estat el paraigües de moltes de les activitats de sensibilització i dinamització que ha realitzat la SPL i el CPNL el 2009. A més, ha anat acompanyada d'un web que funciona de guia per a tots els serveis disponibles per a l'aprenentatge i foment de l'ús (<http://www.gencat.cat/llengua/encomanaelcatala/>) i també acompanyada de tot un seguit d'actuacions de foment en el web 2.0 (*facebook*, *twitter*, entre d'altres).

L'any 2009 s'ha realitzat una operació per tal d'englobar totes les actuacions i eines en un catàleg de serveis la finalitat del qual no és només tenir identificats i descrits els serveis que presta la Secretaria, sinó sobretot oferir-los de manera adequada al públic destinatari.²⁵⁹

Quant a la línia del pla de la VIII legislatura que vol fer de la política lingüística una política pública amb caràcter transversal, cal destacar la participació de la Secretaria de Política Lingüística en plans com el Pla de ciutadania i immigració, 2005-2008; el Pla de polítiques de dones, 2008-2011, aprovat el juliol de 2008; el Pla estratègic sobre els usos i la gestió dels temps a la vida quotidiana 2008-2018, aprovat el juliol de 2008; el Pla d'execució del Pla nacional de l'associacionisme i el voluntariat, 2008-2011, i el Pla interdepartamental de participació ciutadana, 2008-2010, aprovat el gener de 2009.

A l'administració local, a banda de les actuacions realitzades a través del CPNL, cal mencionar l'aprovació del reglament d'ús de la llengua catalana en els ajuntaments d'Esparreguera, 30 de setembre, de Vacarisses, de Castelldefels, entre d'altres²⁶⁰ i la Proposta de reglament de l'ús de les llengües a l'Ajuntament de Barcelona.²⁶¹

País Valencià

Els usos lingüístics a la Generalitat Valenciana continuen sent favorables al castellà si es té en compte que no s'aplica cap requisit lingüístic als seus treballadors. En aquest període el projecte de Llei de funció pública no inclou el requisit lingüístic i, com ja passava, només es té en compte en les convocatòries a oposicions a professors. En aquesta etapa, s'han generat manifestacions en contra d'aquesta situació a l'àmbit associatiu ja que setanta-cinc organitzacions van signar un manifest a favor del requisit del valencià a les convocatòries i van denunciar que només un 1,2% de les places convocades tenen requisit lingüístic.²⁶² Això es demostra a la resolució de 8 de maig de 2008 del director general d'Administració Autònoma, per la qual s'aproven les relacions de llocs de treball de l'administració al servei del Consell de la Generalitat, es detallen els llocs de treball en els quals s'estableix, entre altres coses, algun tipus de requisit lingüístic, és a dir, s'incorpora a la descripció del lloc de treball l'exigència de determinat nivell de coneixement de català. El total de llocs de treball qualificats lingüísticament no arriba ni al 2% del total.²⁶³

²⁵⁹ http://www20.gencat.cat/docs/Llengua/Documentos/SPL/Arxius/cataleg_serveis.pdf.

²⁶⁰ DOGC núm. 5238, de 17 d'octubre; DOGC núm. 5107, de 9 d'abril de 2008; DOGC núm. 4940, de 3 d'agost.

²⁶¹ Proposta aprovada per la Comissió de Presidència, Territori i Funció Pública al desembre de 2009.

²⁶² *Levante*, 24/11/2009.

²⁶³ DOCV núm. 5761, de 13 de maig.

Pel que fa a les convocatòries en l'àmbit educatiu, el Govern valencià en aquest període es referma en la seva negativa, tot i les sentències del Tribunal Superior en contra,²⁶⁴ a equiparar el català i el valencià i a reconèixer la titulació de Filologia catalana com a forma d'acreditar el coneixement del valencià a les oposicions a secundària.²⁶⁵ Finalment, la reacció de la Generalitat Valenciana a favor de les sentències del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana i el Tribunal Suprem arriba incloent d'amagat el títol de Filologia catalana per a les oposicions a mestre i a secundària en la convocatòria del 30 d'abril de 2010. Així, a l'annex de la convocatòria s'explica els títols que eximeixen de la prova de valencià, "sense perjuí del que disposa l'annex del Reial Decret 1954/1994, de 30 de setembre".²⁶⁶ Aquest decret estableix l'equivalència de tots aquests títols i l'oficialitat de la Filologia catalana i tot que no hi figura la Filologia valenciana, aquesta s'entén que queda homologada a la catalana, "en totes les seves especialitats".

Quant al compliment del règim de cooficialitat per part de les institucions de la Generalitat Valenciana s'han produït més d'una quinzena de recomanacions, recordatoris i suggeriments del síndic de greuges de la Comunitat Valenciana per tal que s'apliqui aquest règim a àmbits com les pàgines web de les diverses conselleries i altres organismes vinculats i així puguin ser visitats en valencià.²⁶⁷ També s'han realitzat altres suggeriments i recordatoris perquè es respecti la llengua escollida per l'administrat en els procediments administratius i perquè estigui present el valencià en campanyes publicitàries.

Altres actuacions que van en contra de l'extensió de l'ús del valencià són el tancament de repetidors televisius per donar cobertura de canals catalans al País Valencià d'Acció Cultural del País Valencià, tot i que a finals de 2009 Paula Sánchez de León, consellera portaveu valenciana, i Joan Manuel Tresserras, conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya, mantenen una reunió en què es comprometen a demanar a l'executiu central l'execució de la reciprocitat de les emissions digitals de TV3 i Canal 9.

Entre les poques actuacions que es destaquen de la Generalitat Valenciana per a la promoció de l'ús del valencià hi ha la campanya *Junts. En valencià, naturalment* que vol estar basada en l'afecte, les relacions personals, la comunicació i els sentiments i que celebra el 25è aniversari de la Llei d'ús i ensenyament del valencià, aprovada el 23 de novembre de 1983. Aquesta campanya es concreta en anuncis a televisió, ràdio, cartells i altres productes de marxandatge.

A banda, la Generalitat Valenciana en aquest període també ha realitzat ordres d'ajudes i subvencions a ajuntaments i mancomunitats de municipis que duen a terme actuacions de promoció del valencià. Concretament, se subvencionen retolacions i senyalitzacions urbanes en valencià, cursos d'ensenyament del valencià per a funcionaris i empleats públics, campanyes municipals de sensibilització i promoció de l'ús del valencià i creació o funcionament d'oficines municipals de promoció de l'ús del valencià.²⁶⁸

---

²⁶⁴ Vegeu el capítol 3: El Tribunal Superior de Justícia de la Generalitat Valenciana dictamina en contra de la Conselleria d'Educació per no reconèixer la titulació de Filologia catalana en diverses ocasions al llarg del període i també ho fa el Tribunal Suprem a Madrid que admet en diverses sentències la llicenciatura en Filologia catalana obtinguda a la Universitat de València com a forma d'acreditar el coneixement del valencià a les oposicions a secundària.

²⁶⁵ Francisco Camps, president de la Comunitat Valenciana, declara: "*No claudicaremos nunca ante la homologación del valenciano y el catalán*". *Levante*, 13/2/2009.

²⁶⁶ Resolució de 27 d'abril de 2010 de la Conselleria d'Educació. DOCV publicat el 30 d'abril de 2010.

²⁶⁷ 18/07/2008 a la Conselleria d'Economia, Hisenda i Treball, 28/04/2008 a la Conselleria de Sanitat, 15/07/2009 a la Conselleria de Cultura i Esports, 16/06/2009 a la Conselleria de Justícia i Administracions Públiques, 29/05/2009 a la Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació, 05/03/2009 a la Conselleria de Benestar Social, entre d'altres. A <http://portales.gva.es/sdg/>.

²⁶⁸ Ordre de 29 de gener de 2008 (DOCV núm. 5702, de 13 de febrer), de la Conselleria d'Educació, per la qual es convoquen ajudes econòmiques destinades a ajuntaments i mancomunitats de municipis que realitzen activitats de promoció de l'ús del valencià durant l'any 2008. Les ajudes tenen un import global màxim de 450.000 euros. Aquesta ordre és modificada per l'ordre de 9 de maig de 2008 (DOCV núm. 5768, de 22 de maig), que incrementa la dotació de les ajudes en 10.000 euros, fins a 460.000 euros.

En l'àmbit local, no hi ha hagut grans canvis respecte del període anterior. Cal destacar que, tot i que el requisit lingüístic segueix sense estar present en l'àmbit local de manera generalitzada, hi ha actuacions aïllades d'alguns ajuntaments i d'altres institucions per promoure l'ús del català entre els seus empleats. Concretament, es destaca una iniciativa de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua que consisteix a coordinar la Xarxa d'Oficines Lingüístiques per promoure conjuntament el català. En aquest sentit, a finals de 2009 es va signar un acord entre el conseller d'Educació, la presidenta de l'AVL, la presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, i alcaldes i regidors de 60 municipis.²⁶⁹ Una altra iniciativa municipal és la guia distribuïda per l'Ajuntament de Sant Joan perquè els seus empleats públics usin el valencià.²⁷⁰

Per altra banda, cal destacar que més d'una vintena de recomanacions, recordatoris i suggeriments del síndic de greuges per incompliment de la normativa de drets lingüístics són per diversos municipis valencians i diputacions provincials com l'Ajuntament d'Alacant (06/11/2008, 07/10/2008, 09/06/2008, 30/05/2008, entre d'altres) i la Diputació Provincial de Castelló (15/12/2009).²⁷¹

Finalment, cal destacar el cas de l'Ajuntament d'Alboraia que, en la línia d'altres ajuntaments regentats pel Partit Popular com Benicarló amb la moció de censura que pretenia "normalitzar l'ús del castellà", ha acordat eliminar l'Oficina de Política Lingüística del municipi.²⁷² Aquest acord ha estat recorregut per Acció Cultural del País Valencià al Tribunal Superior de Justícia.

Illes Balears

En aquest període hi ha hagut força canvis a favor del català en la política lingüística duta a terme per les institucions de les Illes Balears. Això ha estat així pel canvi de govern del 2007 ja que les forces d'esquerra i nacionalistes van guanyar el govern de les Illes Balears encapçalats pel socialista Francesc Antich. Així, l'orientació política general del Govern en relació amb la llengua catalana s'ha mostrat radicalment diferent a l'anterior govern en diverses ocasions en els plens del Parlament de les Illes Balears, entre les quals destaquen les que el Parlament insta el Govern "a assegurar la presència de canals en català a la TDT, a prendre les mesures necessàries per impulsar el consum de cultura en llengua catalana entre els diferents segments de la població de les Illes Balears, especialment entre aquells en què l'ús de la llengua es troba en una situació pitjor, a prendre les mesures necessàries per fomentar l'ús social de la llengua catalana dins tots els segments de la nostra societat i a impulsar accions que afavoreixin l'etiquetatge en català dels productes de les Illes Balears".²⁷³

En primer lloc, quant als usos lingüístics d'aquestes institucions, cal destacar l'aprovació del Decret 114/2008, de 17 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament pel qual es regula l'exigència de coneixements de llengua catalana en els procediments selectius d'accés a la funció pública i per ocupar llocs de treball que es convoquin en l'àmbit de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.²⁷⁴ Aquest decret pretén restablir la situació prèvia al Decret 162/2003, de 5 de setembre, que derogava el Decret 25/2001, de 16 de febrer, i que rebaixava els nivells de coneixement de català pel que fa a l'ingrés en alguns cossos i escales i al proveïment per ocupar determinats llocs de treball. La Sentència de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears d'11 d'abril de 2008, que dimana del recurs contenciós administratiu contra el Decret 162/2003 esmentat, declarava

²⁶⁹ *Avui*, 24/11/2009.

²⁷⁰ 27/02/2008, *Información. L'Alacantí*.

²⁷¹ <http://portales.gva.es/sdg/>.

²⁷² Acord plenari del 28/9/2009.

²⁷³ Sessions dels dies 21, 22 i 23 d'octubre de 2008. BOPIB núm. 60, de 7 de novembre de 2008.

²⁷⁴ BOIB 150 de 17/10/2008.

inadequats a l'ordenament jurídic diversos articles del decret de 2003.²⁷⁵ Així, el Decret 114/2008, eleva determinats nivells d'exigència de llengua catalana, atès que el màxim fins ara vigent (nivell de certificat B) suposa una limitació clara quant a la competència lingüística que exigeix l'acompliment de les funcions assignades al personal adscrit a determinats cossos i escales de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

D'aquesta manera, per tal de desplegar aquest reglament s'ha aprovat la modificació de la relació de llocs de treball corresponent al personal funcionari i laboral al servei de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears que descriu els requisits lingüístics de cada lloc de treball²⁷⁶ i s'han aprovat les bases generals que han de regir els processos selectius per a la cobertura de les places vacants de personal funcionari previstes a l'oferta pública d'ocupació de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per a 2008.²⁷⁷ També, s'han realitzat diverses ordres dels consellers de Presidència, d'Interior, d'Afers Socials, Promoció i Immigració, d'Esports i Joventut, per incloure la figura del cap del Servei d'Assessorament Lingüístic i Documental i les figures de tècnic/a superior d'assessorament lingüístic.²⁷⁸ A més, hi ha hagut resolucions de la presidenta de l'Escola Balear d'Administració Pública per aprovar la convocatòria dels cursos de llengua catalana i plans de formació que inclou un pla específic de llengua catalana i llengües estrangeres.²⁷⁹

En la línia de promoure el català a les administracions públiques la Direcció General de Política Lingüística engega en aquest període un campanya anomenada *Català la teva eina de feina*. Aquesta campanya consta d'un material divulgatiu del decret 100/1990, de 29 de novembre, que regula l'ús de les llengües oficials de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. La campanya posa èmfasi en l'atenció al públic (art. 3, 13 i 14 del Decret 100/1990), els encàrrecs i productes externs (art. 5 i 6), les publicacions i campanyes (art. 21 i 22), intervencions en públic (art. 3 i 4) i senyalització i retolació (art. 5 i 7).

A més d'aquesta normativa, en l'àmbit del foment de la llengua es realitzen diverses actuacions importants. La més destacable és la recuperació del Consell Social de la Llengua Catalana per a la realització d'un Pla de Normalització Lingüística que s'aprova el 2 de abril de 2009 per part del Ple del Consell Social de la Llengua Catalana de les Illes Balears.²⁸⁰ El pla consta de més de 900 mesures "per fer que el català assoleixi una situació de normalitat" i aquestes inclouen àmbits com: usos oficials, educació i formació, mitjans de comunicació, lleure i associacionisme, activitats socioeconòmiques, relacions institucionals com demanar a les institucions del Govern central un reconeixement de la realitat plurilingüe de l'Estat, institucions sanitàries i assistencials com la garantia que tot el personal sanitari conegui el català, consolidació de la coordinació de les diferents institucions en matèria de política lingüística i altres mesures per fomentar els usos socials com campanyes de sensibilització, entre d'altres.

Per altra banda, el 2008 s'enceta la campanya *Ara és la teva. Parla en català*. Aquesta campanya té la importància d'aglutinar les institucions més representatives de les Illes Balears en una iniciativa per impulsar l'ús de la llengua catalana: la Direcció General de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears, en coordinació amb la Direcció General de Comunicació de la Conselleria de Presidència i amb la col·laboració del Consorci per al Foment de la Llengua

²⁷⁵ STS 121/2008, d'11 d'abril, proclama que "s'ha d'acreditar el coneixement de la llengua pròpia de la comunitat autònoma, respectant-se plenament el principi de proporcionalitat o nivell d'exigència d'un determinat coneixement, que haurà d'estar relacionat, en qualsevol cas, amb les places o funcions de què es tracti", i afegeix més endavant que alguns dels preceptes del Decret 162/2003, fins ara vigent, "evidencien una clara regressió en l'exigència dels coneixements de la llengua catalana, pròpia de la comunitat, que va clarament en contra de l'esperit del legislador".

²⁷⁶ BOIB núm. 166, de 27 de novembre de 2008.

²⁷⁷ Resolució de la consellera d'Interior de 19 de novembre de 2008.

²⁷⁸ BOIB núm. 27, de 23 de febrer de 2008.

²⁷⁹ BOIB núm. 169, de 4 de desembre de 2008.

²⁸⁰ Aquest es modifica i actualitza a través del Decret 128/2008, de 28 de novembre, pel qual es modifica el Decret 64/2002, de 3 de maig, de creació del Consell Social de la Llengua Catalana. Aquest decret modifica la composició del Consell Social de la Llengua Catalana (BOIB núm. 169, de 4 de desembre de 2008).

Catalana i la Projecció Exterior de la Cultura de les Illes Balears, el Consell de Mallorca, l'Ajuntament de Palma i de la resta de consells insulars. *Ara és la teva* es concreta en quatre línies principals: prestigiar l'ús de la llengua catalana; aconseguir la conscienciació i la fidelització dels parlants autòctons; cercar la implicació lingüística dels al·lòctons en aquest objectiu, i presentar la llengua catalana com a l'element de relació natural entre al·lòctons i autòctons que possibilita la integració i la cohesió socials.

Aquesta campanya engloba altres actuacions d'aquestes institucions com la campanya *El català, sempre i pertot*, adreçada a la població nouvinguda amb informació sobre ús i actituds lingüístiques, motius per aprendre i usar el català, un mica d'història i informació d'interès, i la campanya *Ara és la teva. Atén en català*, adreçada al sector de la restauració de totes les Illes Balears.

Per finalitzar amb les campanyes de foment de l'ús del català, cal destacar la campanya *Un menudall molt especial* que esdevé el primer acte simbòlic de la commemoració de l'Any Internacional de les Llengües durant l'any 2008. Aquesta campanya es concreta en l'entrega d'un menudall pel naixement d'un nen o nena a les Illes Balears.

En aquest període també es dona una atenció especial al foment de l'ús de la llengua entre la població immigrada. Per això la DGPL dona suport a la campanya de voluntariat lingüístic *Amb tu en català*, coordinada per Paraula Centre de Serveis Lingüístics. També du a terme la Carpeta d'Acollida Escolar amb informació sobre el sistema educatiu i la llengua catalana per a famílies nouvingudes que tenen nens o nenes en edat escolar. I, també, convoca ajuts per a actuacions de dinamització lingüística, integració de nouvinguts i mediació per a associacions i entitats sense finalitat de lucre, ajuntaments, empreses públiques i altres ens públics de corporacions locals.

Finalment, cal destacar els més de 100 cursos de català que ofereix el COFUC (Consorti per al Foment de la Llengua Catalana i la Projecció Exterior de la Cultura de les Illes Balears) i el PICat, Punt d'Informació sobre la Llengua Catalana que ha posat en marxa el COFUC per a l'aclariment de dubtes lingüístics, la correcció i la traducció i la informació sobre formació, traducció i tràmits administratius.

El canvi polític en el Govern de les Illes Balears també es dona en l'Ajuntament de Palma i el Consell de Mallorca. Això fa que a escala local, també s'hagin produït millores respecte al foment i l'ús de la llengua a les institucions.

Així, a banda de la campanya *Ara és la teva. Parla en català*, el Consell Insular de Mallorca posa en marxa una Oficina de Defensa dels Drets Lingüístics, col·labora en projectes de dinamització lingüística en diversos ajuntaments i juntament amb l'Ajuntament de Mallorca i la DGPL elaboren un manifest en favor de la llengua catalana en el Dia Internacional de la Llengua Materna, entre altres iniciatives.

També l'Ajuntament de Palma s'adhereix a aquestes iniciatives i enceta la campanya *Acull el català* que recomana usar aquesta llengua davant de les persones nascudes a l'estranger i realitza canvis de senyalització de les plaques amb els noms del carrer per tal de mostrar-hi la versió catalana.

Tant el Consell Insular de Mallorca, com el de Menorca i el d'Eivissa i Formentera realitzen ordres de subvencions per a la dinamització del català a empreses i entitats.

Catalunya del Nord

En aquest període s'ha produït un fet important a l'Estat francès ja que s'ha debatut a l'Assemblea Francesa el reconeixement com a patrimoni nacional de les llengües diferents al francès amb motiu de la reforma constitucional de 2008 promoguda pel president Sarkozy.²⁸¹

---

²⁸¹ Vegeu el capítol 3.

Com a mesures de les institucions de Catalunya del Nord, cal destacar la deliberació del Consell General de la Regió Llenguadoc – Rosselló en què presenta un programa regional de suport a les llengües i cultura regionals: *Política per al català*.²⁸² Aquest programa presenta mesures d'ensenyament bilingüe, d'ensenyament del català per a adults, afavorir la producció cultural en català i augmentar la disponibilitat de llibres en català a les biblioteques.

Abans però, a Catalunya del Nord, al desembre de 2007 el Consell General dels Pirineus Orientals va aprovar *La carta del català* que realitzava un reconeixement clar per part de la llengua catalana, al costat de la llengua francesa, com a llengua del Departament. Aquesta carta establia com a objectius del Consell garantir la transmissió lingüística de la llengua catalana, promoure l'ús i el coneixement del català, assegurar la presència de la llengua catalana en els diversos àmbits públics i socials amb el desenvolupament de polítiques que promoguin el bilingüisme i contribuir a la integració dels nousvinguts i a la cohesió social tot respectant la personalitat lingüística i cultura catalana. Tot i això, l'any 2008 hi ha hagut reclams per part de la societat civil que veuen que aquestes mesures no han estat desenvolupades.²⁸³

En l'àmbit municipal, en aquest període s'han signat acords entre la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Perpinyà per promoure l'ús del català amb el suport de recursos aportats per la Generalitat de Catalunya. Tot i això, cal destacar les reaccions en contra del català per part del batlle Alduy a les intervencions en català al ple de Perpinyà per part del regidor d'ERC.²⁸⁴

A la Comunitat d'Aglomeració de Perpinyà-Mediterrània, una entitat supramunicipal formada per municipis que gestionen serveis comuns, ha assolit la vicepresidència el partit Unitat Catalana que durant aquest període es fixa com a objectiu recatalanitzar l'àrea metropolitana de Perpinyà.

Finalment, cal destacar que la Casa de la Generalitat engega una campanya per a l'ús del català en pares novells de la Catalunya del Nord i posa en marxa les actuacions del CPNL de Catalunya i el Centre Cultural Català de Vallespir per estendre el programa Voluntariat per la Llengua a Catalunya del Nord.

Franja

El fet més important que té, o hauria de tenir, repercussió en els usos institucionals del català a Aragó és l'aprovació definitiva de la Llei de llengües (*Ley 10/2009, de 22 de diciembre, de uso, protección y promoción de las lenguas propias de Aragón*) després de més d'un any de discussió. La proposta finalment aprovada es presenta rebaixada respecte de la proposada inicialment.²⁸⁵

Pel que es refereix als usos lingüístics institucionals s'estableix el dret a fer servir les dues llengües pròpies (català i aragonès) "en zones d'utilització històrica predominant" (aragonès en la zona nord i català en la zona oriental) i el dret a ser-hi atès, juntament amb la versió en castellà.²⁸⁶ És així com l'ús "normal" de les institucions continua sent el castellà.

A banda, cal destacar que la Llei de llengües regula la creació d'institucions lingüístiques: el Consell Superior de les Llengües d'Aragó, com a òrgan consultiu en matèria de política lingüística, l'Acadèmia de la Llengua Aragonesa i l'Acadèmia Aragonesa del Català.

Pel que fa a l'aplicació d'aquesta llei, de moment només cal destacar l'anunci de creació de places de professor de català a la convocatòria d'ocupació pública per a professors de primària.²⁸⁷

²⁸² *Deliberation* N° CR-08/02.319 (reunió del 30 de juliol de 2008).

²⁸³ *Gara*, 28/04/2008.

²⁸⁴ *El Punt*, 28/5/2008.

²⁸⁵ Vegeu el capítol 3.

²⁸⁶ Articles 27, 28, 29 i 30.

²⁸⁷ *Segre*, 29/12/2009.

A escala municipal, segueix sense consolidar-se un criteri general quant als usos lingüístics de l'Administració local. L'aplicació de la nova llei sí que podria introduir canvis en aquest sentit ja que les administracions locals haurien d'atendre en català a la Franja si així ho demana un ciutadà. Aquest fet contrasta amb les denúncies per part de l'Institut d'Estudis del Baix Cinca al defensor del poble dirigides a l'Ajuntament de Fraga per no acceptar documentació administrativa en català.²⁸⁸

Cal destacar iniciatives d'algunes institucions locals a favor de la llengua com la moció aprovada per la comarca de la Llitera perquè el Govern d'Aragó adopti els acords necessaris per garantir el compliment de l'Estatut d'Autonomia d'Aragó mitjançant la posada en marxa de mesures oportunes per a l'adequada protecció de les llengües pròpies i les seves variants a Aragó.

L'Alguer

L'acció municipal de l'Alguer continua respecte del període anterior (Curs d'Alfabetització de Català de l'Alguer) i s'ha vist revifada en aquest període per l'augment de presència de turistes catalanoparlants i per l'establiment d'una representació de la Generalitat de Catalunya a l'Alguer (Espai Lull de l'Alguer) que té, entre altres objectius, facilitar els contactes entre les institucions alguereses i sardes amb la Generalitat de Catalunya.

Aquest contacte amb les institucions catalanes ha culminat en la signatura, el 31 de març de 2009, d'un conveni per a la promoció de l'ús social de la llengua catalana i la difusió de la cultura catalana entre la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de l'Alguer, per una durada de deu anys. En aquest conveni de col·laboració l'Espai Lull té com a funcions el suport a la difusió i l'ensenyament de la llengua catalana en la seva modalitat algueresa en els seus diversos usos i nivells, l'ajuda tècnica i logística, així com l'assessorament que se li requereixi, per poder elaborar els materials adequats, altres aspectes que siguin detallats en un pla d'actuació conjunta amb l'Ajuntament de l'Alguer, de caràcter anual, en virtut del conveni de col·laboració.

2.5.2 Projecció exterior de la llengua

El reconeixement d'uns usos oficials limitats del català a la Unió Europea

En aquesta etapa no hi ha hagut grans salts qualitatius respecte del reconeixement i els usos del català a les institucions de la Unió Europea. A l'anterior període el Govern espanyol es va sumar a les reivindicacions catalanes del reconeixement de l'oficialitat del català a la UE: el juny de 2005 el Consell de Ministres d'Afers Generals i Relacions Exteriors, reunit a Luxemburg, va donar una sortida a les demandes espanyoles amb l'aprovació d'unes Conclusions que possibilitaven la utilització del català davant les institucions i organismes de la UE, però restringint-la a determinats àmbits d'ús sense valor jurídic i amb la condició que les despeses anessin a càrrec de l'Estat espanyol. Això va comportar la signatura de convenis amb compromisos de les dues bandes per donar sortida a la qüestió. L'any 2009 comença amb la denúncia per part d'algunes organitzacions (com el Cercle d'Estudis Sobiranistes i l'entitat Horitzó Europa)²⁸⁹ que reclamen l'incompliment dels procediments per part del govern espanyol per tal que es compleixin aquestes conclusions.²⁹⁰ En el mateix moment, el secretari de l'Estat espanyol per a la UE, es va posicionar ferm i va declarar que Espanya tornaria a fer les reclamacions a Europa després de les eleccions que s'havien de celebrar el 7 de juny de 2009.

En una conferència a Barcelona de Pöttering, el president del Parlament europeu, també a principis de 2009, per impulsar la participació a les eleccions europees, aquest declara que

²⁸⁸ *La Mañana*, 14/11/2008.

²⁸⁹ <http://horitzoeu.bloc.cat/post/12481/290969>.

²⁹⁰ *La Mañana*, 16/2/2009.

abans del reconeixement del català en l'àmbit europeu cal un reconeixement clar a Espanya de les altres llengües oficials i fa una menció especial al Congrés dels Diputats.²⁹¹

Com a avenços del català a la UE, cal remarcar l'augment de la presència del català en llocs web d'institucions europees vinculats al territori: a finals de 2007 es crea l'oficina de la UE a Catalunya i a les Illes Balears que és una representació de la Comissió Europea en aquests territoris,²⁹² a principis de 2008 es crea el web Fòrum de Debat Europa²⁹³ i aproximadament un any després es crea l'Oficina del Parlament europeu a Barcelona,²⁹⁴ espais d'Internet que volen apropar la UE als ciutadans d'aquests territoris en la seva llengua. Tot i això, alguns d'aquests webs tenen encara continguts només en castellà.

Accions de projecció exterior

En aquest període hi ha dos fets important respecte a la projecció exterior de la llengua catalana: la col·laboració entre territoris per a la projecció de la llengua a través de la Fundació Ramon Llull i la participació com a llengua convidada del català a la Fira Expolangues de París.

En primer lloc, a principis de 2008, comencen les negociacions entre les Illes Balears, Catalunya i Andorra per la col·laboració en la projecció exterior de la llengua a través de l'Institut Ramon Llull que té com a finalitat la projecció exterior de la llengua catalana i de la cultura que s'hi expressa en totes les seves modalitats, matèries i mitjans d'expressió, així com la seva difusió i l'ensenyament fora del domini lingüístic tenint en compte totes les seves modalitats i variants. Aquestes negociacions culminen a finals de març de 2008 amb la constitució a Andorra de la Fundació Ramon Llull. Al setembre es concreten aquests acords amb les resolucions dels consellers de la Generalitat de Catalunya i del Govern de les Illes Balears.²⁹⁵ Cal destacar que, en el cas de les Illes Balears, es tracta d'una reincorporació a l'Institut Ramon Llull, atès que el maig de 2004 el Govern balear presidit per Jaume Matas, del Partit Popular, va decidir la retirada de l'IRL. Finalment, en diverses ocasions el Govern valencià rebutja l'opció d'adherir-se a la proposta a través de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i queda només la possibilitat que l'adhesió del País Valencià es faci a través dels ajuntaments.

Quant a la segona qüestió, al febrer de 2008 a la Fira Expolangues de París el català és la llengua convidada. A aquesta fira s'hi compta amb la participació de la Generalitat de Catalunya i del Govern de les Illes Balears, entre d'altres. Aquí és on se signa la ja mencionada *Declaració de París* per Catalunya, Galícia, Euskadi i Illes Balears que pretén promoure l'ús de les llengües oficials a Espanya.

A banda, cal destacar les accions de projecció dutes a terme als diversos territoris. En primer lloc, a Catalunya, a principis de l'any 2009 es va celebrar una reunió entre la Generalitat de Catalunya i l'Institut Cervantes per tal d'acordar la promoció de la llengua catalana a l'exterior. L'acord pres a la reunió va ser el de crear un equip mixt per preparar un conveni marc entre les dues institucions que canalitzarà les accions de projecció exterior de la llengua i cultura catalanes. Aquest conveni permetrà coordinar tots els acords que ja té signats l'Institut Cervantes amb diverses institucions catalanes com l'Institut Ramon Llull.

²⁹¹ *El Periódico*, 27/1/2009.

²⁹² http://ec.europa.eu/spain/barcelona/index_ca.htm.

²⁹³ http://ec.europa.eu/archives/debateeurope/index_ca.htm.

²⁹⁴ <http://barcelona.adagio4.eu/>.

²⁹⁵ Resolució del conseller de Presidència de 25 de setembre de 2008, per la qual ordena la publicació del Conveni de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per fer efectiva la modificació dels Estatuts de l'Institut Ramon Llull (IRL), la consegüent incorporació de les Illes Balears a l'IRL i la correlativa adhesió de les Illes Balears als Estatuts esmentats (BOIB núm. 136, de 27 de setembre 2008).

Resolució VCP/2951/2008, de 30 de setembre, per la qual s'ordena la publicació del Conveni de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per fer efectiva la modificació dels Estatuts de l'Institut Ramon Llull, la consegüent incorporació a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears a aquest Institut i la correlativa adhesió d'aquesta Comunitat als Estatuts esmentats (DOGC núm. 5231, de 8 d'octubre).

Al juny de 2008 la Secretaria de Política Lingüística s'adhereix a la Xarxa per a la Promoció de la Diversitat Lingüística (NPLD). La NPLD és una xarxa paneuropea que inclou les llengües constitucionals, regionals, minoritàries i transfrontereres, amb l'objectiu de promoure la diversitat lingüística en el context d'una Europa multilingüe. Al juny de 2009, la Network to Promote Language Diversity (NPLD) va celebrar la seva assemblea general a Barcelona.

Altres accions concretes de la Generalitat de Catalunya van ser que al febrer de 2008 el Govern de Catalunya va signar un acord de col·laboració amb el Govern de Flandes, es va produir la visita d'una delegació estoniana, es va participar en una jornada sobre la política lingüística a Polònia i en una trobada amb experts en immigració del Quebec, Flandes i Escòcia. Al maig de 2009 la Generalitat de Catalunya explica a l'Assemblea Nacional de Gal·les quina és la situació de la llengua catalana i quines iniciatives, tan legals com de promoció, s'han empès fins ara. Finalment, cal destacar que en aquest període continuen les relacions amb el Quebec i es realitzen reunions del Comitè Mixt Quebec – Catalunya.

Al setembre de 2009 el Govern català renova l'acord amb la UNESCO²⁹⁶ per tal d'assegurar-hi la participació de la Generalitat i aprofitar unes relacions constants i permanents per a la promoció exterior de la llengua catalana, entre d'altres.

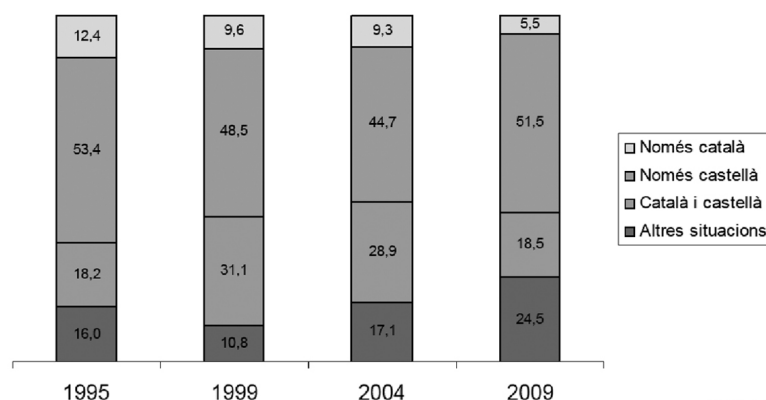
En segon lloc, a les Illes Balears i de forma més o menys ordinària el Consorci per al Foment de la Llengua Catalana i la Projecció Exterior de la Cultura de les Illes Balears convoca ajudes i subvencions per a donar suport a la promoció de la cultura de les Illes Balears a l'exterior i entre illes, destinades a empreses culturals i creadors, artistes i intèrprets professionals i, de la mateixa manera, es convoquen ajudes a la difusió i promoció del valencià en els centres valencians de l'exterior.

2.5.3 Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció

Àmbit socioeconòmic

En primer lloc, a Andorra els usos lingüístics en l'àmbit socioeconòmic, segons les dades de l'enquesta de *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra 2009* (vegeu el Gràfic 12), no assoleixen els mínims desitjats. Només el 5,5% de les persones que van a comprar als grans magatzems diuen que les atenen sempre en català i la majoria (51,5%) diuen que les atenen sempre en castellà. A més, respecte de l'any 2004 s'observa que ha disminuït la proporció de persones que afirmen que són ateses només en català, i també ha disminuït la proporció de les que són ateses en català i castellà, mentre que ha augmentat el percentatge de persones que són ateses només en castellà i altres combinacions de llengües.

Gràfic 12 – Llengua en què l'atenen als grans magatzems (1995 – 2009)

Font: Institut d'Estudis Andorrans. Centre de Recerca Sociològica. *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra 2009 (1995-2009)*

²⁹⁶ L'anterior era de 2003.

Per tant, la situació dels usos del català en el món socioeconòmic segueixen, en aquest període, sense estar garantits. Cal destacar que s'ha pres l'indicador dels grans magatzems com un dels possibles, molt revelador però també pitjor situat en relació amb l'ús del català.

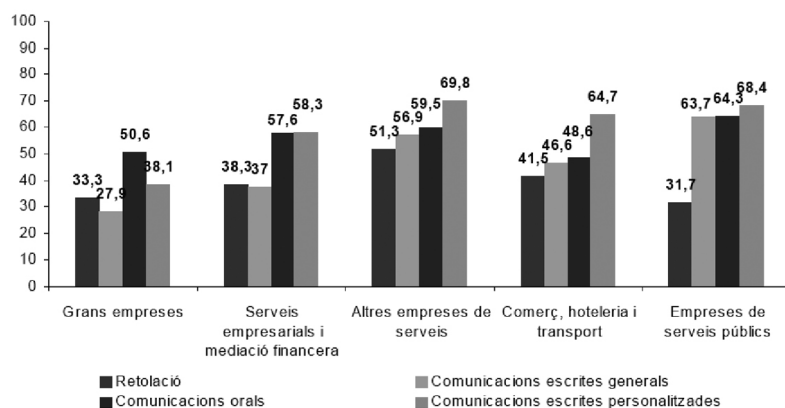
Les actuacions del Govern d'Andorra en aquest sentit segueixen la mateixa línia que en el període anterior. Així, resta vigent el Pla Nacional Lingüístic 2006 – 2009 en què es destaquen actuacions concretes com l'augment del control del compliment de la legislació lingüística amb la Unitat de Drets Lingüístics que es va posar en marxa a l'octubre de 2006, amb la voluntat d'assegurar el compliment de la legislació lingüística en tots els àmbits, però sobretot els serveis públics, les administracions i el comerç. En el mateix sentit, el programa *Models de documents* conté serveis lingüístics per a l'assessorament lingüístic en el món socioeconòmic, entre d'altres.

Ahora, el projecte de mòduls d'aprenentatge de català per a novinguts posat en marxa a finals de 2007 també pretén impulsar el català a les empreses i al món laboral a través de l'impuls d'aquests mòduls dins els centres de treball.

Al llarg del període es fa palesa la preocupació del Govern per l'ús del català en aquest sector.²⁹⁷ Tot i que encara manquen dades clares sobre l'impacte que han tingut aquestes actuacions dutes a terme.

A Catalunya, els usos lingüístics en el món socioeconòmic han estat de nou objecte de diagnòstic en aquest període que s'ha presentat l'enquesta d'*Usos lingüístics a les empreses de comerç, hoteleria i transport* (vegeu el Gràfic 13). La situació del català en aquestes empreses presenta encara algunes mancances en la retolació, les comunicacions orals i les comunicacions escrites generals.

Gràfic 13 – Ús del català en la documentació i les comunicacions a empreses amb vocació internacional presents a Catalunya l'any 2002

Font: Generalitat de Catalunya. Usos lingüístics a les grans empreses. *Enquesta d'usos lingüístics en empreses (EULE 2007)* i *Enquesta d'usos lingüístics en institucions públiques (EULIP 2004)*

Altres estudis que s'han dut a terme des de la Generalitat de Catalunya han estat l'estudi *Ofercat* (realitzat conjuntament per la Secretaria de Política Lingüística i el Consorci per a la Normalització Lingüística) que diagnostica l'oferta d'usos lingüístics a diverses ciutats de Catalunya i en diversos àmbits, entre ells, el socioeconòmic.²⁹⁸ I, l'estudi *Elan.cat*, que replica a Catalunya un estudi que es va realitzar a escala europea per valorar el multilingüisme de les empreses europees. El resultat a Catalunya amb una enquesta a més d'un miler d'empreses detectava, entre altres dades, que el 94,1% declaraven que fan servir habitualment el català com a llengua interna de treball (conjuntament amb el castellà, un 87,7%). D'altra banda, les

²⁹⁷ *Diari d'Andorra*, 29/10/2008.

²⁹⁸ http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/Dades_territori_poblacio/Altres/Arxius/2007_Ofercat.pdf.

empreses també van incorporant el català a les seves pàgines web (un 63,5% declaren que la tenen en català; un 85,3%, en castellà, i un 42,5%, en anglès).²⁹⁹

Des de finals de 2009, per tal de promoure el català en el món socioeconòmic la Secretaria de Política Lingüística ofereix un servei d'atenció, suport i acompanyament a les organitzacions empresarials, empreses, patronals, col·legis professionals, etc. per fomentar-hi l'ús i el coneixement de la llengua catalana, per mitjà d'una sèrie d'accions (assessorament, formació i sensibilització) per tal d'oferir recursos i eines per treballar en català. L'assessorament es fa a partir de les línies de treball establertes en cada cas i segons les necessitats. Dins aquest punt es pot trobar el programa *Voluntariat per la llengua a les empreses* (SPL i CPNL) que facilita la millora dels coneixements bàsics de català en l'entorn laboral, a més d'altres recursos com: l'Indexplà, anàlisi de la situació lingüística, models de documents, recursos bàsics per treballar en català, una guia per instal·lar-se comercialment a Catalunya *Oberts al català*,³⁰⁰ el programa PROFIT per a la restauració orientat a la formació integral dels treballadors,³⁰¹ i altres com subvencions i premis.

Entre tots aquests programes cal destacar el programa PROFIT, programa per a la restauració orientat a la formació integral dels treballadors, que té com a objectius potenciar la formació i el reciclatge de professionals de la restauració, formar els treballadors i les treballadores en l'atenció al client i la qualitat de servei i fomentar la llengua catalana com a llengua d'oportunitats i de dret social i promoure'n l'aprenentatge i l'ús, especialment en el món laboral.

A més, l'Agència Catalana de Consum ha promogut en aquest període el projecte llei del Codi de consum de Catalunya que conté un ventall important de drets lingüístics dels consumidors. Així, el Capítol VI de l'esmentat projecte "Dret a rebre informació i a la utilització de les llengües oficials" (Art. 126) conté els drets lingüístics de les persones consumidores: ser ateses en qualsevol de les llengües oficials a Catalunya, rebre els documents d'invitació a comprar i la informació de caràcter fix almenys en català i rebre en català les informacions necessàries per l'adequat consum i ús dels béns i serveis, i especialment les dades obligatòries relacionades directament amb la salvaguarda de la seva salut i seguretat. Així mateix, l'article 126.2. estableix que la Generalitat ha de prendre les mesures per protegir i fomentar l'ús de l'aranès, dins l'àmbit territorial corresponent, amb relació a la informació a la persona consumidora reconeguda per aquesta llei. A més, en aquest període l'Agència Catalana de Consum i la Plataforma per la Llengua han editat la guia *Proposta per a l'establiment d'un Codi de bones pràctiques a l'empresa en relació amb l'ús del català en els productes i serveis que s'ofereixen a les persones consumidores*.

Cal destacar que l'entitat Plataforma per la Llengua, ha treballat en aquest període en estudis sobre *El català en el món socioeconòmic*, un recull de diverses dades socioeconòmiques que explica la situació general del català en aquest àmbit, tant pel que fa a la legislació, com a la presència en alguns sectors i la relació amb les persones consumidores i usuàries,³⁰² els *Usos lingüístics i presència del català en la retolació dels establiments comercials de l'Aeroport de Barcelona* (octubre 2009) i els *Usos lingüístics i presència del català a la toponímia emprada a l'Aeroport de Barcelona* (octubre 2009). També ha realitzat campanyes i tríptics divulgatius com *A l'empresa, sigues responsable, utilitza el català*, 10 preceptes de mínims que cal tenir en compte davant del consumidor català (2008); *Consum responsable en català*, un desplegable per conscienciar la població sobre la necessitat d'incorporar el criteri lingüístic en la pràctica del consum responsable, lligat també a un document d'*Al·legacions i observacions de la Plataforma per la Llengua en el tràmit d'Avantprojecte de llei del Codi de consum de Catalunya*, ja esmentat, i una guia

²⁹⁹ http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/Actualitat/2010/arxiu/ELAN_cat.pdf.

³⁰⁰ De la Confederació de Comerç de Catalunya, amb el suport de la Secretaria de Política Lingüística i del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa.

³⁰¹ Programa coordinat pel Departament d'Innovació, Universitats i Empresa, en el qual intervenen també la Secretaria de Política Lingüística i la Secretaria per a la Immigració.

³⁰² http://www.plataforma-llengua.cat/media/assets/1320/catala_mon_socioeconomic_2009.pdf.

anomenada *Què faig si...? Alguns suggeriments que poden ser útils per afrontar situacions quotidianes pel que fa a l'ús del català i també del valencià*.³⁰³

Unes altres actuacions al voltant de la llengua i el món socioeconòmic que cal destacar a Catalunya és la realitzada per CCOO de Catalunya ja que el Comitè Confederal de CCOO de Catalunya, en la sessió del 20 de gener de 2010, va aprovar el document *L'ús social de la llengua catalana en el món del treball*, un recull dels principals eixos del debat sobre l'ús social de la llengua catalana en el món laboral i sindical.³⁰⁴

A les Illes Balears en aquesta etapa s'impulsen mesures per millorar l'ús del català en l'àmbit socioeconòmic com la campanya *Ara és la teva. Atén en català* per tal de sensibilitzar el sector de serveis perquè prengui part en el procés de redreçament en tots els àmbits de la llengua catalana. S'enceta, en primer lloc, un pla pilot que pretén informar l'empresariat i els treballadors del sector de la restauració (autòctons i població nouvinguda), és a dir, fomentar actituds positives envers la llengua catalana per contrarestar-ne la baixa presència. Es preveu també augmentar l'escàs coneixement de català que presenta aquest sector, oferint cursos i solucions versàtils en la formació lingüística d'aquests professionals. Aquesta campanya aglutina de manera conjunta i coordinada les institucions més representatives de les Illes Balears per fomentar l'ús del català (DGPL, consells insulars i els ajuntaments).

A més, es realitzen de forma ordinària convocatòries de subvencions per a la normalització lingüística a empreses des del Consell de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa.

Aquesta etapa a les Illes ve marcada per la polèmica sobre l'ús del català a les companyies aèries (per un afer relacionat amb la companyia Air Berlin).³⁰⁵ És així com la DGPL fa pública una carta a les companyies aèries (10/06/2008) en versió catalana, alemanya i anglesa en què ofereix la seva col·laboració a Air Berlin i a altres companyies aèries per introduir la llengua catalana en els serveis que ofereixen. Arran d'aquesta qüestió es provoca una polèmica que culmina amb la declaració per part de la Cambra Alemanya de Comerç que declara que l'ús del català no és rendible.³⁰⁶

Com ja s'ha comentat, també s'aprova un Pla de Normalització Lingüística (abril de 2009) per part del Ple del Consell Social de la Llengua Catalana de les Illes Balears que conté mesures també per a l'àmbit socioeconòmic.

Finalment, cal destacar que s'estableixen les *Bases per al diàleg sobre el Pacte per la competitivitat, l'ocupació i la cohesió social a les Illes Balears*, signades pel Govern de les Illes Balears i les organitzacions empresarials i sindicals més representatives de les Illes Balears el 24 de novembre de 2007. En l'apartat dedicat als temes per a les mesos d'ocupació i cohesió social, hi figuren les polítiques socials i s'hi especifica que, com un element més de cohesió social, s'acordaran polítiques actives en matèria de normalització lingüística i de potenciació de l'ús del català en els àmbits sociolaborals de les Illes Balears.³⁰⁷

En aquesta etapa els governs de Catalunya, el País Basc i les Illes Balears promouen l'ús de totes les llengües oficials de l'Estat a través del premi Promoció de la Realitat Plurilingüe de l'Estat espanyol que s'entrega el 25 de febrer de 2009 a l'empresa Microsoft.

Pel que fa al País Valencià, les actuacions en aquest sentit són poques i segueixen les dinàmiques d'èpoques anteriors. És així com l'activitat principal és la convocatòria d'ajudes econòmiques per a les empreses, comerços i indústries per a la realització d'activitats de promoció de l'ús del valencià. Concretament, les ajudes van dirigides a la retolació, exclusivament en valencià, a la denominació dels productes i/o del seu etiquetatge (com a

³⁰³ <http://www.plataforma-llengua.cat/>.

³⁰⁴ <http://www.ccoo.cat/cultura/documentacio/seminariss.pdf>.

³⁰⁵ *Segre*, 7/6/2008; *La Vanguardia*, 8/6/2008.

³⁰⁶ *El Mundo*, 11/8/2008.

³⁰⁷ BOIB núm. 26, de 21 de febrer de 2008.

mínim en valencià), l'ús, exclusivament en valencià, en la documentació administrativa, tècnica, informàtica, i en l'edició de guies i catàlegs de l'empresa, així com en pàgines web.³⁰⁸

A la Franja, l'ús del català en el món socioeconòmic es troba en la bona situació vinculada a l'ús social de la llengua. Tot i això, no hi ha mesures destacables en aquest període que s'apliquen en aquest àmbit.

Finalment, cal destacar que a Catalunya del Nord i l'Alguer els usos de català en l'àmbit socioeconòmic segueixen sent molt minoritaris i lligats al turisme catalanoparlant que especialment a l'Alguer s'ha vist augmentat gràcies al trajecte Girona – Alguer de la companyia àrea Ryanair.

L'àmbit sanitari i de protecció

A Catalunya, en els últims períodes s'ha produït una preocupació per la situació del català en l'àmbit sanitari i de protecció. Cal destacar que l'onada migratòria de l'últim període ha fet que molts llocs de treball del sector serveis, i en concret d'aquest àmbit, estiguin ocupats per persones acabades d'arribar de fora de Catalunya amb pocs coneixements de català. Per aquest motiu la Llei 8/2007, de 30 de juliol, de l'Institut Català de la Salut³⁰⁹ estableix en l'article 19 que el personal de l'Institut Català de la Salut pot ésser integrat per personal estatutari dels serveis de salut, que es regeix per la Llei de l'Estat 55/2003, del 16 de desembre, i per raons d'interès general determinades per acord de Govern i amb la finalitat de garantir la prestació del servei públic sanitari equitatiu a tot el territori de Catalunya, es pot eximir del requisit de la nacionalitat en l'accés a la condició de personal estatutari de l'Institut Català de la Salut. L'article estableix que, de totes formes, a aquest personal se li exigeix un coneixement suficient de català i de castellà per a accedir a la condició de personal estatutari de l'Institut.

Les actuacions remarcables en aquest període de la Generalitat de Catalunya són els programes de formació pel personal com el Pla Director de Formació 2008-2010 del Departament d'Acció Social i Ciutadania.

Per altra banda, el Departament de Salut ha realitzat diverses actuacions per tal de donar suport als professionals en la seva tasca amb els usuaris estrangers. Així, el 2008 es presenta una eina informàtica en nou idiomes que ajudarà els professionals de l'ICS a comunicar-se amb els usuaris estrangers. Es tracta d'una aplicació que conté totes les preguntes i expressions del programa Universal Doctor Speaker que es poden escoltar i van acompanyades amb textos i dibuixos explicatius. La traducció es fa des del català o castellà a nou idiomes (anglès, francès, alemany, portuguès, rus, àrab, romanès, xinès i urdú).

A més, al llarg d'aquest període es realitzen recursos lingüístics enfocats a l'àmbit sanitari: el Termcat ha publicat la *TO Ciències de la Salut (Malalties), Diccionari d'infermeria*, la 6ª edició de la *Classificació internacional de malalties, 9a revisió. Modificació clínica (CIM-9-MC)* i un lèxic de fàrmacs.

A les Illes Balears, la situació de precarietat en la qual es troba la llengua catalana en el sector sanitari fa que el govern es plantegi l'establiment d'una normativa sobre requisit lingüístic per al personal sanitari. Es tracta d'una qüestió que ja havia estat posada sobre la taula en el període anterior al govern del PP i que amb el canvi polític es torna a reprendre. És així com a l'abril de 2008 el govern es proposa realitzar un diagnòstic de la situació del català en l'àmbit sanitari³¹⁰ i a finals d'abril de 2009 s'aprova el *Decret 24/2009, de 27 de març, pel qual es regula l'exigència de coneixements de llengua catalana en els procediments selectius d'accés i de mobilitat relatius a la funció pública estatutària i per ocupar llocs de treball que es convoquin en el sector públic sanitari de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears*.³¹¹ Aquest decret regula que cal acreditar un nivell

³⁰⁸ DOCV núm. 5740, d'11 d'abril.

³⁰⁹ DOGC 4940, de 3 d'agost.

³¹⁰ *Diari de Balears*, 16/04/2008.

³¹¹ BOIB, núm. 46, 31/03/2009.

corresponent al certificat B (coneixements elementals orals i escrits) per a les categories que requereixen un nivell de titulació acadèmica corresponent als grups A1, A2 i C1 i cal acreditar un nivell de certificat A (coneixements orals) per a les categories que requereixen un nivell de titulació corresponent als grups C2. Per altra banda, el decret també regula que el Servei de Salut de les Illes Balears i la resta d'entitats del sector públic sanitari ha de promoure la realització de cursos que permetin a tot el personal al seu servei o al servei de les entitats que hi estiguin adscrites assolir tots els nivells de coneixements de català.

Aquesta qüestió suscita una manifestació a l'abril de 2009 en contra del decret i a l'agost de 2009 el Partit Popular demana al Parlament la derogació del Decret, petició que és rebutjada pel Parlament l'octubre de 2009.

Al País Valencià, la situació del català en l'àmbit sanitari és precària i, en aquest sentit, el 16 de setembre de 2009 el síndic realitza un recordatori a l'Agència Valenciana de Salut del dret dels administrats a escollir la llengua cooficial en què desitgen relacionar-se amb l'administració pública.

Finalment, cal destacar que, com en altres àmbits, l'ús del català en l'àmbit sanitari a Catalunya del Nord i l'Alguer és pràcticament inexistent. Tot i això, la situació millorarà a Catalunya del Nord amb el nou hospital transfronterer ja que els futurs empleats d'aquest hospital hauran de dominar el català i el francès.³¹²

---

³¹² *Diari de Girona*, 11/06/2009.

3 Síntesi de l'Informe

Miquel Àngel Pradilla i Natxo Sorolla
Xarxa CRUSCAT – IEC

3.1 Context demogràfic i econòmic

El fet social més remarcable del bienni 2008-2009 ha estat, sens dubte, l'impacte de la crisi sobre l'economia dels territoris de llengua catalana. En anys anteriors, el creixement econòmic havia estat constant, fins al punt que l'atracció de població forana lligat a aquesta bonança era la principal dinàmica demogràfica. Però l'aturada econòmica generalitzada, seguida del retrocés, afecten durant el bienni 2008/2009 aquesta població flotant. L'encara feble xarxa de llaços que la lliguen a la societat d'arribada la situa en posicions relativament més perifèriques, que es manifesten en diferents aspectes, com l'econòmic, el laboral, el de la protecció social o el dels capitals culturals i lingüístics.

El canvi de signe dels resultats econòmics comença a deixar petjada en el creixement poblacional. Amb tot, l'any 2009 els territoris de llengua catalana assoleixen els 13,5 milions d'habitants. Aquests resultats es donen en un context on, d'una banda, les dades demogràfiques visualitzen la reducció dels fluxos migratoris, atès que la mobilitat internacional és menys atractiva per la recessió econòmica. Però de l'altra, continua augmentant el creixement natural de la població. Aquest ascens dels naixements és hereu de les onades migratòries, que d'una banda han rejuenit la piràmide de població en les capes de població en edat reproductiva i, de l'altra, aquestes noves migracions han importat taxes de natalitat amb índexs superiors als de la població autòctona.

Pel que fa a la situació de la llengua catalana, durant el període estudiat no es pot percebre més que continuïtat i consolidació de les grans tendències que marquen la realitat sociolingüística.

Catalunya acumula ja un gruix de dades demolingüístiques en els darrers anys que fan possible confirmar les grans tendències des de diferents perspectives. Així, a finals d'aquesta dècada, segons diferents estudis es consolida la distribució sociolingüística de la població adulta de manera clara. Segons la seva llengua inicial, els catalanoparlants representen al voltant d'un terç del total de la població adulta, mentre que els castellanoparlants inicials en són la meitat. Aquests resultats es tradueixen a xifres absolutes a Catalunya amb un gruix de catalanoparlants inicials adults que depassa la xifra dels dos milions, i un gruix de castellanoparlants inicials adults que se situa en els tres milions i mig. No escapa de l'anàlisi que la xifra de castellanoparlants ha variat en els darrers anys d'una manera molt important, sobretot per les migracions d'origen llatinoamericà, que sumades a les migracions d'origen estatal ja consolidades, han vist créixer el col·lectiu castellanoparlant. Però tampoc no pot escapar de l'anàlisi que les condicions sociolingüístiques dels uns i dels altres són força diferents. Pel que fa a la resta de la població, al voltant d'un 5% declara tenir les dues llengües, català i castellà, com a inicials. I els que declaren altres llengües no arriben a superar el 10% de la població. Però ateses les condicions de volatilitat d'aquestes migracions, encara no consolidades, les variacions en la seva proporció són importants, segons la metodologia de cadascun dels estudis.

Pel que fa a l'evolució sociolingüística de la població jove de Catalunya, i sobretot en la població en edat escolar, es consoliden dos fets cabdals. El primer de tots emmarca la dinàmica de la llengua catalana en clau de creixement, situant la taxa de catalanoparlants inicials entre aquesta població més jove, nascuda a partir dels anys noranta, en una posició més reforçada que no pas entre els seus antecessors. En aquests grups d'edat la proporció de catalanoparlants inicials s'aproxima a la de castellanoparlants, tot i que encara no l'arriba a superar. Una part d'aquesta proporció més favorable es deu a l'aïllament relatiu de la població escolar respecte als grans fluxos migratoris. Aquests, que tenen sobretot una motivació laboral, impacten sobre la població jove major de 16 anys. Durant els darrers anys, quan les generacions més joves entraven en l'edat laboral, experimentaven una important agregació d'efectius migrats. I això les diferenciava de les generacions menors de 16 anys, on l'impacte de les migracions era menor, i a més venia lligat amb l'agrupament familiar i era mediat per la institució escolar. Però no cal oblidar que en part aquest anivellament de les proporcions dels parlants inicials d'una i altra llengua també es deu al manteniment i la represa del català en la transmissió intergeneracional. Així ho indiquen els estudis fets a població escolar, on les taxes de català com a llengua inicial d'una banda, i de castellà de l'altra, confirmen la tendència a obtenir percentatges similars. Així, es consolida la tendència a igualar-se les proporcions del català i el castellà com a llengua inicial en els grups més joves. En segon lloc es pot apuntar una altra tendència que té més a veure amb les fronteres etnolingüístiques i les ideologies. Els estudis a l'abast amb dades de la població jove i infantil, i encara més en els estudis a població escolar, s'observa com l'opció de resposta simultània del català i el castellà com a llengües inicials, creix respecte a les generacions adultes, agrupant gruixos de població fins a un de cada sis enquestats. Aquest creixement és lent, però rellevant, en les generacions més joves.

Pel que fa al coneixement de català de la població adulta (més de 15 anys), tot i que quatre de cada cinc enquestats sap parlar-lo, no és negligible la importància de la cinquena part de la població que no el sap parlar. Així mateix, també la llengua d'identificació mostra que la presència del català és menor que la del castellà. Aquest resultat està en consonància amb l'alta proporció de castellanoparlants inicials. I també hi ha cert creixement de respostes ambivalents on la identificació amb el català i el castellà és simultània. Però tenint en compte les dades de forma conjunta, tot i la posició més perifèrica del català, és ben patent que la proporció de població que adopta el català com a llengua d'identificació és molt superior a aquells que la tenen com a llengua inicial, contràriament a l'evolució del castellà, on es constata que hi ha retrocés. També en la transmissió lingüística intergeneracional són visibles aquestes dinàmiques positives a favor del català. Aquesta llengua es converteix en l'opció triada per a transmetre-la als fills de forma tan notable com ho és el castellà, la qual cosa posiciona el català en unes dinàmiques favorables. Així, tot i l'increment de la població que declara no saber parlar català, tant la transmissió intergeneracional com la identificació amb el català mostren que el grup catalanoparlant té a Catalunya unes dinàmiques favorables, encara que la llengua no és majoritària demogràficament.

A Andorra, les dades més actuals apunten que el català no ocupa la posició demolingüísticament principal, atès que un gruix ben important de la població té altres llengües primeres, com el castellà, el portuguès o el francès. Andorra és un país marcat per dos fets cabdals que expliquen la seva estructura sociolingüística. D'una banda, és un país amb una excepcionalitat migratòria molt important, on la major part de la població no és nascuda al país, ni als territoris de llengua catalana. L'altre fet cabdal és la sobirania política del territori, i les regulacions que es deriven d'aquest autogovern. L'oficialitat única del català és el fet més remarcable, però també ho és el desplegament d'aquesta oficialitat en les regulacions de rang inferior, la composició de l'administració o els esforços per adequar-ne el sistema educatiu propi. Tant l'excepcionalitat migratòria com l'oficialitat del català són dues qüestions que en bona mesura contextualitzen la situació d'Andorra, i marquen la seva evolució sociolingüística. És per això que la competència lingüística en català que declara la població és, amb una distància molt remarcable, més important que no pas la distribució segons les llengües inicials.

I de fet, el català té uns valors també molt superiors com a llengua d'identificació que no pas com a llengua inicial. Aquestes dinàmiques internes, de la mateixa manera que a Catalunya, també mostren que a Andorra el català té dinàmiques d'atracció importants.

El País Valencià aporta dues recerques noves en el període estudiat. Aquestes fan referència a les dues ciutats principals: València i Alacant. Els resultats per a aquests dos nuclis urbans no són favorables al català. Els resultats per a les àrees urbanes valencianes diagnostiquen tendències a l'estancament i al retrocés, acompanyades, però, d'algunes dades de creixement. Des d'un punt de vista longitudinal, que emmarca l'evolució en els darrers tretze anys, la competència lingüística de la ciutat de València retrocedeix de manera clara en la capacitat d'entendre el català. S'observa com es dobla la proporció de població que no entén el català, fins arribar al 20,1%. En canvi, la capacitat de parlar el català es troba estancada al llarg d'aquest període, amb un augment lleuger de dos punts que no assoleix una rellevància suficient. Alhora, les competències vinculades a la lectoescriptura apunten creixements força més positius. Amb tot, la capacitat d'escriure el català a la ciutat de València partia de nivells tan baixos a principis dels anys noranta (18%), que la posició actual (40,3%) situa el creixement en 22,3 punts.

Pel que fa als usos lingüístics a la ciutat de València, hi ha una reducció generalitzada, fins al punt que no hi ha cap àmbit on l'ús del català arribi a una cinquena part del total. La disminució més important es produeix en el comerç tradicional i de proximitat, on es passa d'un percentatge ja baix, del 18,7%, al 7,1%. L'únic àmbit on la reducció és menor, tot i que la proporció dels que hi utilitzen el català no arriba a la cinquena part, és a la llar, on es dona una reducció del 22,5% dels anys noranta al 17,1% actual.

Pel que fa a la ciutat d'Alacant, trobem una disminució general en l'habilitat d'emprar oralment el català, dada força preocupant si es tenen en compte els baixos nivells de competència dels quals es parteix. Amb tot, la capacitat d'escriure el català sí que observa creixements, els quals, tanmateix, no aconsegueixen aglutinar més d'un de cada cinc enquestats. La reducció afecta més les capacitats d'entendre i parlar que no les lectoescriptores. A més, aquestes darreres, ja parteixen de nivells molt baixos. Així, tant la capacitat d'entendre el català, com la de parlar-lo, pateixen una forta disminució respecte a les xifres ja baixes de mitjans dels anys noranta. Les baixades en ambdues habilitats se situen en els 20 punts respecte a l'any 1994. De manera que, en l'enquesta més recent, un 42,3% de la població no entén la llengua a la ciutat d'Alacant, i fins a un 72,1% no el sap parlar. Per contra, en la capacitat de llegir, la caiguda és més moderada. Per últim, hi ha un nombre major de persones que creuen que escriuen bastant o prou bé el català, si bé ni l'any 1994 ni actualment arriben a una cinquena part de la població.

Tot i aquests resultats primigenis per a les ciutats de València i Alacant, la situació sociolingüística hauria d'analitzar-se de manera més profunda, tenint en compte els factors demogràfics i immigratoris d'ambdues ciutats, així com l'evolució de la transmissió intergeneracional o la identificació lingüística.

En conclusió, els resultats dels grans estudis sociolingüístics apareguts durant el bienni 2008/2009 marquen dinàmiques en sentits divergents. D'una banda, Catalunya i Andorra obtenen uns resultats positius en la vitalitat interna de la llengua, tot i no ser una llengua demogràficament majoritària al propi territori. De l'altra, les àrees urbanes del País Valencià ofereixen nivells molt baixos en l'ús del català. En l'àmbit competencial contrasta el retrocés i l'estancament de les habilitats d'entendre i parlar, respectivament, i el creixement relatiu observat en les habilitats lectoescriptores.

3.2 Estatus jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua, i relacions entre territoris

En relació amb el context sociopolític, aquest període ha acollit pocs canvis. A l'Estat espanyol la victòria electoral del PSOE el març de 2008 ha patrocinat un període on la confrontació amb el Partit Popular ha estat la norma. Mentrestant, a Catalunya ha continuat governant el tripartit (PSC, ERC i IC); a les Illes Francesc Antich, del PSIB, ha governat en coalició (PSIB,UM i BLOC), i al País Valencià el PP ha governat amb la majoria absoluta obtinguda en les eleccions de 2007. A la Catalunya francesa, Georges Frêche ha presidit el Consell Regional del Llenguadoc-Rosselló i Jean-Paul Alduy va tornar a guanyar l'alcaldia de Perpinyà. A Andorra, les eleccions d'abril de 2009 les guanya el Partit Socialdemòcrata, encapçalat per Jaume Bartumeu, que el 5 de juny de 2009 substitueix Albert Pintat, del Partit Liberal, com a president del país. D'altra banda, les eleccions europees del març de 2009 demostren l'escàs interès que susciten, amb índexs de participació que en molts casos no arriben ni al 40%. Entre els candidats catalans, destaca la presència dels *sobiranistes* Ramon Tremosa, de CiU, i Oriol Junqueras, d'ERC; davant d'un candidat del PP com Aleix Vidal-Quadras, l'estatut del català a les institucions passa a ser un tema recurrent i polèmic.

Aquest període ha estat marcat pels múltiples ajornaments de la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Catalunya, que havia estat objecte de diversos recursos. I directament relacionat amb el malestar sociopolític provocat per la indefinició estatutària, també és destacable l'inici, el 13 de setembre de 2009, de les consultes populars per la independència al municipi d'Arenys de Munt. Finalment, amb la crisi econòmica com a teló de fons, amb un Estat que incrementa progressivament el seu endeutament i les xifres d'aturats, els casos de corrupció (Gürtel, Millet, Pretòria, Palma Arena, etc.) s'han situat al centre de l'opinió pública.

Un cop plantejades les reformes dels diversos estatuts d'autonomia, en el període que analitzem el règim jurídic de la llengua catalana no ha experimentat gaires variacions. En conjunt ha estat un període amb pocs canvis normatius, però amb molts de pronunciaments i declaracions. Una època, en definitiva, en què el desenvolupament de les reformes estatutàries ha col·lidit amb dificultats sociopolítiques notables, plantejades pels sectors contraris a la normalització lingüística del català. Algunes mostres destacades d'aquesta contestació serien: en primer lloc, la proposta del Partit Popular, en el marc de la campanya electoral de les generals, de presentar una llei que garanteixi l'ensenyament en castellà a tot l'Estat; molt vinculat a la iniciativa anterior, el juny de 2008 es dona a conèixer el *Manifiesto por la lengua común*, extraordinàriament amplificat pels altaveus mediàtics afins; i, finalment, a redós de l'aprovació de la Llei de llengües d'Aragó el desembre de 2009, es produeix una comunitat d'aquesta amalgama de sectors refractaris als avenços de la llengua catalana, cadascun amb les seves qüestions al territori respectiu, però tots units en defensa de la supremacia legal del castellà. Així, a Catalunya trobem Convivència Cívica, que es mostra molt activa pel que fa al dret de tria de llengua a l'ensenyament; a les Illes, el Círculo Balear o l'Academi de Sa Llengo Baléa, ocupades en el requisit lingüístic a tota la funció pública impulsat pel Govern; a Aragó, la FCAO o la plataforma No Hablamos Catalán, i al País Valencià la Coordinadora d'Entitats Culturals del Regne de València, entre altres.

Durant el període 2008-2009, les iniciatives més remarcables són la reincorporació de les Illes Balears a l'Institut Ramon Llull i la constitució de la Fundació Ramon Llull, amb seu a Andorra, que aplega tots els territoris de parla catalana; el debat i l'aprovació de la Llei de llengües a Aragó, que dona un estatut jurídic al català en aquest territori; la derrota judicial del secessionisme del Govern valencià i la validació del model escolar català, periòdicament impugnat; la represa del "requisit lingüístic" per accedir a la funció pública a les Illes Balears, o la voluntat de projecció del català i la cultura catalana a l'exterior, amb el Departament de la Vicepresidència de la Generalitat catalana al capdavant. També es produeixen diversos intents per modificar el Reglament del Senat per tal de poder usar les llengües oficials diferents del

castellà (per exemple, la moció presentada per Entesa el 27 de maig de 2008), actuacions que, expressió de bones intencions a banda, no es concreten en cap reforma. Per la seva banda, el 28 de gener de 2008 es constitueix el Consell de les Llengües Oficials (creat pel Reial decret 905/2007, de 6 de juliol), que té per objectiu l'impuls i la coordinació de l'ús de les llengües oficials a l'Administració general de l'Estat a les comunitats autònomes i l'atenció dels drets dels ciutadans; sembla, però, que ha tingut poca activitat.

Menció especial mereix l'Informe del Comitè d'Experts, d'11 de desembre de 2008, i les recomanacions del Consell de Ministres del Consell d'Europa sobre l'aplicació de la *Carta de Llengües regionals o minoritàries*. En línies generals, valora molt positivament el català al sistema educatiu i la immersió lingüística a Catalunya, en fa notar les deficiències i la falta d'informació a les Illes i al País Valencià, i esmenta la necessitat de protegir el català a la Franja; continua posant una nota negativa pel que fa a la justícia, respecte a la qual adverteix que calen mesures de l'Estat per canviar la situació de desatenció del català a tot el territori; o pel que fa als serveis, detecta deficiències en l'administració estatal i adverteix del compliment només parcial dels compromisos de la *Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries* i, sobretot, la falta de capacitat del personal que serveix aquesta Administració. Dins els mitjans de comunicació espanyols, va causar sorpresa la valoració molt positiva de la immersió lingüística. Malauradament, tot i aquesta valoració, poc després, el 17 de febrer de 2009, la Comissió de Cultura del Parlament europeu va aprovar, amb la implicació del Partit Popular, un informe amb el nom *Multilingüisme: un avantatge per Europa i un compromís compartit*, on qüestionava aquesta política i considerava essencial la llibertat de tria de llengua de l'educació entre les llengües oficials.

Quant a la Catalunya del Nord, el fet més rellevant és la reforma constitucional promoguda pel president Sarkozy, la qual, de manera inesperada, va posar a l'ordre del dia la incorporació de la protecció de les llengües regionals a l'article 1 de la Constitució. La menció al final no va quedar en aquest lloc destacat, però va evidenciar tant l'existència de les llengües que, com el català, estan en una situació de simple reconeixement de fet, com també la resistència del jacobinisme francès, tant de dretes com d'esquerres, a cedir ni que sigui un petit espai a les anomenades llengües regionals. Per la seva banda, Andorra, l'únic estat en què el català és llengua oficial única, ha continuat desenvolupant la seva política lingüística a favor de l'ús social del català, sense novetats destacades. I, finalment, a l'Alguer el 2009 se subscriu un conveni amb la Generalitat per promoure l'ús social de la llengua i continua la col·laboració a través de l'IRL.

De les iniciatives esmentades, per la rellevància que tenen en els respectius territoris en particular i en la comunitat lingüística en general, voldríem destacar les que segueixen. Al País Valencià hi ha dues qüestions especialment rellevants a tenir en compte. Una d'especialment positiva ens arriba a través dels tribunals, els quals han donat continuïtat en un bon nombre de sentències al reconeixement del nom *llengua catalana* com a equivalent acadèmic de la denominació estatutària *valencià*, amb el consegüent reconeixement del títol de Filologia catalana per tal d'acreditar el coneixement de valencià en les oposicions a cossos docents. Val a dir, tanmateix, que no s'anul·len les convocatòries, sinó que s'interpreten en el sentit indicat, i això ha permès la continuïtat d'aquesta mala pràctica administrativa. La qüestió negativa ens arriba amb el projecte de Llei de funció pública, on el coneixement de català com a requisit d'accés ha quedat exclòs com a criteri general i s'ha mantingut, com ja feia la legislació anterior, encara de l'època socialista, només en l'àmbit docent. Aquest tractament del valencià ha generat una notable contestació des de l'àmbit associatiu. Setanta-cinc organitzacions, partits i sindicats van signar un manifest a favor de l'exigència del valencià per accedir a la funció pública, amb el lema *Sí al valencià. Requisit lingüístic*. S'hi denuncia, entre altres coses, que només un 1,2% de les places funcionaries tenen aquest requisit.

Si al País Valencià la continuïtat del lideratge polític ha implicat el manteniment d'una política lingüística poc compromesa amb la superació de la fase de subordinació lingüística de la

llengua catalana, a les Illes Balears, el canvi de govern que s'ha produït al 2007, ara en mans de la coalició formada pel PSIB, UM i BLOC, ha impulsat un gir molt significatiu. L'impuls es nota tant en el paquet d'iniciatives que emprèn l'Administració de la Comunitat (canvis normatius, mesures de foment) com en l'activitat que es du a terme des dels consells insulars (Eivissa, Grup Prograssista; Mallorca, PSIB, BLOC i UM; Menorca, PSIB PSM-Verds). En seu parlamentària, es produeixen diverses resolucions de suport al català, com les que es van aprovar els dies 21, 22 i 23 d'octubre de 2008, sobre l'impuls del català a l'Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes, o les que insten el Govern a assegurar el català a la TDT i a promoure el català en els segments socials on estigui en pitjors condicions. O les resolucions aprovades a la sessió del 24 de setembre de 2009, derivades del debat general sobre l'orientació política general del Govern, que l'insten a promoure el coneixement de la llengua entre la immigració, a garantir el coneixement dels funcionaris i a prendre les mesures per protegir els drets lingüístics. En l'àmbit de l'ensenyament la derogació de l'anomenat "decret de trilingüisme" (Decret 52/2006) i el retorn de la llengua catalana a la vehicularitat oficial és probablement una de les fites més destacades. No cal dir que la impugnació radical del capteniment normalitzador del govern anterior del PP ha estat fortament contestat pels sectors conservadors, els quals, sota l'empara de conceptes com la llibertat i la convivència, han carregat de manera especial contra l'establiment de requisit lingüístic i el Pla de Normalització Lingüística aprovat.

A Catalunya, les línies generals del període han estat un cert desenvolupament d'aspectes concrets de l'Estatut, dins una perspectiva força continuista; el refermament d'aspectes bàsics, com el català a l'ensenyament; la voluntat d'intervenció legal en reptes peremptoris, com ara la immigració, o l'impuls a la "dimensió exterior" del català amb instruments jurídicament definits. Tanmateix, el debat sobre la inconstitucionalitat de tot un seguit de preceptes lingüístics presents en l'Estatut renovat ha propiciat una etapa de forta conflictivitat. Així, els sectors espanyolistes han fet bandera dels temes lingüístics recurrents: l'establiment del deure de conèixer el català com a "imposició" del nacionalisme català; el sistema de conjunció lingüística a l'ensenyament, amb el català com a llengua vehicular, com a vulneració dels drets dels castellanoparlants; el qüestionament de la unitat de la llengua presentant-la com a "expansionisme catalanista", o la imposició de sancions per contravenir la normativa lingüística.

A la Comunitat aragonesa, l'aprovació de la Llei 10/2009, de 22 de desembre, l'anomenada Llei de llengües ha estat l'esdeveniment més significatiu. Val a dir que aquesta llei sortia llastrada per la renúncia a oficialitzar el català i l'aragonès en la reforma de l'Estatut aragonès de 2007. Tanmateix, a la vora de decepcions clamoroses, obre un nou horitzó de drets lingüístics que no es pot menystenir. En el capítol d'oportunitats hi ha el posicionament unitarista que implica la nominació de *català* per a la llengua; la previsió de zonificació del territori lingüístic amb la intenció de modular les intervencions normalitzadores; i la consideració de l'ensenyament de la llengua com un dret, de caràcter voluntari, que formarà part del currículum educatiu. En l'apartat de cauteles, no ens podem estar d'advertir sobre el paper que pot tenir la creació de l'Acadèmia Aragonesa del Català, sense cap esment a l'Institut d'Estudis Catalans, en relació amb la cohesió de la comunitat lingüística.

3.3 Ensenyament

En relació amb l'ensenyament, la diagnosi del que ha succeït en el període avaluat, a més de la casuística territorial, varia d'acord amb una tipologia de casos on s'ha tingut en consideració l'ensenyament no universitari (infantil, primària i secundària), l'universitari i d'altres modalitats com l'ensenyament d'adults i les escoles d'idiomes.

Començarem per l'ensenyament no universitari. A Catalunya, en l'àmbit de l'educació infantil i primària cal destacar la posada en marxa el febrer de 2008 dels programes d'immersió lingüística renovats. Aquesta iniciativa desplega el "Pla per a l'actualització de la metodologia

d'immersió en l'actual context sociolingüístic 2007-2013", aprovat en novembre de 2007. En educació infantil, s'ha de fer esment de la publicació del Decret 181/2008, de 9 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil. En aquest decret es recorda que el català és la llengua emprada normalment com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament i, per tant, d'ús preferent a tots els àmbits del segon cicle de l'educació infantil.

En educació primària, la Generalitat va anunciar el mes d'octubre de 2008 la realització d'una prova d'avaluació final, amb una finalitat diagnòstica i sense efectes per a la promoció escolar. Les proves inclouen l'avaluació de la competència oral, escrita i lectora en les dues llengües oficials i en la llengua estrangera. Els resultats del final del període estudiat mostren que el 24,2% de l'alumnat no ha adquirit les competències bàsiques en català i el 27,4% no les han adquirides en castellà. En qualsevol cas, la nota mitjana d'aquesta darrera llengua (75,1) és superior a la nota mitjana de català (66,9).

En el batxillerat, destaca la publicació del decret pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del batxillerat, realitzada el febrer de 2008 com a part del desplegament legislatiu de la LOE. Aquest decret inclou una retallada força polèmica de les hores de català i de castellà. D'altra banda, els resultats de la selectivitat de 2009 mostren, per sisè any consecutiu, que l'alumnat aconsegueix millors notes en llengua castellana (6,55) que no en llengua catalana (6,15).

En relació amb l'alumnat nouvingut, cal recordar que el nombre d'estudiants d'origen estranger en l'ensenyament obligatori de Catalunya encara no havia parat de créixer: si en el curs 2006-2007 n'eren l'11,7% del total, en el 2007-2008 són el 12,9% i en el curs 2008-2009 el 13,6%, majoritàriament procedents de Centre i Sud-amèrica (42,2%) i, en menor part, del Magreb (26,5%), de la resta de la Unió Europea (13,5%) i d'altres llocs del món. Aquest creixement ha obligat a incrementar el nombre d'aules d'acollida en l'ensenyament obligatori, així com els plans d'entorn.

Durant el mes de juliol de 2008 van coneixent-se els detalls de l'avantprojecte de la Llei d'ensenyament de Catalunya. El partit del govern pacta que la LEC incorpori les competències exclusives del Departament d'Educació per a establir els currículums en els ensenyaments de les llengües i els horaris. La nova llei també reforçarà l'ús vehicular de la llengua catalana i limitarà l'atenció lingüística individualitzada a un curs escolar. Finalment, l'1 de juliol de 2009 el Parlament aprova la LEC amb el 80% dels vots, amb el suport del PSC, ERC i CiU, el rebuig de part de la norma d'ICV-EUiA i el vot contrari al conjunt de la llei del PP i Ciutadans. Aquesta llei elaborada a recer de l'Estatut d'Autonomia, vigent des de l'agost de 2006, ha concitat durant tot el tràmit legislatiu una extraordinària conflictivitat. En l'apartat anterior ja ens hem fet ressò de l'oposició frontal amb què ha estat rebuda pels sectors contraris a la normalització lingüística de la llengua catalana. El recurs d'inconstitucionalitat de l'Estatut presentat pel PP podria tenir en l'àmbit educatiu conseqüències especialment negatives. Mentrestant, al mes de febrer de 2009, una nova sentència del TSJC avala el sistema d'immersió i rebutja la separació de l'alumnat per classes per raó de la llengua.

Al País Valencià hi ha una situació d'aturada de la implantació de l'ensenyament en valencià. El model de separació de l'alumnat en línies d'acord amb la llengua predominant del programa educatiu (català o castellà), a elecció dels pares, fa temps que s'ha estancat en el seu creixement i, vint-i-cinc anys després de l'aprovació de la Llei d'ús i ensenyament del valencià es fa palesa la seva insuficiència. El percentatge total d'alumnat escolaritzat en valencià (PIL i PEV) durant el bienni que avaluen és el 24,96% del total (el 28,7% de l'alumnat d'educació infantil i primària i el 19% de l'alumnat de secundària), xifra molt similar a la del període descrit en l'informe anterior.

En general, continuen els mateixos dèficits i desequilibris que s'han descrit en informes anteriors: impossibilitat de l'escolarització en valencià per als alumnes de les localitats de

predomini lingüístic castellà, pèrdua d'alumnat en el pas de l'educació primària a la secundària, manca de capacitació lingüística d'una part important del professorat, especialment en l'educació secundària, forts desequilibris territorials pel que fa a la implantació dels programes educatius en valencià, concentració de l'oferta d'ensenyament en valencià en la xarxa pública i concentració, també en la xarxa pública, de la major part de l'alumnat nouvingut.

Paradoxalment, la passivitat de la Conselleria d'Educació respecte de l'ensenyament en valencià contrasta fortament amb el dinamisme que ha demostrat en el llançament d'iniciatives relacionades amb l'ensenyament d'altres llengües, algunes fortament ideologitzades (projecte d'impartir en anglès l'assignatura d'Educació per la Ciutadania) i altres de caràcter extravagant (introduir el xinès mandarí com a assignatura optativa en el currículum de secundària). D'altra banda, l'interès per l'educació trilingüe, amb la incorporació progressiva de la vehicularitat en la llengua anglesa, no garanteix l'aprenentatge de la llengua catalana. Tot plegat ha generat un estat de crispació generalitzat en el món educatiu, que s'ha oposat fermament a la política educativa del Govern valencià.

A les Illes Balears, l'accés al poder de l'anomenat Pacte de Progrés el 2007 tindrà uns efectes especialment positius en el món educatiu. Així, els canvis normatius impulsats pel nou Govern balear amb la derogació del Decret de trilingüisme atorgaran una clara preeminència a la llengua catalana en el sistema educatiu balear. Un altre aspecte normatiu important és que durant el període descrit s'han aprovat els decrets que despleguen els currículums de l'educació infantil, de l'educació primària i de l'educació secundària obligatòria, en tots els quals es recorda i es desplega que la llengua catalana és la pròpia de l'ensenyament, i que l'objectiu és que l'alumnat pugui aconseguir la competència adequada en llengua catalana que li permeti comunicar-se i seguir el procés d'ensenyament en cada nivell educatiu.

La nova legislació també presta molta atenció a la integració de l'alumnat nouvingut, quantitativament força important (en el darrer decenni s'ha multiplicat gairebé per 10).

Tot el procés de canvis normatius que s'han realitzat durant el bienni ha provocat debats públics sobre la presència de la llengua catalana en l'ensenyament, realitzats sobretot a través dels mitjans de comunicació i relatius a diverses qüestions, totes relacionades: la llibertat de tria dels pares de la llengua d'educació dels fills, la derogació del Decret de trilingüisme o les modalitats lingüístiques balears. Al voltant de la impugnació de la política lingüística oficial s'ha conformat un moviment d'oposició que aglutina PP, UPyD i Ciutadans, que amenacen, en cas d'accedir al poder, de fer marxa enrere en la legislació aprovada per l'actual Govern balear.

A la Franja, la indignació en què es troba la llengua catalana en l'ensenyament, destacada pel Consell d'Europa en l'informe sobre l'aplicació de la *Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries* a Espanya, contrasta amb l'interès que hi ha a l'Aragó per l'educació bilingüe en llengües com l'anglès, el francès o, fins i tot, l'alemany. Durant el curs 2008-2009 hi havia a la Franja 3.841 joves que estudiaven l'assignatura de llengua catalana de manera voluntària, ja que és una assignatura optativa des del curs 1984-1985.

L'esdeveniment de política lingüísticoeducativa més rellevant ha estat l'aprovació, el 17 de desembre del 2009, de l'anomenada Llei de llengües d'Aragó. Tal com s'ha dit en el capítol anterior, el nou horitzó legislatiu, malgrat els dèficits assenyalats, obre una nova perspectiva per a la llengua catalana.

A Andorra, on des de l'any 1982 han conviscut equilibradament tres sistemes educatius (andorrà, espanyol i francès), a poc a poc s'està consolidant la tendència al creixement de l'andorrà, que el 2008 ha acollit un 37,1% del total, enfront del 32,1% del sistema francès i el 30,8% de l'espanyol.

Pel que fa al desplegament legal relacionat amb l'ensenyament del català a França, el període ha estat molt remarcable. S'inaugura amb l'aprovació el 10 de desembre de 2007, just al final del període anterior, de la *Charte en faveur du catalan* pel Consell General dels Pirineus Orientals.

Aquest document és el primer reconeixement oficial de la llengua catalana a França. La Carta, a més de reconèixer oficialment el català com a llengua del departament al costat del francès (art. 1), i de reconèixer l'autoritat lingüística de l'IEC (art. 2), compromet el Consell a ser un transmissor actiu de la llengua i de la cultura catalanes, a garantir-ne la supervivència, a fer-la present en tots els àmbits de la vida pública, a obrir classes bilingües i a signar acords amb les altres administracions perquè també ho facin.

Des d'una perspectiva diacrònica, cal destacar que el creixement de l'alumnat que estudia llengua catalana ha anat augmentant de manera considerable. Durant el curs 2009-2010 suposaria un 16% de l'alumnat del territori. La demanda de matriculació a la Bressola és superior a l'oferta i comença a treure el cap a l'ensenyament secundari amb la inauguració d'un nou centre.

A l'Alguer, el 31 de març de 2009 es va signar un conveni entre la Generalitat de Catalunya i l'ajuntament de la població, amb una vigència de 10 anys, que preveu la instal·lació d'una representació de la Generalitat a l'Alguer i que estableix que les dues institucions promocionaran l'ensenyament i l'ús social del català i impulsaran accions de difusió de la cultura.

Abordarem ara la presència de la llengua catalana en l'ensenyament universitari. A la Universitat d'Andorra, les universitats catalanes i la Universitat de les Illes Balears, els percentatges de grups impartits en llengua catalana, tot i que són molt variables, solen estar per damunt del 50%. Aquestes xifres mostren una relativa estabilitat respecte del període anterior i, a excepció de la Universitat Ramon Llull, solen ser superiors en l'àmbit públic que en el privat.

Les estadístiques d'ús de la llengua catalana a les universitats valencianes són decebedores: l'oferta està estancada des de fa una dècada, no hi ha cap universitat que ofereixi ni tan sols una quarta part de la docència en llengua catalana, la mitjana de crèdits impartits en aquesta llengua és de l'11,6% i ens trobem amb el cas insòlit d'una universitat pública situada en zona de predomini lingüístic valencià que no ofereix ni un sol crèdit en una de les dues llengües oficials del territori. A les universitats privades no consta que hi hagi oferta de docència en llengua catalana llevat d'alguns pocs crèdits que s'imparteixen en estudis específics (magisteri, periodisme).

Un aspecte interessant a ressaltar és que la demanda de docència universitària en llengua catalana és major al nord del país i disminueix conforme ens desplaçem cap al sud, exactament igual que succeeix amb els percentatges de docència en valencià de l'educació no universitària. Sembla, doncs, que hi ha relació entre el fet d'haver estat escolaritzat en valencià en l'educació primària i secundària i les expectatives de mantenir la docència en llengua catalana en els estudis superiors.

La posada en marxa dels nous estudis de grau i de màster ha motivat una sèrie de tensions al voltant de l'ús de la llengua catalana i d'altres llengües amb major projecció internacional. A Catalunya, el febrer del 2008 es va fer públic que a l'any 2010 tots els universitaris catalans hauran de cursar un mínim del 10% de la carrera en anglès o se'ls exigirà l'acreditació d'un nivell B2 en aquesta llengua. Mentrestant, no es va aconseguir fer avançar l'acord aconseguit per la comissionada d'universitats de Catalunya amb els rectors per tal que tots els concursos que es convoquin a les universitats hagin de preveure l'acreditació del nivell C de suficiència de coneixements de llengua catalana. Cada universitat, doncs, tindrà autonomia per decidir el nivell que exigirà al seu professorat. Al País Valencià, l'etern debat sobre el nom de la llengua ha enfrontat novament les universitats públiques amb la Generalitat Valenciana.

Una qüestió important, que ha passat desapercebuda a l'opinió pública, és com s'assegura la formació en llengua catalana dels futurs docents en els nou graus i màsters que es dissenyen en aquest període. És especialment greu el cas del nou màster per a la formació del

professorat de secundària, que substitueix els anteriors Cursos d'Aptitud Pedagògica, ja que en les directrius d'aquests estudis no s'ha previst que hi hagi formació lingüística en les llengües oficials, i, llevat de la Universitat de València, les universitats no han previst en el disseny propi del títol l'obligatorietat de l'acreditació de la competència lingüística necessària per a fer docència en llengua catalana.

En relació amb la Catalunya del Nord, cal destacar la proliferació d'iniciatives destinades a enfortir les relacions amb Catalunya. En destacarem la posada en marxa del Pla estratègic pel català al Pirineu Oriental; el Projecte Interregional Cultur Pro, Llengua i Cultura Professional, de caràcter interuniversitari, i l'acord signat pel conseller Maragall i Christian Nique, responsable de les universitats del Llenguadoc-Rosselló, de potenciació del francès a Catalunya i del català al departament francès.

Vinculat a l'ensenyament universitari, farem esment de la tasca de l'Institut Joan Lluís Vives, la xarxa d'universitats del territori catalanòfon. En destacarem l'organització, conjuntament amb l'Institut Ramon Llull, dels estudis de llengua catalana a les universitats de l'exterior. Durant el curs 2007-2008 s'hi ha incorporat 15 noves universitats, fins a un total de 124 de 32 països diferents, i el nombre d'alumnes puja a 7.666 estudiants, 1.622 més que en el curs 2006-2007.

Fora de l'ensenyament reglat, universitari i no universitari, hi ha encara un gran ventall de modalitats d'ensenyament de la llengua catalana. Per a l'avinentsa que ens ocupa només destacarem allò que considerem més rellevant.

L'adaptació dels estudis de les escoles oficials d'idiomes a la normativa estatal i al Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües ha provocat un profund malestar, sobretot pel que fa a l'aprenentatge de la llengua catalana. La polèmica ha estat especialment rellevant a Catalunya, on les escoles oficials d'idiomes ja no podran impartir el nivell C de llengua catalana. El més greu és que les equivalències dels nous nivells que imposa la nova estructura impliquen una davallada del nivell de competència lingüística.

Des de les administracions autonòmiques de l'Estat espanyol, amb intensitats diferents segons l'àmbit territorial, es promou una oferta de cursos de llengua catalana per a adults. Aquesta oferta és especialment important a Catalunya, on el Consorci per a la Normalització Lingüística, amb voluntat de satisfer la creixent demanda de català de persones d'origen estranger, ha arribat al milió d'inscripcions per a l'any 2009. A les Illes Balears, el Consorci per al Foment de la Llengua Catalana és l'organisme que gestiona aquests tipus de formació, mentre que al País Valencià l'oferta, molt vinculada a la formació dels professionals de l'administració autonòmica i estatal, arriba de l'àrea de Política Lingüística de la Secretaria Autonòmica d'Educació de la Generalitat Valenciana.

A Andorra, el Servei de Política Lingüística, que depèn del Ministeri d'Educació i Cultura, és el responsable de coordinar el Pla Nacional Lingüístic, aprovat el 2006 amb una vigència de quatre anys (2006-2009). I a la Catalunya del Nord, cal destacar l'oferta de cursos i activitats del Serveis Lingüístics de la Vila de Perpinyà.

Fora de l'àmbit de les administracions i d'especial transcendència en els territoris on l'aposta institucional per la normalització lingüística és molt deficitària, la societat civil promou una oferta paral·lela d'ensenyament i promoció de la llengua. Així, entitats com Òmnium Cultural, Obra Cultural Balear, Acció Cultural del País Valencià, Iniciativa Cultural del Matarranya, Obra Cultural de l'Alguer, etc. fan una tasca molt meritòria.

3.4 Els mitjans de comunicació i les indústries culturals

Aquest capítol confirma una obvietat, per ben sabuda de fa molt de temps: la llengua catalana es troba minoritzada en el conjunt de l'oferta i del consum mediàtics i de productes culturals (llibres, música, videojocs, cinema), una situació particularment accentuada a la Catalunya del

Nord, al País Valencià i a les Balears, i no tan marcada a Catalunya i a Andorra. També s'observen notables diferències entre mitjans.

La premsa diària en català continua essent clarament minoritària. L'any 2009 només al voltant d'un terç de les capçaleres de Catalunya s'editava en la llengua pròpia, la majoria de les quals d'àmbit local i comarcal, i tan sols un 13,6% dels exemplars de diaris difosos a Catalunya (totes les categories incloses) corresponia a capçaleres en català. Aquest percentatge ha caigut des del 19,5% de l'any 2000, sobretot a causa de la irrupció de la premsa gratuïta, majoritàriament editada en castellà. La crisi del període 2008-2009, que ha suposat una pèrdua global en la difusió a Catalunya de més de mig milió d'exemplars, sembla haver afectat més, proporcionalment, la difusió de la premsa en català.

Per subsectors, el català només és majoritari en la difusió de diaris locals i comarcals de pagament, amb un 57,9% dels exemplars difosos el 2009, mentre que aquest percentatge es queda en un 17,9% en el subsector dels diaris estatals i nacionals generalistes de pagament. En el conjunt dels diaris generalistes de pagament (sumant premsa local, nacional i estatal) s'assoleix un 23,9%. La premsa diària especialitzada es publica íntegrament en castellà, amb l'excepció d'*El 9 Esportiu*, que no es ven separatament sinó encartat amb alguns diaris comarcals, fet que fa baixar la difusió d'exemplars en català a un 17,8% del conjunt de la premsa de pagament. Tan sols un 8,7% dels exemplars de la premsa diària gratuïta es van publicar en català el 2009.

Les dades d'audiència (total d'individus lectors) de 2009 del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura presenten unes dades lleugerament millors per a la premsa en català, que assoleix un 20,4% de l'audiència agregada, dos punts més que al 2007. La penetració (percentatge de la població catalana major de 14 anys que consumeix habitualment la categoria de mitjà en qüestió) de la premsa en català també ha pujat lleugerament entre 2007 i 2009, la penetració dels diaris en català va pujar un punt, d'un 11,8% a un 12,8% del total de la població, contra un 36,1% de penetració de la premsa en castellà el 2009. Així doncs, sembla que les dades de difusió i les d'audiència presenten resultats contradictoris.

Al País Valencià i a les Illes Balears la situació de la premsa diària en català és molt més precària, com és ben sabut. Al País Valencià no s'edita cap diari en la llengua pròpia. A les Balears existeix un únic diari en català, el *Diari de Balears*, amb una difusió (no controlada per OJD) d'uns 5.000 exemplars. En canvi, a Andorra els quatre diaris autòctons (*El Periòdic d'Andorra*, el *Diari d'Andorra* i els gratuïts *Bondia* i *Més*) s'editen en català. Al país dels Pirineus sembla que la posició relativa de la premsa diària en català és millor que als altres territoris del domini.

Les últimes dades del Departament de Cultura disponibles per al sector revistes de pagament a Catalunya (2006) revelen que un 85% dels setmanaris editats a Catalunya eren en català, percentatge que cau fins al 26,5% en les capçaleres d'altra periodicitat. El percentatge per al conjunt del subsector va ser d'un 51,4%. Pel que fa a difusió, les dades són encara més negatives: el català només assoleix un 57,7% dels exemplars de setmanaris editats a Catalunya i un 16,7% dels de revistes d'altra periodicitat. En conjunt el percentatge va ser d'un 33,7%. Aquest còmput no té en compte totes les revistes que es consumeixen a Catalunya (incloent-hi, per tant, les que s'editen fora). En contrast, l'any 2008 al voltant d'un 79% de les 172 revistes gratuïtes editades a Catalunya i d'un 60% dels gairebé 90 milions d'exemplars difosos eren íntegrament en català.

El Baròmetre revela que els setmanaris i bisetmanaris en català van assolir una audiència agregada d'un 36,2% del total del subsector, contra un 63,8% de publicacions en castellà, mentre que en les revistes d'altra periodicitat aquests percentatges van ser respectivament d'un 18,5% i d'un 81,5%. Al País Valencià i a les Illes Balears el sector de les revistes en llengua pròpia és encara més clarament minoritari en el conjunt de l'oferta i de la demanda, amb major

presència en l'àmbit local i comarcal que en el de les publicacions amb difusió al conjunt del territori.

En el sector radiofònic, a Catalunya les emissions en llengua pròpia suposen un 51,6% del total de l'audiència agregada de les emissores generalistes de cobertura nacional, i un 57,3% de la de les emissores temàtiques informatives, on destaca Catalunya Informació. La proporció d'audiència de les emissions en català ha anat creixent en els últims 10 anys, sobretot gràcies a l'estabilitat relativa de Catalunya Ràdio i a l'auge de RAC 1. En canvi, en el subsector de la ràdio musical les emissores en què la locució es fa en català suposen només un 31,5% de l'audiència agregada (vuit emissores en català enfront de 12 en castellà). Al País Valencià i a les Balears la ràdio en llengua pròpia es troba fortament minoritzada, amb dades lleugerament millors per a les emissores de proximitat. En canvi, a Andorra el català gaudeix aparentment de millor salut a les ones radiofòniques. De les aproximadament 37 emissores de FM que es reben al país dels Pirineus (autòctones o provinents dels països veïns), 15 estan radiades totalment o majoritàriament en llengua pròpia, per 15 en castellà i 7 en francès.

En matèria televisiva els canvis tecnològics i reguladors dels darrers sis anys han suposat una progressiva minorització de l'oferta i del consum de televisió en llengua pròpia en tots els àmbits del domini. A Catalunya l'oferta de televisió en català de cobertura nacional s'ha incrementat modestament en relació amb el boom de canals en castellà que ha propiciat la TDT. La quota de pantalla sumada de TV3 i el 33/K3 s'ha anat reduint des d'un 28,4% el 2002 fins a un 16,4% el 2009. Segons el Baròmetre, l'oferta de televisió en català va assolir el 2009 al Principat una quota de pantalla conjunta del 26,2%.

La situació de la llengua catalana a la televisió és sensiblement pitjor a les Balears que no pas a Catalunya, amb només 7 canals de TDT en la llengua pròpia de la trentena que s'hi reben, i una quota de pantalla baixa del canal autonòmic IB3 (5,2% el 2009). El mateix passa, encara més accentuat, al País Valencià, on a mitjan 2010 tan sols tres dels 29 canals de TDT de cobertura autonòmica eren en la llengua pròpia, els corresponents a Televisió Valenciana, a banda que aquesta emet un alt percentatge de la seva programació en castellà. La bel·ligerància de la Generalitat Valenciana contra les emissions de TV3 ha suposat la pràctica desaparició d'aquesta cadena de les estadístiques d'audiència d'aquell territori. A Andorra es reben cinc canals en català per sis en castellà i una selecció de nou en altres idiomes.

El cinema en català no aixeca cap. Segons el Baròmetre, el 2009 tan sols un 3,8% de la població del Principat va assistir a una pel·lícula amb la banda sonora en català. El 2008 només un 3,5% dels espectadors de cinema a Catalunya ho va ser de films en català. El 2009 tan sols un 5,8% de la població catalana major de 14 anys va escoltar música en català i només un 1,3% va jugar amb un videojoc en versió catalana. Les editorials amb seu a Catalunya van publicar el 2008 un 26% dels seus títols en català (28,2% el 2005). A Catalunya el 2009 només un 23,5% dels enquestats llegien habitualment en català, contra un 73,1% en castellà.

En canvi, la llengua catalana sembla haver trobat a la Xarxa un important àmbit d'expressió i d'expansió. Continua l'èxit del domini .cat, que a mitjan 2010 ja comptava amb 41.000 URL. Per les mateixes dates el català ocupava el catorzè lloc en el rànquing de llengües més representada per nombre d'articles a Wikipedia (vint-i-unè del 2007). L'abril de 2010 gairebé un 60% de les empreses i institucions amb seu als territoris de parla catalana tenia una versió en català del seu web (40,7% d'agost de 2002). La lectura negativa d'aquesta dada és que un 40% d'aquestes empreses i institucions encara no tenen versió del seu web en la llengua pròpia. Internet també ha servit com a plataforma per a una modesta expansió de l'oferta de mitjans del País Valencià en llengua pròpia: el 2009 un 13,8% dels 290 mitjans digitals censats eren únicament en valencià i un 14,5% empraven tant el valencià com el castellà.

3.5 Institucions públiques. Projecció exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció

En aquest període, en general, les institucions polítiques de l'Estat espanyol continuen dirigint les seves polítiques a l'aplicació d'un règim monolingüe castellà, només amb variacions menors respecte a l'anterior període. En alguns casos aquestes modificacions signifiquen una obertura a la pluralitat interna, però en altres no es tradueixen en res més que en restriccions. El Congrés dels Diputats havia permès en l'anterior període l'ús de llengües altres cooficials, tot i que de manera molt restringida. El nou president, José Bono, anuncia que no seguirà la interpretació de la normativa interna com el seu antecessor, Manuel Marín, i manifesta que no en permetrà l'ús. En el Senat, per contra, s'aprova la moció per la qual el català, el gallec i el basc puguin ser usats en els plens de la institució. El Govern espanyol continua amb la incorporació de les llengües cooficials en webs. Tanmateix, la ministra d'Administracions Públiques reconeix que encara queden processos per complir i demana més temps per treballar en les traduccions de webs i en la documentació. A més, es comprova que alguns dels webs traduïts no disposen de tots els continguts en català, gallec i euskera i es produeix alguna reclamació per part de Ministeris de documentació que no ha estat lliurada en castellà. També es constitueix el Consell de les Llengües Oficials, que en essència vehicula traduccions per als Ministeris i informes.

En el pla europeu es fa públic l'Informe del Comitè d'Experts i la Recomanació del Comitè de Ministres del Consell d'Europa sobre l'aplicació a Espanya de la *Carta europea de les llengües regionals o minoritàries*, on es recomana a les autoritats espanyoles que prenguin les mesures jurídiques necessàries i revisin la contractació, programes de carrera i formació per assegurar un percentatge adequat de personal que conegui les llengües cooficials a les autonomies. Es fa especial atenció a la necessitat d'adoptar un marc jurídic específic per protegir i promoure les llengües catalana i aragonesa a Aragó.

A Andorra el Govern continua en la línia encetada l'anterior període pel que fa a accions de planificació lingüística d'abast general. És així que encara resta vigent el Pla Nacional Lingüístic 2006–2009. Es publiquen dades sobre l'ús del català a l'administració pública, on és majoritari. També es mostra voluntat d'assegurar el compliment de la legislació lingüística en tots els àmbits, però sobretot en els serveis públics, les administracions i el comerç.

A Catalunya, els estudis realitzats en el període també destaquen l'ús predominant del català a l'Administració autonòmica i local. En l'administració de la Generalitat l'ús del català supera el 90% a tots els àmbits estudiats, i en l'administració local l'ús del català també supera el 90% amb l'excepció dels usos orals amb els ciutadans, que no arriben al 80%. Destaca que l'ús del català a l'administració local ha augmentat respecte a les observacions realitzades 5 anys abans. En el cas de l'ús de català en l'administració de l'Estat a Catalunya, tot i que no és majoritari, també augmenta respecte a les xifres precedents. En el camp de la Justícia, la Generalitat diagnostica els usos lingüístics en la seva administració i apunta que només una quarta part dels judicis es fa en català, tot i que la major part de la retolació és en aquesta llengua. Els usos de català es troben garantits en la majoria d'institucions públiques de Catalunya i aquest període es caracteritza per una gran proliferació de normes no directament lingüístiques però que regulen la llengua en altres sectors clau, tals com la Llei d'educació, la Llei del cinema, la Llei d'acollida de les persones immigrades i retornades, o el Projecte de Llei de codi de consum de Catalunya.

Al País Valencià, els usos lingüístics de la Generalitat continuen sent favorables al castellà, amb l'agreujant que no hi ha requisit lingüístic per als treballadors de l'Administració. L'esmentat requisit només té presència, amb tota una sèrie de restriccions, en el sistema educatiu. Això no obstant, tot i les successives sentències judicials, es continua obstaculitzant l'equiparació de les titulacions lingüístiques emeses a Catalunya o les Balears amb les del País Valencià. D'altra banda, es produeixen més d'una quinzena de recomanacions, recordatoris i

suggeriments del síndic de greuges per tal que la Generalitat Valenciana apliqui el règim de cooficialitat a àmbits com les pàgines web de les diverses Conselleries i altres organismes vinculats. Entre les poques actuacions que es destaquen de la Generalitat Valenciana per a la promoció de l'ús del valencià, hi ha la campanya *Junts. En valencià, naturalment*. En l'àmbit local destaca una iniciativa de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua que consisteix a coordinar la Xarxa d'oficines lingüístiques per promoure conjuntament el català.

A les Illes Balears, el canvi de govern ha propiciat força canvis favorables al català durant aquest període. Són especialment rellevants la instauració del requisit lingüístic per a l'accés a la funció pública i la recuperació del Consell Social de la Llengua Catalana per a la realització d'un Pla de Normalització Lingüística, que consta de més de 900 mesures "per fer que el català assoleixi una situació de normalitat". El Parlament insta el Govern a assegurar la presència de canals en català a la TDT, a impulsar el consum de cultura en llengua catalana o l'etiquetatge en català dels productes de les Illes Balears. El canvi polític també es dona, entre altres llocs, en l'Ajuntament de Palma i el Consell de Mallorca. Això fa que en l'àmbit local també s'hagin produït millores respecte al foment i l'ús de la llengua a les institucions.

Pel que fa a les polítiques que afecten la Catalunya del Nord, l'Assemblea Francesa debat sobre el reconeixement de les *llengües regionals* com a patrimoni nacional en el si de la reforma constitucional. També la Regió Llenguadoc-Rosselló fa una declaració de suport a les llengües regionals, amb accent en la necessitat de polítiques d'ensenyament bilingüe o disposició de la producció cultural en català. Això no obstant, declaracions anteriors, com la promoguda l'any 2007 pel Consell General dels Pirineus Orientals, ja l'any següent són denunciades per membres de la societat civil nord-catalana perquè no han estat desenvolupades. En l'àmbit municipal, en aquest període s'han signat acords entre la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Perpinyà per promoure l'ús del català. Amb tot, un regidor de l'Ajuntament de Perpinyà denuncia que el batlle reacciona contra les intervencions en català a l'Ajuntament. A la Comunitat de l'Aglomeració de Perpinyà-Mediterrània, una entitat supramunicipal formada per municipis que gestionen serveis comuns, ha assolit la vicepresidència el partit Unitat Catalana, que es fixa com a objectiu recatalanitzar l'àrea metropolitana de Perpinyà.

A la Franja, la Llei de Llengües estableix el dret a fer servir les dues llengües pròpies en les zones corresponents i el dret a ser-hi atès davant l'Administració. Tot i això, els usos lingüístics de les administracions autonòmiques i locals continuen sent majoritàriament en castellà.

A l'Alguer, continua l'acció municipal respecte al període anterior. Aquesta es veu revifada amb intervencions exteriors com un conveni amb la Generalitat de Catalunya per deu anys, que entre altres objectius pretén afavorir el suport tècnic i logístic i la representació de la Generalitat de Catalunya a la ciutat en l'Espai Lluï de l'Alguer.

La projecció exterior de la llengua no ha experimentat grans salts qualitius respecte a etapes anteriors. Les reivindicacions catalanes a Europa, en el moment avaluat amb el suport del Govern espanyol, van obtenir un triomf relatiu amb l'assoliment de l'opció d'ús del català davant la UE en algunes situacions molt restringides. Però en aquest període algunes organitzacions denuncien l'incompliment dels procediments. D'altra banda, el secretari de l'Estat espanyol per a la UE declara que Espanya tornarà a fer les reclamacions a Europa després de les eleccions de 2009. Amb tot, el català només avança tímidament en la seva presència als llocs web d'institucions europees vinculats al territori. És el cas de la creació, a finals de 2007, de l'Oficina de la UE a Catalunya i a les Illes Balears; a principis de 2008, el web Fòrum de Debat Europa; i el 2009, l'Oficina del Parlament Europeu a Barcelona. En tots tres casos es tracta d'espais d'Internet que tenen intenció d'apropar la UE als ciutadans d'aquests territoris. Val a dir, però, que alguns dels webs esmentats tenen encara els seus continguts només en castellà. Pel que fa a la projecció per part dels territoris, les Illes Balears, Catalunya i Andorra creen la Fundació Ramon Llull, amb seu a Andorra, que amplia la projecció de l'Institut Ramon Llull amb la reincorporació de les Balears. També és durant aquest període que el català és la llengua

convidada a la Fira Expolangues de París. És aquí on se signa la Declaració de París, per part de Catalunya, Galícia, Euskadi i les Illes Balears, que pretén promoure l'ús de les llengües oficials a Espanya. També se signa un conveni amb la intenció de coordinar els acords de l'Institut Cervantes amb diverses institucions per a la promoció del català.

Pel que fa a l'àmbit socioeconòmic, el català té una baixa presència en el sector a Andorra. A Catalunya, les empreses de comerç, hoteleria i transport presenten encara algunes mancances en la retolació, les comunicacions orals i les comunicacions escrites generals. L'Agència Catalana de Consum promou el Codi de consum de Catalunya que conté un ventall important de drets lingüístics dels consumidors, com ser atesos en qualsevol de les llengües oficials a Catalunya, rebre els documents d'invitació a comprar i la informació de caràcter fix almenys en català, i rebre en català les informacions necessàries per a l'adequat consum i ús dels béns i serveis, i especialment les dades obligatòries relacionades directament amb la salvaguarda de la seva salut i seguretat. També la Plataforma per la Llengua i l'Agència Catalana de Consum han editat la guia Proposta per a l'establiment d'un Codi de bones pràctiques a l'empresa. I la Plataforma per la Llengua ha treballat en estudis sobre el català en el món socioeconòmic, tant pel que fa a la legislació, la presència o la relació amb les persones consumidores i usuàries. També ha realitzat campanyes i tríptics divulgatius. Els sindicats, com CCOO de Catalunya, també han mostrat la seva preocupació envers l'ús social de la llengua catalana en el món del treball. A les Balears, en aquesta etapa s'impulsen campanyes institucionals per millorar l'ús del català en l'àmbit socioeconòmic, tot i que l'etapa ve marcada per la polèmica sobre l'ús del català a les companyies aèries, iniciada amb un afer amb Air Berlin. Al País Valencià, de la mateixa manera que a la resta de territoris on la situació de la llengua és més feble, les novetats són menors. L'activitat principal és la convocatòria d'ajudes econòmiques per a les empreses, comerços i indústries per a la realització d'activitats de promoció de l'ús del valencià. A la Catalunya del Nord i l'Alguer els usos de català a l'àmbit socioeconòmic segueixen sent molt minoritaris i lligats al turisme catalanoparlant que, especialment a l'Alguer, s'ha vist augmentat gràcies als vols des de Girona. En aquesta etapa els governs de Catalunya, el País Basc i les Illes Balears promouen l'ús de totes les llengües oficials a l'Estat a través del premi Promoció de la Realitat Plurilingüe de l'Estat espanyol, que s'entrega a l'empresa Microsoft.

A Catalunya la situació del català en l'àmbit sanitari ha estat motiu de preocupació. Alguns dels professionals que han arribat recentment als territoris de llengua catalana presenten mancances lingüístiques que dificulten enormement l'atenció als pacients. A les Illes Balears, l'establiment del requisit lingüístic ocasiona episodis de tensió. La situació de precarietat en la qual es troba la llengua catalana en el sector sanitari fa que el govern es plantegi l'establiment d'una normativa sobre requisit lingüístic per al personal sanitari, amb un decret d'exigència de coneixements de llengua catalana en els procediments selectius d'accés i de mobilitat. Aquesta qüestió provoca una manifestació i la demanda del Partit Popular al Parlament per la derogació del Decret, petició que és rebutjada pel Parlament l'octubre de l'any 2009. Al País Valencià, el síndic recorda a l'Agència Valenciana de Salut el dret de tria de la llengua cooficial per part del pacient. Finalment, de cara a un futur sembla que la situació a la Catalunya del Nord pot millorar amb el nou hospital transfronterer, els empleats del qual hauran de dominar el català i el francès.

4 Conclusions

Miquel Àngel Pradilla i Natxo Sorolla
Xarxa CRUSCAT – IEC

No resulta fàcil elaborar unes conclusions generals sobre l'estat de la llengua catalana durant el bienni 2008-2009. Hi ha un parell de qüestions que en dificulten enormement la comesa. Una ve determinada per l'especificitat sociohistòrica dels diferents territoris que conformen l'espai catalanòfon, que impulsa dinàmiques diferents i, de vegades, divergents entre ells. L'altra recolza en la dificultat discursiva que implica la redacció reclusa en el temps d'aquests papers, quan determinades consideracions apuntades en l'informe, a data d'avui ja han pres una direcció concreta que, en el moment avaluat, no es podia preveure o tan sols s'intuïa. Probablement, el cas més clamorós deu representar-lo la recent sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Catalunya. Així i tot, assajarem de sintetitzar les grans línies que subjauen a les informacions aportades pels autors dels diferents capítols.

De tothom és sabut que el tombant de segle ha patrocinat un nou canvi en l'estructura demogràfica dels territoris de parla catalana. Les anomenades *noves migracions*, atretes per la bonança econòmica d'aquest període, han modificat sensiblement el nostre paisatge quotidià. La singularitat del període que analitzem ve marcada per la consolidació d'una important crisi econòmica, que ha causat una reducció dels fluxos migratoris. Així, ens trobem en un període on l'augment de la població —que ha assolit un màxim històric de 13,5 milions d'habitants— s'associa, fonamentalment, a un creixement natural on la població jove d'origen immigrant, amb una taxa de natalitat superior a la població autòctona, té un protagonisme especial.

L'avaluació demolingüística que ens aporten les diferents recerques de què disposem no abraça tot l'àmbit lingüístic ni tots els segments de la població. Segons els treballs a l'abast, a Catalunya i a Andorra la llengua catalana, malgrat que el grup de llengua inicial catalana es troba minoritzat a causa de l'excepcionalitat migratòria viscuda en diferents períodes històrics contemporanis, continua mostrant una capacitat d'atracció important. Aquest fet es manifesta d'una manera diàfana, d'una banda, en el guany percentual que, en ambdós territoris, experimenta el pas de la llengua inicial a la llengua d'identificació i, de l'altra, en els valors positius que mostra la transmissió intergeneracional de la llengua catalana. Malgrat tot, hi ha un seguit d'indicadors que mostren un recorregut de millora molt gran, tant en les habilitats comunicatives (a Catalunya una de cada cinc persones manifesta que no sap parlar català) com en els usos que se'n deriven, fortament condicionats en la privacitat intra i intergrupals per la minorització del grup etnolingüístic i per dinàmiques comunicatives, com la norma d'adaptació lingüística al castellà, gens favorables a la llengua històrica i territorial. Sens dubte, el pas pel món educatiu té molt a veure en la correcció de l'actual asimetria de competències i en la difusió de noves pautes d'ús afavoridores de la interacció en llengua catalana. De fet, les dades sobre la població escolar són esperançadores, atès que mostren una realitat més aïllada dels fluxos migratoris que la població general.

Les notícies demolingüístiques més negatives ens arriben del País Valencià, on un parell de recerques alerten sobre la dinàmica negativa en què es troben immersos dos nuclis urbans d'un pes demogràfic tan determinant com les ciutats de València i Alacant. A la primera només augmenten les habilitats vinculades a la lectoescriptura, mentre que els usos de la llengua catalana no arriben al 20% en els diferents contextos interpel·lats; a la segona, la involució

experimentada en les competències d'entendre i parlar fa encendre tots els llums d'alarma sobre la viabilitat comunicativa de la llengua.

El context sociopolític és determinant a l'hora d'interpretar la planificació lingüística que s'està portant a terme. Així, el lideratge oficial, en situacions ideològiques clarament conflictives, troba en l'exercici del poder un marc òptim d'intervenció. Tanmateix les dinàmiques planificadores *de dalt a baix* poden tenir un contrapunt, de vegades força destacat, de *baix a dalt*, des de la perifèria de l'administració i en clau de societat civil. Tot això en el benentès que, com es veurà, la planificació lingüística, des de dalt o des de baix, no necessàriament ha d'estar orientada a subvertir l'*status quo* resultant de la minorització històrica de la llengua catalana.

D'una manera general, podríem dir que el bienni 2008-2009 presenta una conjuntura política continuïsta relativament favorable al desenvolupament d'un(s) marc(s) normatiu(s) que permeti(n) avançar en la normalització lingüística de la llengua catalana. En l'àmbit estatal, el 2008, el PSOE revalida la victòria electoral. Mentrestant a Catalunya ha continuat governant el tripartit (PSC, ERC i IC) i a les Illes Balears, la coalició formada pel PSIB, UM i BLOC. Al País Valencià, en canvi, la continuïtat del PP al Govern, tot reeditant la majoria absoluta en les eleccions de 2007, ha *rutinitzat* una dinàmica planificadora de baixa intensitat que acaba invalidant qualsevol plantejament seriós de redreçament lingüístic. A la Catalunya francesa, Georges Frêche ha presidit el Consell Regional del Llenguadoc-Rosselló i Jean-Paul Alduy va tornar a guanyar l'alcaldia de Perpinyà. A Andorra, les eleccions de 26 d'abril de 2009 les va guanyar el Partit Socialdemòcrata, encapçalat per Jaume Bartumeu, que el 5 de juny de 2009 va substituir Albert Pintat, del Partit Liberal, com a president del país.

A Andorra, a redós del Pla Nacional Lingüístic 2006-2009, el Govern dona continuïtat a una planificació lingüística institucional on el català monopolitza l'oficialitat. Aquesta política lingüística, des del 1999 ençà, moment en què es detecten importants dèficits en la presència social de la llengua catalana, s'ha mostrat especialment activa i té com a objectiu donar resposta a les dificultats comunicatives que planteja a la llengua catalana l'estructura econòmica i demogràfica del Principat.

En relació amb les institucions polítiques de l'Estat espanyol, el monolingüisme oficial s'ha accentuat al Congrés amb l'arribada a la presidència de José Bono, mentre que al Senat s'ha aprovat una moció que haurà de permetre la presència de les llengües cooficials en els plens. Tot i algunes iniciatives afavoridores del multilingüisme (traduccions de webs, el Consell de les Llengües Oficials, etc.), els avenços patrocinats per l'administració estatal són extraordinàriament exigus.

A les diferents circumscripcions administratives de l'Estat espanyol, un cop plantejades les reformes dels estatuts d'autonomia hi ha hagut pocs canvis normatius. Tanmateix, el seu desenvolupament ha anat acompanyat d'una extraordinària conflictivitat politicosocial. La dinàmica impulsada *des de baix* ha tingut un signe diferent segons el capteniment normalitzador dels governants de torn. Així, a Catalunya, les Illes Balears i la Franja la contestació ha vingut des de sectors contraris a la normalització lingüística, uns amb implantació local (Ciutadans, Convivència Cívica, Círculo Balear, Academi de Sa Llengo Baléa, la Coordinadora d'Entitats Culturals del Regne de València, la plataforma No Hablamos Catalán, la FACAO, etc.) i uns altres amb transversalitat territorial (PP i UPyD), tots ells fortament amplificats per determinats mitjans de comunicació estatals. Contràriament, la impugnació del capteniment institucional al País Valencià ha vingut de la mà d'entitats com Acció Cultural del País Valencià i Escola Valenciana. Val a dir que en aquest període s'ha detectat una certa coordinació dels grups antinormalització, que han fet causa comuna davant el que perceben com a avenços en la regulació de la llengua catalana: l'establiment del deure de conèixer el català com a "imposició" del nacionalisme català; el sistema de conjunció lingüística a l'ensenyament, amb el català com a llengua vehicular, com a vulneració dels drets dels castellanoparlants; el qüestionament de la

unitat de la llengua presentant-la com a “expansionisme catalanista”, o la imposició de sancions per contravenir la normativa lingüística.

A Catalunya, que ja partia d'un nivell de regulació notable, aquest període es caracteritza per una gran proliferació de normes no directament lingüístiques però que regulen la llengua en altres sectors clau, tals com la Llei d'educació, la Llei del cinema, la Llei d'acollida de les persones immigrades i retornades o el Projecte de Llei de codi de consum de Catalunya. A les Illes Balears, el relleu del poder del Partit Popular, ha permès reprendre amb força la política lingüística iniciada el 1999 per l'anomenat Pacte de progrés. Han tingut especial transcendència la instauració del requisit lingüístic per a l'accés a la funció pública i la recuperació del Consell Social de la Llengua Catalana per a la realització d'un Pla de Normalització Lingüística. Al País Valencià, la negativa del Govern a l'establiment del requisit lingüístic per a la funció pública ha tornat a encendre la flama de la discòrdia. Mentrestant, amb una important gamma de restriccions, l'esmentat requisit només té vigència en el món educatiu. A la Comunitat Aragonesa és on s'ha produït l'esdeveniment més significatiu en matèria de legislació lingüística. Ens referim a l'aprovació de l'anomenada Llei de llengües a les acaballes del període analitzat. Aquesta nova regulació lingüística, il·lustrada per la renúncia a oficialitzar el català i l'aragonès en la reforma de l'Estatut de 2007, obre un nou horitzó.

Ja fora de l'Estat espanyol, a la Catalunya del Nord el debat sobre el reconeixement de les *llengües regionals* promogut per la reforma constitucional plantejada pel president Sarkozy, malgrat el resultat final, no pot deixar de ser esmentat. D'altra banda, la signatura de convenis de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i els ajuntaments de Perpinyà i de l'Alguer avança en una línia de cooperació imprescindible.

I, finalment, en relació amb l'àmbit europeu, les eleccions de març de 2009 —on l'estatut del català a les institucions europees va ser un tema de debat recurrent— van tenir un prelude especialment destacat, primer amb l'Informe del Comitè d'Experts de desembre de 2008 i les recomanacions del Consell de Ministres del Consell d'Europa sobre l'aplicació a l'Estat espanyol de la *Carta europea de les llengües regionals o minoritàries*, i uns mesos més tard, el febrer de 2009, amb l'aprovació per part de la Comissió de Cultura del Parlament Europeu de l'informe *Multilingüisme: un avantatge per a Europa i un compromís compartit*, promogut pel PP. Si en el primer text i les recomanacions subsegüents es valorava molt positivament la immersió lingüística i es feia una relació d'incompliments per part de l'Estat, en el segon es qüestionava l'esmentat model i es patrocinava la llibertat de tria de llengua en l'educació. Aquest episodi visualitza diàfanament la ineludible dinàmica política amb què es troba immers qualsevol intent de sotmetre a debat la gestió lingüística del multilingüisme estatal, especialment el que afecta la llengua catalana.

Un àmbit d'intervenció especialment important en tot procés de normalització lingüística és l'educatiu. Fins i tot hi ha sociolingüistes que el singularitzen. Ens referim a la *planificació de l'adquisició*, una parcel·la orientada, sobretot, a la creació d'usuaris. D'altra banda, des del moment que l'ensenyament de la llengua té un paper rellevant en la formulació de polítiques lingüístiques destinades a modificar actituds i comportaments, no ens ha d'estranyar que esdevingui un dels grans focus de tensió del nostre conflicte lingüístic. Durant el període analitzat, en els territoris de l'Estat espanyol el món educatiu és el que ha concitat més debat entre els diferents governs i els sectors de l'oposició, ara per qüestionar els models que prioritzen la vehicularitat del català (Catalunya i Illes Balears), ara per impugnar el model de tria de la llengua de l'ensenyament (País Valencià). Aquesta manca de consens augura, doncs, canvis vinculats a l'atèrmança d'elits al poder.

Als diferents territoris de l'Estat espanyol, hom podria fer una valoració força positiva del que ha succeït en aquest període en el món educatiu. A Catalunya, a recer de l'Estatut reformat el 2006, destaca l'aprovació el juliol de 2009 de la Llei d'educació de Catalunya, que reforça la vehicularitat de la llengua catalana i limita l'atenció lingüística individualitzada a un curs escolar.

A les Illes Balears, el nou Govern ha impulsat canvis normatius importants a favor de la preeminència de la llengua catalana en l'àmbit educatiu, entre els quals la derogació del Decret de trilingüisme instaurat en la legislatura anterior. A la Franja, la nova Llei de llengües obre un nou horitzó on caldrà valorar l'impacte que pot arribar a tenir la consideració de l'ensenyament de la llengua en el sistema educatiu com un dret de caràcter voluntari.

Al País Valencià, en canvi, la continuïtat del PP al Govern de la Generalitat és a la base del reforçament dels dèficits denunciats en informes anteriors. Ens sembla especialment destacat l'estancament de la implantació de l'ensenyament en valencià. El fet que l'alumnat de la xarxa pública que s'escolaritza en el Programa d'Immersion Lingüística i en el Programa d'Ensenyament en Valencià no arribi al 25%, unit a la constatació que la xarxa privada es mostra quasiimpermeable a l'ensenyament *en* valencià, constitueixen una mostra febaent d'una gestió institucional que no prioritza la normalització lingüística de la llengua històrica i territorial.

A Andorra, el sistema educatiu andorrà es troba immers en un creixement sostingut que li ha permès superar els altres dos sistemes, el francès i l'espanyol. Es tracta d'una bona notícia perquè el sistema educatiu andorrà és l'únic que garanteix la vehicularitat de la llengua i la seva consegüent preeminència. D'altra banda, a la Catalunya del Nord i a l'Alguer, en una altra escala d'intensitat, també s'ha anat avançant en l'ensenyament de la llengua catalana.

En relació amb l'ensenyament universitari, hi ha hagut una estabilitat relativa. De manera que a la Universitat d'Andorra, a les universitats públiques catalanes i a la Universitat de les Illes Balears la presència del català a les aules globalment sol superar el 50%. A les universitats valencianes públiques, en canvi, la mitjana de crèdits impartits és d'un exigu 11,6%. A les universitats privades, l'oferta en valencià és pràcticament inexistent. Es consolida, doncs, una tendència on el valencià va perdent presència a mesura que l'alumne avança en el seu currículum educatiu.

I encara en l'àmbit de l'ensenyament, és important destacar la important oferta de cursos destinats a satisfer la demanda de català de la gent d'origen estranger, sobretot a Catalunya a través del Consorci per a la Normalització Lingüística, però també a les Illes Balears des del Consorci per al Foment de la Llengua Catalana. Al País Valencià, la desatenció d'un aspecte tan crucial per a la presència de la llengua catalana en la col·loquialitat comunicativa intergrupar constitueix un indicador diàfan d'una política lingüística que no prioritza la llengua històrica.

Un altre àmbit on la llengua catalana en el seu conjunt té encara un recorregut de millora molt gran és el socioeconòmic. Sens dubte, Catalunya és el territori que està impulsant un programa d'actuacions més complet. En aquest període, a les Illes Balears també s'hi ha mostrat atenció preferent des de l'Administració. A la resta de territoris, inclòs l'andorrà, la llengua catalana hi té una presència deficitària.

Pel que fa al conjunt de l'oferta i del consum mediàtic i de productes culturals, la llengua catalana presenta una forta minorització. Amb les dades a l'abast, l'esmentada minorització mostra perfils sectorials i territorials diferents. Si ens referim a la premsa diària, els únics territoris on podem trobar una oferta significativa en llengua catalana són Andorra i Catalunya. A Catalunya, amb un terç de les capçaleres (sobretot d'àmbit local i comarcal), el percentatge d'exemplars (13,6%) es troba en franca regressió a causa de la poca presència de la llengua catalana en la premsa gratuïta. Pel que fa a la revistes de pagament, també a Catalunya, l'únic subsector on la llengua catalana té una presència lleugerament majoritària és el dels setmanaris.

El sector radiofònic i el de la televisió també troben els entorns més favorables a Andorra i a Catalunya. Val a dir, però, que a Catalunya mentre que en el sector radiofònic la llengua catalana ha experimentat un creixement constant, que l'ha portat a superar el 50%, en l'àmbit televisiu, malgrat el repunt de l'oferta de caràcter nacional, amb l'arribada de la TDT la llengua catalana ha anat perdent espai. A les Illes Balears i al País Valencià la situació és molt més

deficitària. En aquests territoris, només en l'àmbit radiofònic de proximitat, la llengua catalana hi treu el cap tímidament. Els mons del cinema, la música en català i de l'oci infantil continuen mostrant unes xifres testimonials de consum en català al conjunt del domini lingüístic.

La notícia més positiva en aquest apartat és la consolidació del creixement de la presència de la llengua catalana a la Xarxa. En aquest àmbit, on la llengua es desterritorialitza, sembla que les perspectives de futur són falagueres.

I acabarem aquestes conclusions amb unes reflexions sobre la cohesió de la comunitat lingüística. Com és sabut, la fragmentació administrativa del domini lingüístic i les dinàmiques centrífugues de bona part dels seus territoris en matèria lingüísticocultural són a la base de capteniments particularistes, que obstaculitzen l'assoliment de les sinergies necessàries en termes de mercat cultural i comunicatiu. En el període avaluat s'ha detectat una continuïtat dels plantejaments individuadors, sovint associats a campanyes contra mesures reguladores afavoridores de l'ús de la llengua catalana. La novetat ha estat la detecció d'una certa voluntat de coordinació dels grupuscles que, en els territoris respectius, potencien aquestes actituds. Al País Valencià, l'impuls del particularisme és una de les directrius estratègiques del Govern, el qual, en el marc d'un plantejament inequívocament aïllacionista, ha mostrat una actitud bel·ligerant respecte a la recepció de TV3 i ha patrocinat una batalla jurídica fonamentada en l'especificitat onomàstica de la llengua en terres valencianes. Els tribunals, tanmateix, han continuat impugnant els plantejaments de l'Administració, tot reconeixent l'equivalència del terme acadèmic *llengua catalana* amb l'estatutari *valencià* o *idioma valencià*.

D'altra banda, en l'àmbit de la planificació del corpus no és sobrer recordar que l'aparició de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua l'any 1998 va propiciar una nova conjuntura estandarditzadora de caràcter policèntric. A les acaballes del període estudiat, l'aprovació de la Llei de llengües a la Comunitat Aragonesa ha obert les portes a un nou ens de referència normativa, l'Acadèmia Aragonesa del Català. En tots dos casos, l'absència programàtica de relacions amb l'Institut d'Estudis Catalans aixeca nombroses cauteles en relació amb la convergència dels models territorials impulsats en la formalitat comunicativa.

Tal com acabem de comprovar, la dinàmica interna de la comunitat lingüística presenta desajustaments que no hauríem de negligir. Tanmateix, en l'àmbit de la projecció exterior hem de ressenyar uns avenços substancials. Ens referim a la reincorporació de les Illes Balears a l'Institut Ramon Llull i a la creació de la Fundació Ramon Llull a Andorra. Malgrat l'absència del Govern valencià, la consolidació de les esmentades entitats, destinades a la projecció exterior de la llengua i la cultura catalanes, ha de ser considerada una magnífica notícia.

PUBLICACIONS DE L'OBSERVATORI

Dossiers

- 1.- Informe sobre la Carta Europea de llengües regionals o minoritàries, presentat al Consell d'Europa a Estrasburg. *Coordinat pel Dr.Santiago Castellà i Surribas, (URV).*
- 2.- Informe sobre la discriminació de la llengua catalana presentat davant el Comitè contra la discriminació racial, de les NNUU, a Ginebra. *Coordinat per Maria Josep Parés (Advocada).*
- 3.- El règim lingüístic de Catalunya al nou estatut d'autonomia. *Coordinat per Jordi Argelaguet (UAB).*
- 4.- Els drets lingüístics com a drets humans. *Eva pons (UB), Anna Mª Pla (UdG), Maria Josep Parés (Advocada).*
- 5.- Compareixença de l'Observatori de la llengua catalana davant la comissió de cultura del Senat. *Intervencions de Jordi Porta (President d'Òmnium Cultural), Eliseu Climent (Secretari general d'Acció Cultural del País Valencià) i Sebastià Frau (President d'Obra Cultural Balear).*
- 6.- Informe sobre la situació de la llengua catalana 2003-2004. *Eva Pons Parera (UB), F. Xavier Vila i Moreno (UB).*
- 7.- Estudi de viabilitat d'un marc de difusió de la llengua catalana a la Catalunya Nord: de l'intermunicipal al transfronterer. *Joan Francesc Castex-Ey (Licenciat en Ordenació territorial)*
- 8.- La percepció de la llengua catalana per part de turistes i visitants a Catalunya Nord. *Olivier Gandou Saquer (Màster Relacions Transfrontereres, Perpinyà)*
- 9.- El català a Europa. *Eva Pons (UB).*
- 10.- El tractament de la llengua catalana en els llibres de text de secundària. *Ester Pascual i Rubio (Professora de secundària) i Toni Jaimez i Zamora (Periodista).*
- 11.-Cap a un estat plurilingües. *Dr.Santiago Castellà i Surribas, (URV).*

Llibres

- 1.- El nom, la unitat i la normalitat. Informe sobre el reconeixement del català com a llengua oficial i pròpia del País Valencià. *Alfons Esteve (UV), Francesc Esteve (UV), Mercè Teodoro (ACPV).*

COMISSIÓ D'EXPERTS DE L'OBSERVATORI

La Comissió d'experts de l'Observatori està formada per:

Bartomeu Colom, coordinador Dret Administratiu (Universitat de les Illes Balears)

Manuel Alcaraz Dret Constitucional (Universitat d'Alacant)

Jordi Argelaguet Ciència Política (Universitat Autònoma de Barcelona)

Albert Bastardas Lingüística General (Universitat de Barcelona)

Alà Baylac Llengua Catalana (Universitat de Perpinyà)

Gabriel Bibiloni Lingüística (Universitat de les Illes Balears)

Emili Boix Filologia Catalana (Universitat de Barcelona)

Albert Branchadell Filologia Catalana (Universitat Autònoma de Barcelona)

Teresa Cabré Lingüística aplicada – Terminologia (Universitat Pompeu Fabra)

Santi Castellà Dret Internacional (Universitat Rovira i Virgili)

Alfons Esteve Servei de Política Lingüística (Universitat de València)

Francesc Esteve Filologia Catalana (Universitat de València)

Xavier Lamuela Sociolingüística (Universitat de Girona)

Isidor Marí Sociolingüística (Universitat Oberta de Catalunya)

Joan Martí (Institut d'Estudis Catalans)

Jordi Matas Ciència Política (Universitat de Barcelona)

Mercè Teodoro Advocada (Acció Cultural del País Valencià)

Antoni Milian Dret Administratiu (Universitat Autònoma de Barcelona)

Antoni Mirambell Dret Civil (Universitat de Barcelona)

Josep Ochoa Dret Administratiu (Universitat d'Alacant)

Eva Pons Dret Constitucional (Universitat de Barcelona)

Joan Ramon Soler Dret Lingüístic (Secretaria de Política Lingüística)

Miquel Strubell Sociolingüística (Universitat Oberta de Catalunya)

Francesc Vallverdú (Institut d'Estudis Catalans)

Ignasi Vila Psicologia (Universitat de Girona)

Xavier Vila Sociolingüística (Universitat de Barcelona)

Rafael Xambó Sociologia (Universitat de València)

ENTITATS DE L'OBSERVATORI

- > Acció Cultural del País Valencià
- > Associació de Juristes en defensa de la llengua pròpia
- > Casal Jaume I de Perpinyà
- > Casal Jaume I de Fraga
- > Centre UNESCO de Catalunya
- > CIEMEN
- > Comitè de seguiment de la Declaració universal de drets lingüístics
- > Consell de Col·legis d'Advocats de Catalunya
- > Cultural Nord
- > Fundació Congrés de Cultura Catalana
- > Institut Linguapax
- > Obra Cultural Balear
- > Observatori de la Llengua de la Universitat d'Alacant
- > Òmnium Cultural
- > Òmnium Cultural de l'Alguer
- > Organització pel Multilingüisme
- > Plataforma per la Llengua

Hi ha signats convenis de col·laboració permanent amb la Xarxa d'Universitats Institut Joan Lluís Vives i amb Televisió de Catalunya.

L'any 2006 es van signar convenis de col·laboració amb la Universitat de Barcelona i amb la Universitat de Lleida.

INFORME SOBRE LA SITUACIÓ DE LA LLENGUA CATALANA (2008-2009)

Coordinació:

Miquel Àngel Pradilla i Cardona
Director de la Xarxa CRUSCAT

Natxo Sorolla Vidal
Tècnic de la Xarxa CRUSCAT

OBSERVATORI DE LA LLENGUA CATALANA

Observatori de la Llengua Catalana
C. de Rocafort, 242, bis 3r
08029 Barcelona, Països Catalans
Correu electrònic: observatori@observatoridelallengua.cat
Web: <http://www.observatoridelallengua.cat>

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya